

TARTU ÜLIKOOL
Sotsiaalteaduste valdkond
Johan Skytte poliitikauuringute instituut

Ilja Assafatov

**VENEMAA LÕUNA-KURIILI SAARTE TERRITORIAALVAIDLUSE POSITSIOON,
2000-2019**

Bakalaureusetöö

Juhendaja: Eiki Berg, PhD

Tartu 2020

Olen koostanud töö iseseisvalt. Kõik töö koostamisel kasutatud teiste autorite seisukohad, ning kirjandusallikatest ja mujalt pärinevad andmed on viidatud.

/Ilja Assafatov/

Kaitsmine toimub/kuupäev/
kell/kellaaeg//aadress/ auditooriumis/number/.

Retsensent: /nimi/ (...../teaduskraad/),
/amet/

Lühikokkuvõte

Lõuna-Kuriili saarte territoriaalvaidlus Venemaa ja Jaapani vahel on kestnud alates Teise maailmasõja lõpust ning jääb keskseks teemaks, mis defineerib Vene-Jaapani suhteid tänapäevani. Viimastel aastatel toimunud Vene-Jaapani suhete intensiivistumine ning Aasia-Vaikse ookeani regiooni tähtsuse suurenemine on muutnud teemat eriti aktuaalseks. Käesolev bakalaureusetöö uurib Lõuna-Kuriili territoriaalvaidlust Vene positsiooni perspektiivist, keskendudes sellistele vaidluse kontekstis väheuuritud aspektidele nagu teemade sidumine ning usaldust suurendavad mehhanismid ehk CBM-id. Vene välisministri ja presidendi ametlike väljaütlemiste kvalitatiivse sisuanalüüsi abil uuritakse, kuidas on ajavahemikus 2000-2019 muutunud Venemaa üldine positsioon vaidluse osas ning selle suhtumine teemade sidumisse ja CBM-idesse.

Analüüs on näidanud, et kuigi Vene üldine positsioon on olnud aastate jooksul üsna konstantne, on selles toimunud mitu olulist muutust. Kõige märkimisväärsimatest tulemustest võib tuua esile Vene nõude tugevdamist Teise maailmasõja tulemuste tunnistamise osas ning kasvavat trendi vaidluse julgeolekustamisele. Lisaks sellele on avastatud, et ilmselt kasutab Venemaa Lõuna-Kuriili saartevaidlust selleks, et edendada oma huve, survestades Jaapanit tegema usalduse suurendamise ettekäändel majanduslike ja välispoliitilisi järeleandmisi.

Sisukord

LÜHIKOKKUVÕTE	3
SISSEJUHATUS.....	5
1. TEOREETILINE RAAMISTIK	7
1.1. TERRITORIAALVAIDLUSTE OLEMUS	7
1.2. TERRITORIAALVAIDLUSTE KULGEMINE	7
1.3. TERRITORIAALVAIDLUSTE LAHENDAMINE	9
1.4. TEEMADE SIDUMINE	10
1.5. USALDUSE SUURENDAMISE MEHHANISMID	13
2. LÕUNA-KURIILI SAARTE VAIDLUS	15
2.1. LÕUNA-KURIILI SAARTE GEOGRAAFIA	15
2.2. VAIDLUSE AJALUGU JA ÕIGUSLIKU ASPEKTID	16
2.2.1. Teise maailmasõja eelsed arengud	16
2.2.2. Sõjaaegsed lepped ja San-Francisco rahuleping.....	17
2.3. POOLTE PÕHIMÕTTELISED POSITSIOONID TERRITORIAALVAIDLUSE KÜSIMUSES	18
2.3.1. Jaapani seisukoht.....	18
2.3.2. Venemaa seisukoht.....	19
2.4. KURIILI SAARTE VAIDLUSE PAKUTUD LAHENDUSED.....	21
2.4.1. 1956. lepingu mudel.....	21
2.4.2. 2+2 mudel, etapipõhine ja kombineeritud lähenemine	21
2.4.3. Puhtad majanduslikud lahendused ning jagatud suveräänsus.....	21
2.4.4. Juriidiline lahendus	22
3. METOODIKA.....	23
3.1. ANALÜÜSI EESMÄRK JA TAUST	23
3.2. ANALÜÜSITAVAD MATERJALID	24
3.3. ANALÜÜSIMEETODI KIRJELDUS.....	25
4. TULEMUSED	26
4.1. ÜLDINE POSITSIOON	26
4.2. USALDUSE SUURENDAMISE MEHHANISMID	29
4.3. TEEMADE SIDUMINE.....	32
5. ARUTELU	34
KOKKUVÕTE.....	37
SUMMARY	39
KASUTATUD KIRJANDUS.....	42
LISA 1. ANALÜÜSITUD VÄLJAÜTLEMISED	46
LISA 2. KODEERIMISTABEL.....	69

Sissejuhatus

Territoriaalvaidlus nelja Lõuna-Kuriili saare üle on defineerinud Vene-Jaapani suhteid alates Teise maailmasõja lõpust. Üle kaheksakümne aasta kestev vaidlus ei ole seni lahendust saanud ning jätkab olema üheks peamiseks probleemiks, mis ei võimalda kahel riigil sõlmida ametlik rahulepe. Rahuleppe puudumine ning aktiivse territoriaalvaidluse olemasolu avaldavad negatiivset mõju kahepoolsetele suhetele. Arvestades, et territoriaalvaidlused on peetud üheks kõige tõenäolisemaks konfliktide, sealhulgas relvastatud konfliktide, põhjustajaks, võib Vene-Jaapani suhete teravnemine potentsiaalselt mõjutada Aasia-Vaikse ookeani (AVO) regiooni ning ilmselt ka kogu maailma stabiilsust. Lõuna-Kuriili saarte territoriaalvaidluse uurimine on seega vajalik saamaks aru, kuidas ja mis suundades hakkavad arenema Vene-Jaapani suhted.

Vene-Jaapani suhete ning Lõuna-Kuriili saarte vaidluse uurimine on asjakohane ka sellepärast, et hiljuti on Vene-Jaapani kontaktid oluliselt intensiivistunud – nii meedia kui ka Jaapani poliitikutud on väljendanud seisukohta, et territoriaalvaidlus olevat lähedal lahenemisele. Sellises olukorras on eriti tähtis mõista Vene reaalselt ja objektiivset seisukohta vaidluse küsimuses, kuna just Venemaa kui vaidluse sihtriigi positsioon ning sellest tulenev käitumine annavad tooni kogu vaidluse kulule ning sellest tulenevalt ka Vene-Jaapani suhete seisundile.

Arvestades Lõuna-Kuriili territoriaalvaidluse kestvust ning Venemaa ja Jaapani suurt kaalu maailmaareenil on Vene positsioon päris põhjalikult uuritud, seda nii Vene, Jaapani kui ka kolmandate riikide akadeemilise maailma esindajate poolt. Näiteks on uuritud poolte õiguslike positsioonide kaalu (vt Quillen 1993), vaidluse kulgemise jaoks olulise territooriumi väärtuse (nt Richardson 2015, Aleksejev & Kolomeitseva 2015) või võimalike lahenduste (nt Jung et al. 2016, Lukin & Šišmakov 2019) seisukohast. Käesolev bakalaureusetöö käsitleb Venemaa poole positsiooni Lõuna-Kuriili saartevaidluses eelkõige teemade sidumise (*issue linkage*) ja usalduse suurendamise mehhanismide (*confidence building measures*; edaspidi: CBM) perspektiivist. Nende vahendite tähtsus seisneb selles, et nende kasutamine mõjutab oluliselt läbirääkimiste edukuse tõenäosust.

Sellest tulenevalt on töö eesmärk on analüüsida Vene positsiooni ja selle dünaamikat ajavahemikus 2000-2019, pöörates erilist tähelepanu teemade sidumisega ja CBM-idega seotud vaidluse aspektidele. Selle eesmärgi täitmiseks oli läbi viidud Vene kõrgete esindajate, eelkõige välisministri ja presidendi väljaütlemiste kvalitatiivne sisuanalüüs.

Ametlike väljaütlemiste kontentanalüüs on üks vähestest võimalustest tuvastada Venemaa positsiooni ning väärtushinnanguid, kuna reaalsete läbirääkimiste sisu ei ole reeglina avalikustatav. Ametlike esindajate tehtud väljaütlemised, mis pärinevad kas intervjuudest või läbirääkimistele järgnenud pressikonverentsidest, on kõige arvukam ning sisukam materjalide kogum, mis küll ei peegelda Vene positsiooni selle täielikus ulatuses, kuid siiski võimaldab teha selle kohta teatud järeldused.

Bakalaureusetöö on jaotatud viieks suuremaks osaks. Esimene peatükk keskendub teoreetilisele taustale, millele tuginedes viiakse läbi empiiriline analüüs. Peatükis tutvustatakse kirjandust, mis käsitleb territoriaalvaidluste olemust, teemade sidumise ja CBM-ide kasutamise põhimõtteid ning nende kasutamist territoriaalsetes vaidlustes. Teine peatükk annab edasi Lõuna-Kuriili saarte territoriaalvaidluse tausta, tutvustades selle kulgu, poolte põhimõttelisi positsioone ning vaidluse lahendustena pakutud võimalusi. Kolmas peatükk tutvustab lähemalt töö empiirilise osa läbiviimise põhimõtteid, kirjeldades lähemalt analüüsi eelmärke, meetodit ja andmete valiku põhimõtteid. Neljandas peatükis tuuakse esile analüüsi tulemusi ehk Vene positsiooni märkimisväärseid muutusi ning suhtumist teemade sidumisse ja CBM-idesse. Viiendas peatükis tuuakse analüüsi tulemustele tuginedes välja mõned edasiulatuvad järeldused Vene positsiooni kohta.

1. Teoreetiline raamistik

Käesolevas peatükis antakse ülevaade olemasolevast teemakohasest kirjandusest, mis moodustab bakalaureusetöö teoreetilise aluse. Kõigepealt antakse lühiülevaade territoriaalvaidluste olemusest, toetudes Wiegandi (2011), Huthi (1996) ja Guo (2011) käsitlustele. Seejärel keskendutakse teemade sidumisele (*issue linkage*) ja usalduse suurendamise mehhanismidele – territoriaalvaidlustes kasutatavatele meetmetele, mida analüüsitakse käesoleva bakalaureusetöö empiirilises osas.

1.1. Territoriaalvaidluste olemus

Territoriaalvaidlused on peetud üheks kõige kahjulikumaks, rohkelt negatiivseid tagajärgi omavaks ning laialtlevinuks riikidevaheliste vaidluste tüübiks. Krista Wiegand (2011, 1) toob välja, et territoriaalvaidlused on paljude (tuuma)relvade levikuga ning ressursidega seotud vaidluste potentsiaalsed põhjustajad. Lisaks sellele mõjutavad sellist tüüpi vaidlused nii kahepoolsete suhete kui ka rahvusvahelise süsteemi stabiilsust, kutsudes muuhulgas esile ka tõsiseid konflikte nagu relvastatud vastasseisud või sõjad (Wiegand 2011, 2; Huth 1996, 4-5; Rasler & Thompson 2006, 145-146).

Huthi (1996, 19) definitsiooni järgi eksisteerib territoriaalvaidlus siis, kui riikide vahel on erimeelsusi ühiste riigi- või koloniaalpiiride asukoha üle või kui üks riik vaidlustab teise riigi õigust teostada suveräänsust selle kas kogu territooriumi või selle ühe osa üle. Arvestades, et Huthi definitsioon on küllalt üldine, on kirjanduses välja toodud konkreetsemaid territoriaalvaidluste tüüpe. Näiteks Huth ise (1996) eristab üldiselt kolme tüüpi vaidlust: ehtsad piirivaidlused, poliitilise üksuse iseseisvuse ja suveräänsuse eiramine ning vahepealsed vaidlused, kus üks osapool vaidlustab teise suveräänsust territooriumi kindla osa üle. Teiste liigitamisvõimaluste hulka kuuluvad näiteks eristamine vaidlusaluste territooriumide asustuse (asustatud vs asustamata alad) või territoriaalnõude põhjuse põhjal (nt ressursid, strateegiline asukoht või etniline/sümboolne väärtus). Sõltudes konkreetse vaidluse tüübist ja eripäradest, erinevad konflikti intensiivsus, poolte strateegiad ja positsioonid ning võimalikud eelistatavad lahendusvõimalused.

1.2. Territoriaalvaidluste kulgemine

Suur osa territoriaalvaidlusi analüüsivast kirjandusest (nt Huth 1996, Wiegand 2011) vaatleb neid väljakutsujariigi ehk territoriaalnõude esitava riigi perspektiivist. Väljakutsujad on vaidluse aktiivne osapool, kelle huvides on territoriaalvaidlust pidada ning üritada *status quo* 'd muuta,

kasutades vaidlust läbirääkimismõjujõuna (Wiegand 2011, 78). Sihtriikide teemal lisab Huth (1996, 34), et vaatamata nende reaktsiooni vaieldamatutule olulisusele, omavad tähtsust eelkõige sihtriigi *aimatavad* vastumeetmed, millega väljakutsujariik oma vaidlusstrateegia koostamisel ja läbiviimisel arvestab.

Territoriaalvaidlustes kasutatavaid strateegiaid saab üldjoontes jaotada kaheks suureks grupiks: eskaleerimine, mis hõlmab endas nii diplomaatilist kui militaarset suhete pingestumist; ning rahumeelsed vaidluse lahendamiskatsed ehk läbirääkimised suveräänsuse ja territoriaalsete järeleandmistele üle. Wiegand (2011, 78) lisab sellele veel ühe võimalik lahenduskatsete variandi ehk läbirääkimisi, mis keskenduvad mitte territoriaalvaidluse lahendamisele kui sellisele, vaid tegelevad pigem protseduuriliste ja funktsionaalsete küsimustega.

Vaidluse eskaleerimine juhtub tavaliselt siseriiklike tegutsejate initsiatiivil juhul, kui osapooled on rivaliteedisuhetes ning väljakutsujariigi võimekus võimaldab piisavalt riskivabalt agressiivset käitumist (Huth 1996; Rasler & Thompson 2006). Sisepoliitiliselt on mõlema konflikti osapoolele territoriaalvaidluse ärakasutamine ja kompromissitu hoiaku säilitamine omane kahel peamisel põhjusel (Huth 1996, 93-100; Wiegand 2011, 31-40). Esiteks on reeglina territoriaalvaidlused poliitiliselt tundlikud teemad, ning nende osas kompromissi tegemine põhjustab avalikkuse meelepaha ning nõrgestab seega valitsuse legitiimsust ja poliitilise süsteemi tugevust. Teiseks on territoriaalvaidlused kergesti ärakasutatavad poliitilise mobilisatsiooni eesmärgil, olles ahvatlev reetooriline instrument tugevdamiseks poliitilist võimu rahvuslikele tunnetele apelleerimise abil.

Lisaks sellele mängivad territoriaalvaidluste kulgemisel olulist rolli nende põhjused. Nii on suurem osa pikaajaliselt eskaleerimisfaasis olnud territoriaalvaidlusi initsieeritud etnilistel või rahvusliku ühendamise ettekäanel, omades väljakutsuja jaoks kõrget sümboolset tähendust (Huth 1996, 108-112; Smith 1999). Üldjuhul on territooriumi sümboolne väärtus oma olemuselt emotsionaalne ja identiteediga seotud, ning seega eriti silmatorkav [*salient*]. Sellepärast on territoriaalsetest nõudmistest loobumine või nende osas kompromisside tegemine nii riigi kui ka eraldiseisvate toimijate jaoks eriti raske (Forsberg 1996, 437-439). Wiegandi (2011) järgi on eskaleerimisstrateegiat kasutatud, sidudes territoriaalvaidlust teiste välis- või sisepoliitiliste küsimustega, et sundida sihtriiki astuma läbirääkimistesse uutel, soodsamatel tingimustel.

Rahumeelsete lahendamiskatsete ettevõtmine on üldjuhul soodustatud olukorras, kui vaidlusalase territooriumi väärtus ei seisne väljakutsuja jaoks strateegilises olulisuses või etnilistes sidemetes, vaid on defineeritud pigem majandusliku kasumlikkusega (Huth 1996, 146-154). Samuti on Huthi

(1996) järgi kompromiss tõenäolisem siis, kui väljakutsujariik on osapooleks mitmes territoriaalvaidluses või kui ühe territoriaalvaidluse lahendamine avab tee kahepoolsete suhete paranemisele, mis tugevdab väljakutsujariigi positsiooni teistes võistluslikes situatsioonides. Näiteks on sellised juhtumid need, kus väljakutsuja- ja sihtriik on ühe liidu liikmed või omavad ühist rivaali, mistõttu ühine vastandumine on mõlema poole jaoks omavahelisest heitlusest olulisem.

1.3. Territoriaalvaidluste lahendamine

Sõltuvalt konkreetse väljakutsujariigi strateegiast ning sihtriigi reaktsioonist sellele on lõppkokkuvõttes võimalik jõuda hetkeni, kus vaidlus saab lahendatud. Territoriaalvaidluse lõppu tähistab Huthi (1996, 23) järgi üks või mitu järgmisest kolmest olukorrast. Esiteks tunnustab sihtriik ametlikult väljakutsujariigi suveräänsust ja kontrolli vaidlusalase territooriumi üle; teiseks, väljakutsujariik kas loobub ametlikult nõudest või nõustub kompromisslahendusega, mis on kinnitatud kahepoolse leppega; või kolmandaks nõustub väljakutsujariik kas Rahvusvahelise Kohtu või mõne vahekohtu otsusega.

Kompromisslahenduste liigid ja protseduurid sõltuvad konkreetse territoriaalvaidluse omadustest, kuid üldiselt on võimalik Guo (2011) järgi liigendada kompromisslahendusi kolmeks suuremaks grupiks. Liikidest võiks eristada õiglast jaotamist, ühist arendamist ning mitmeid neutraalsusel ja demilitariseerimisel põhinevad lahendusi. Õiglase jaotamise puhul on tegemist kokkuleppega, kus vaidlusalune territoorium jaotatakse kindla mõlema osapoole jaoks sobiva põhimõtte järgi. Nendeks võivad olla territooriumide vahetused või vaidlusaluse territooriumi jagamine mõne proportsiooni alusel. Ühise arendamise skeemide kasutamine on eriti mõistlik siis, kui peamiseks vaidluse põhjuseks on territooriumil asuvad väärtuslikud loodusvarad. Selles olukorras nõustuvad osapooled looma ressursside ühise kasutamise mehhanisme, mis võimaldavad mõlemal poolel ressursside arendamisest kasu saada. Ühise arendamise võimalused on näiteks ressursside ühine, kuid iseseisev arendamine; ühepoolne arendamine kasumi jagamisega ning eesmärgipõhised institutsionaalsed kokkulepped, mis eeldavad ühiste või kolmanda neutraalse osapoole kontrolli all olevate ettevõtete/institutsioonide loomist. Kolmandaks kompromisslahenduse viisiks on neutraalse tsooni loomine. See meetod hõlmab endas niinimetatud rahuparkide ning neutraal-, puhver- ja demilitariseeritud tsoonide loomist, mille ühiseks tunnuseks on ala demilitariseerimine sel määral, et alale ei lubata mõlema poole sõjakontingenti, väljaarvatud piiratud juhtudel tsiviiliseloomuga politsei jõude.

Kompromissilahenduseni jõudmise viise võib üldiselt jaotada samuti kolmeks: kahepoolsed läbirääkimised, kolmanda osapoole sekkumine ning territoriaalvaidluse „külmutamine“. Kahepoolsete läbirääkimiste puhul on tegemist olukorraga, kus probleemi lahenduseni püütakse jõuda üksnes territoriaalvaidlusega seotud riikide esindajate kohtumiste raames. Guo (2011, 134) järgi on selle protseduuri vabatahtliku iseloomu tõttu kompromissile jõudmine raskendatud. Ehk lepe ei pruugi olla ellu viidud aastaid pärast selle sõlmimist või selleni ei pruugita isegi jõuda, kuna poolte jaoks ei ole seatud kindlad piirangud [*restraints*] ning läbirääkimistest taandumisega ei kaasne tavaliselt suuri kaotusi. Teine pakutav võimalus ehk kolmanda osapoole sekkumine eeldab mõne neutraalse toimija osalust kompromissi leidmisel. Tavapäraselt tähendab see kas vahendamist ehk mittesiduva iseloomuga nõustamist ning abistamist, loomaks konstruktiivset läbirääkimiskeskonda, või mõne rahvusvahelise (vahe)kohtu siduvat otsustamist.

Territorialvaidluse „külmutamise“ puhul otsustavad aga vaidluse osapooled seda ignoreerida, mis tähendab hoidumist konflikti eskaleerimisest ning kõigi territoriaalvaidlusega seotud läbirääkimiste peatamist. Vaidluse lahendamise asemel keskendutakse tähtsamate küsimuste lahendamisele, püüdes niiviisi eemaldada vaidlusest tulenevaid kulusid ning suurendada muuhulgas usaldust. Külmutamise puhul on tegu lõpplahenduse edasi lükkamisega hetkeni, mil tekivad lahenduseni jõudmist soodustavad tingimused. Seega ei ole territoriaalvaidluste külmutamine omaette lõpplahenduseni jõudmise viis, vaid pigem seda soodustav ajutine lahendus.

1.4. Teemade sidumine

Teemade sidumine (*issue linkage*) tähistab läbirääkimisstrateegiat, kus algselt läbirääkimiste käigus mitte arutatav küsimus on lisatud läbirääkimistesse ning seejärel seotud peaküsimuse lahendamisega (Morgan 1990, 311). See tähendab, et teemasid arutatakse samaaegselt ühtse paketi või teksti [*single negotiating text*] raames ning kokkulepe ei saa olla sõlmitud seni, kuni kõikides selle osades ei ole jõutud ühise arusaamani (Sebenius 1983, 287-288). Teemade all peetakse siinkohal silmas materiaalsel või mittemateriaalsel vaidlusalust punkti või küsimust, konflikti või poleemika objekti, mis ei pruugi samas olla riikide poolt avalikult välja öeldud (Diel 1998).

Küsimuste sidumine ei ole piiratud omavahel loogiliselt seotud küsimuste üheaegse arutamisega, vaid võimaldab siduda omavahel ka täielikult seostamata probleemid. Näiteks territoriaalvaidluste puhul, väidab Wiegand (2011, 5), saavad eelkõige väljakutsujariigid siduda vaidluse lahendamist teiste teemadega, milleks on vaidlusega mitteseotud sõjaline aktiivsus või majanduslikud ja julgeolekulepped kolmandate riikidega. Selline sidumine on Haasi (1980, 371-372) järgi

taktikaline ning tähendab intellektuaalset seostamata teemade sidumist selleks, et saavutada suurem läbirääkimisvõim ning teha võimalikuks *quid pro quo* stiilis tehing ehk saada teisiti saavutamatud järeleandmised. Teised Haasi (1980, 371-375; vt ka Sebenius 1986, 303-305) kategooriad on nn killustatud ning sisuline sidumine: esimese ülesandeks on mõne küsimuse sissetoomine mõne mitmepoolsetes läbirääkimistes osalevate toimijate koalitsiooni kooshoidmise eesmärgil ning teine on olemuselt lähedaste teemade sidumine üheks läbirääkimispaketiks selleks, et saavutada teatud suurem sotsiaalne eesmärk.

Küsimuste sidumine on teemaalases kirjanduses peetud oluliseks läbirääkimiste komponendiks, mis üldiselt soodustab konfliktide lahendamist. Üheainsa teema üle läbirääkimine loob reeglina olukorra, kus ühe poole võit on teise kaotus. Mõne teise küsimuse lisamine vaidlusesse võib aga soodustata konflikti lahendamist, kuna üheaegne läbirääkimine mitme teema üle võimaldab jõuda leppeni, kus mõlemad pooled saavad järeleandmise tegemise tulemusena kasu mõnes teises neile olulises teemas (Diel 1992, 338). McGinnis (1986) analüüsib küsimuste sidumist vangidilemma abil ning jõuab järeldusele, et isegi vaieldavamate [*contentious*] teemadega maailmas on mõnel üksikisikute rühmal võimalik kasutada sidumisstrateegiaid, et kehtestada piiratud koostöörežiimid teatavate teemade rühmade üle. Lisaks sellele, ka täiesti vastupidiste huvidega riikidel on võimalik teemade sidumist kasutades laiendada koostööd sfäärides, milles pooltel puuduvad kasvõi mingisugused ühised huvid. (McGinnis 1986, 160-161).

Sebenius (1983) toob välja kolm viisi, kuidas saab küsimuste sidumise strateegia abil võimalikku kokkulepetsooni [*zone of agreement*] laiendada. Esiteks võib kahte omavahel mitteseotud küsimust siduda, võimaldamaks jõudmist vastastikku kasuliku leppeni läbi kahepoolsete järeleandmiste tegemise. Teiseks võib mõnda küsimust lisada selleks, et kompenseerida ühe poole võimalikud kaotused. Ehk tekib olukord, kus Sebeniuse (1983, 294-296) järgi kompenseerib üks osapool vastastikku kasumlike lepetest tulenevaid jaotamisega [*distribution*] seotud pärssivaid asjaolusid. Kuna rahvusvahelises süsteemis on otseste kompensatsioonide tegemine mitmetel poliitilistel ja õiguslikel põhjustel raskendatud või lausa võimatu, suurendab kompensatsiooni rolli mängiva küsimuse lisamine vastastikku kasuliku kokkuleppe tõenäosust (Tollison&Willett 1979). Kolmas viis on küsimuste sidumine olukorras, kus teise teema lisamine annab küsimuste paketi lahendamisele rohkem väärtust läbi sünergia loomise. Lohmann (1997) märgib, et küsimuste sidumine hõlbustab kokkuleppele jõudmist kõige tõenäolisemalt juhul, kui poolte omavaheline suhtlus on suhteliselt intensiivne. Ühe näitena toob ta välja Euroopa Ühenduse

liikmesriikide vahelist koostööd, kus pikema interaktsiooniperioodi möödudes on küsimuste sidumise strateegia muutunud nii sagedasemaks kui ka edukamaks.

Küsimuste sidumine ei ole loomupäraselt edukas viis riikidevaheliste konfliktide lahendamiseks ning selle lähenemise õnnestumiseks on vajalikud mõned eeltingimused. Näiteks nagu eelnevalt on mainitud, on küsimuste sidumise edu tõenäolisem siis, kui pooltevaheline suhtlus on olnud pikaajaline ja intensiivne. Üheks olulisimaks tingimuseks on peetud aga teemade väärtuse hinnangu ehk eristavuse [*salience*] ebakõla. See tähendab, et eduka küsimuste sidumise tekkimiseks on vajalik olukord, kus ühe toimija jaoks on olulisem esialgne küsimus ning teise jaoks lisatud küsimus, või vastupidi (Diehl 1992, 338). Seega on väga raske saavutada kompromisse olukorras, kus vaidlusalune küsimus on mõlema poole jaoks väga oluline. Morgan (1990, 325-326) lisab, et peale probleemide suhtelist olulisust mängib rolli ka poolte suhteline jõud. Ta väidab, et eduka küsimuste sidumise üheks tingimuseks on, kui lisanduva teema *status quo* soosib nõrgemat osapoolt, ning suhteline väljapaistvus on selline, et tugevam osapool on rohkem huvitatud lisandunud küsimusest ning nõrgem pool esialgselt.

Lisaks sellele mängib ülimalt tähtsat rolli ka lisanduva küsimuse olemus. Küsimuste sidumine töötab siis, kui lisanduval küsimusel on potentsiaali kokkulepetsooni laiendada. Samas kui lisatud küsimustes on poolte seisukohad põhimõttelises vastuolus, ei saa need kokkulepetsooni laiendada ning soodustavad läbirääkimiste läbikukkumist (Sebenius 1983, 300-301). Samuti on võimalik, et vaatamata ilmsele küsimuste sidumisest tulenevale kasumlikkusele, tekivad mõne poole jaoks kulud kolmandas, läbirääkimiste käigus mitteamestatud küsimuses. Sellisteks küsimusteks on sageli mõne tehingu sümboolne või prestiižiga seotud väärtus. Morgan (1990, 328-329) toob näiteks Austria-Preisi sõda, kus Austria jaoks oleks territooriumide müümisele kaasnenud teatav prestiiži kaotus. Territooriumi selline loovutamine tähendaks sel juhul ka inimeste „müümist“ ning oli Austria jaoks ülimalt moraalitu, tõkestades seda territooriumidest loobumast, vaatamata Austria tahtele need samad territooriumid mõnel teisel viisil üle anda.

Seesama olukord näitlikustab tegelikult ka teist küsimuste sidumisega kaasnevat raskust, kus teatud küsimuste lisandumine tekitab olukorda, kus liiga suur küsimuste hulk muudab läbirääkimiste protsessi liigselt keeruliseks. Sebenius (1986) ning Tollison ja Willett (1979) toovad välja järgmised põhjused. Kõigepealt võib arutlevate probleemide lisamine tekitada olukorda, kus küsimuste vastastikud sõltuvused muudavad lihtsaid ning sirgejoonelisi läbirääkimisi raskesti analüüsitavaks ning ei võimalda kokkulepe kõiki võimalike mõjusid

piisavalt prognoosida. Liigsel küsimuste sidumisel on potentsiaali tekitada ebakõlasid ka riigisiseste toimijate ehk läbirääkimistes osalevate institutsioonide või huvigruppide seas, jällegi komplitseerides läbirääkimisi ning vähendades kokkuleppele jõudmise tõenäosust. Selle põhjuseks on ametnikkonna ja huvigruppide reeglina ulatuslikum osalus ja kaasatus kõrgetasemeliste läbirääkimiste, kuna pealäbirääkijad ei oma ning ei ole füüsiliselt võimelised omama piisavalt sügavaid teadmisi kõikide arutlevate teemade kohta. Sebeniuse (1986, 303) järgi on küsimuste sidumisega seotud ka oht, et teatud teemade lisamine agendasse põhjustab nendes huvitatud kolmandate osapoolte sekkumist, muutes jällegi kokkuleppeni jõudmist esialgse positsiooniga võrreldes keerulisemaks.

Krista Wiegandi (2011) küsimuste sidumise analüüs territoriaalvaidluste perspektiivis näitab, et sidumisstrateegia võib olla eelkõige kasutatud mitte vaidluse hõlpsama lahenduse eesmärgil, vaid mõttega kasutada territoriaalküsimust sellega mitteseonduvate järeleandmistega tagamiseks. Saamaks võimalikult suurt kasu teistes küsimustes initsieeritakse territoriaalvaidlusi ning võetakse nende lahendamise suhtes kompromissitu hoiak, sidudes samas territoriaalvaidluse lahendamisega teisi lahendamata teemasid. Selline lähenemine haakub osaliselt ka eelnevalt mainitud Morgani (1990) tähelepanekuga poolte jõu ja küsimuste väljapaistvuse kohta. Wiegandi (2011, 283) järgi töötab väljakutsujariikide poolne küsimuste sidumine põhjusel, et territoriaalvaidluse puhul on just väljakutsujal võrreldes sihtriigiga rohkem mõjujõudu. Kuigi territoriaalne terviklikkus ja suveräänsus on sihtriigi jaoks ülimalt oluline, kipub see reeglina vaidluse puhul nõustuma küsimuste sidumisega ja järgneva järeleandmistega tegemisega, vältimaks territooriumi kaotust ning sellega kaasnevaid negatiivseid efekte.

1.5. Usalduse suurendamise mehhanismid

Veel üks meede, mida konflikti osapooled kasutavad nii vaidluse eduka lahenduse tõenäosuse suurendamiseks kui ka hõlbustamiseks teist poolt järeleandmisi tegema, on usalduse suurendamise mehhanismid ehk CBM-id (*confidence building measures*). Usaldus on edukate läbirääkimiste jaoks otsustava tähendusega, kuna teineteist usaldavad pooled on tõenäolisemad hoiduma konflikti eskaleerimisest ja astuma pikaajalisse koostösse. See on eriti oluline selliste konfliktide puhul, kus poolte vahel eksisteerivad suured psühholoogilised ja poliitilised barjäärid, mis takistavad usaldust tekkimast (Bzostek & Rogers 2014, 252). CBM-id on üks meede, mis võimaldab neid barjääre ületada ning aidata kaasa konfliktipoolte leppimisele. Bzostek & Rogers (2014, 251) toonitavad usalduse olulisust väites, et eduka läbirääkimisprotsessi võtmelement on teadmine, et teine pool on usaldusväärne ja ning ei tagane läbirääkimislaua taga võetud kohustustest. Seega

kasutatakse CBM-e tavaliselt enne sisuliste läbirääkimiste alustamist, kuid sageli ka nende ajal ja nende käigus kokkulepitud toimingute rakendamisetapis (Landau & Landau 1997, 98; Mason & Siegfried 2013, 68-72).

Usalduse suurendamise mehhanisme defineeritakse väga erinevalt, alustades eksklusiivselt militaarsest käsitlusest ning lõpetades käsitlustega, mille järgi loetakse CMB-iks pea igat usaldust loovat meetet või kokkulepet (Cossa 2008, 393). Esimest tüüpi definitsioonist lähtudes on CBM-id rahuaja meetmed, mis suurendavad sõjalist läbipaistvust ning keelavad destabiliseerivaid tegevusi (French 2019, 123). Nende meetmete hulka kuuluvad näiteks teavitused suurematest õppustest, ühiste kriisikommunikatsioonikanalite loomine, ühised õppused ja operatsioonid, relvajõudude arvu vähendamine piirialadel jne. Teisest, palju laiemast definitsioonist lähtudes ei piisa usalduse suurendamiseks üksnes sõjaliste CMB-ide kasutamisest ning nendele lisaks tuleks rakendada ka „pehmemaid“ ehk majanduslikke, humanitaarseid, aga ka kaubandusega ja veeressurssidega, teadusega ja looduskaitsega seotuid meetmeid. Mittesõjaliste CBM-ide kasutamist on õigustatud sellega, et nende loodud majanduslikud ja kogukondlikud sidemed aitavad kaasa läbirääkimisi pärssiva psühholoogilise „teisestamise“ leevendamisele (French 2019, 127). Seda mõju võib „pehmete“ meetmete puhul võimendada ka see, et nende apoliitiline ja mittetundlik iseloom võimaldab vältida sõjalistes CBM-ides esinevaid pingeid ning hõlbustada koostööd ka eriti pingelistes suhetes olevate riikide vahel (Fawn & Lutterjohann 2019). Lisaks sellele on täheldatud, et „pehmete“ CMB-ide põhjustatud positiivsed majanduslikud ja sotsiaalsed mõjud kipuvad avaldama *spill-over* efekti näol positiivset mõju ka julgeolekuküsimuste lahendamisele (Lin 2001, 87)

Lisaks sõjaliste ja mittesõjaliste CBM-ide eristamisele on võimalik välja tuua veel ühte klassifikatsiooni: negatiivsed ja positiivsed CBM-id (French 2019). Negatiivsete CMB-ide puhul on tegemist meetmetega, mis eeldavad tegevusetust ehk teatud toimingustest hoidumist ning on oma olemuselt profülaktilised ja konflikte vältivad. Positiivsed CBM-id on aga meetmed, mis vastupidi kohustavad pooli astuma konkreetseid ja nähtavaid samme nagu kohtumised ja ühised initsiatiivid. Positiivsed CMB-id võivad Frenchi sõnul (2019, 128) luua koostöö ja vastastikkuse mustreid, mis parandavad pooltevahelisi suhteid ning vähendavad konflikti taastekke tõenäosust.

Territoriaalvaidluste puhul näitavad Wiegand ja Powell (2011), et väljakutsujariikide jaoks ei ole kahepoolse koostöö edendamine võimatu, vaid on vastupidi ihaldusväärne. Läbirääkimiste eelne koostöö intensiivistumine territoriaalvaidlusega erilist seost mitteomavates küsimustes on kasutatud CBM-ina, suurendamaks tõenäosust saada sihtriigilt territoriaalalaseid järeleandmisi.

Kuna CBM-ide kasutamine ei eelda tegelikke läbirääkimiste pidamist territooriumi üle ega territoriaalsete järeleandmistega tegemist, võiks ka sihtriikide jaoks väljakutsujariigi väljapakutud CMB-idega nõustumine või omapoolsete CBM-ide rakendamine olla soovitatav, seda kas pingete vähendamise või teatud hüvede saamise eesmärgil.

Sarnaselt teemade sidumisele võib ka CMB-ide kasutamine osutada tulutuks või tuua esile soovimatuid mõjusid ehk konflikti intensiivsuse suurendamist või läbirääkimiste läbikukkumist. Bzostek & Rogers (2014) leiavad, et juhul, kui pooled on konflikti lahendamiseks ebaküpsed, võib CBM-ide kasutamine osutada vastupidise mõjuga. Kui pooled ei ole valmis läbirääkimiste käigus järeleandmisi tegema ning on kinni oma jäikades positsioonides, esineb pahatihti usaldust vähendavaid CBM-ide rikkumisi. See tähendab, et CBM-ide edukaks osutumiseks on vajalik nii valmidus kompromissiks kui ka valmidus CBM-ide rakendada ning toetada. French (2019) toetab seda arvamust, ning toob välja negatiivsete CBM-ide vähemat tõhusust. Ta väidab, et kui positiivsed CBM-id loovad ühiseid kogemusi ja interaktsioone, millest pooled ei soovi loobuda ka kõige suuremate pingete olemasolu korral, siis negatiivsete CBM-ide puhul selliseid kalduvusi esineb üliharva. Negatiivsed CBM-id ei ole mitte ainult kergesti rikutavad, vaid peegeldavad enamasti rahvusvahelise poliitika häid tavasid. Samas nende väärtus ja tõhusus on raskemini hinnatav.

2. Lõuna-Kuriili saarte vaidlus

Järgnevalt keskendutakse spetsiifiliselt Venemaa ja Jaapani vahelise Lõuna-Kuriili saarte territoriaalvaidlusele. Kõigepealt antakse peatükis lühiülevaade vaidluse ajaloost, õiguslikest aspektidest, poolte vastavatest positsioonidest ja pakutud probleemi lahendamiseviisidest. Seejärel tutvustatakse olemasolevat teaduslikku kirjandust, mis analüüsib Venemaa positsiooni ja selle dünaamikat.

2.1. Lõuna-Kuriili saarte geograafia

Šikotani, Kunaširi, Iturupi ja Habomai¹ saartest koosnev vaidlusalune Lõuna-Kuriili saarterühm asub Jaapani kõige põhjapoolsemast Hokkaidō saarest kirdes ning on osaks Venemaa Kamtšatka poolsaarest kulgevast Kuriili saarestikust. Lõuna-Kuriili saarte täpsem geograafiline kuuluvus on aga ebaselge. Näiteks Jaapan väidab, et nelja saare kliimaatilised tingimused erinevad oluliselt ülejäänud Kuriili saarte omadest, mis võimaldab neid liigitada täiesti eraldi saarestikuks (Quillen

¹ Jaapanipäraselt Shikotan, Kunashiri, Etorofu, Habomai

1992, 635). Samuti väidetakse, et Šikotan ja Habomaid ei kuulu üldse Kuriili saarte hulka, vaid on seotud rohkem Hokkaidō saarega nii geograafiliselt ning varem ka administratiivselt, olles enne Venemaa osaks saamist hallatavad Hokkaidō prefektuurivalitsuse poolt (Price 1993, 418).

2.2. Vaidluse ajalugu ja õigusliku aspektid

2.2.1. Teise maailmasõja eelsed arengud

Esimeseks võimaluseks Lõuna-Kuriili saarte õiguslikku kuuluvust määrata on avastamis- ja asustamismeetod. Antud meetod on aga Lõuna-Kuriili saarte vaidluse lahendamisel ebarelevantne, kuna selle puhul ei ole selge, kes on esimesena saari avastanud ning asustanud ja kehtestanud nende üle tegeliku kontrolli. Lõuna-Kuriilide avastajariigi osas ei ole ei akadeemias ega rahvusvahelise kogukonna seas konsensust leitud: avastajaks on nimetatud nii Jaapanit (Price 1993, 419-420) kui ka Venemaad ja isegi Hollandit (Vinnikova 2016, 42).

Kuigi on teada, et jaapanlastel on saarte põliselanikega olnud varajasi kontakte ja intensiivsed koostöösuhted, ei olnud territoorium ilmselt jaapanlaste poolt kontrollitud (Price 1993). Selle arusaama poolt räägib näiteks see, et vaatamata Jaapani suveräänsust kuulutavale märgistusele saartel on väga ebatõenäoline, et jaapanlased on Lõuna-Kuriile kontrollinud. Kuna vaidlusalastest saartest lõunapool asuv Hokkaidō saar oli inkorporeeritud alles 1869. aastal ning suletud riigi ehk *sakoku* poliitika tõttu ei olnud Jaapan võimeline Lõuna-Kuriili saari nii varakult asustama hakata (Illinskaya 2016). Ka Venemaal ei ole selle meetodi puhul kaalukaid argumente: vaatamata sellele, et venelased on andnud ainudest Kuriili saarte põliselanikele kodakondsust, ei tähenda see veel Venemaa tegelikku kontrolli (Quillen 1992, 636).

Olulised II maailmasõja eelsed ametlikud kokkulepped on 1855. aasta Shimoda leping, 1875. aasta Peterburi leping ja 1905. aasta Portsmouthi leping. Nendest lepingutest on ilmne, et Lõuna-Kuriili saared on õiguslikult kuulunud Jaapanile ning Venemaa on neist vabatahtlikult lahti öelnud, mistõttu võiksid saared olla nimetatud Jaapani „põlisterritooriumiks“ või selle lahutamatuks osaks. Seda kinnitab ka asjaolu, et Jaapani – NSVL-i suhteid reguleeriva lepingu sõlmimisel 1925. aastal ei vaadanud Venemaa varasemate lepete tingimusi üle (Vinnikova 2016, 43). 1925. aasta Venemaa poolne status quo kinnitus ilmselt võimaldab ignoreerida sellised väited nagu Aleksejevi ja Kolomeitseva (2015, 662-663) oma. Nende väidete järgi ei ole Jaapanil õigust viidata 1855. ja 1875. aasta lepingutele, kuna lähtuvalt 1905. aasta lepingust ja Jaapani pahausksest käitumisest olid kõik eelnevad lepped tühistatud. Vaatamata sellele, et need lepingud võivad kinnitada Lõuna-Kuriili staatust Jaapani põlisterritooriumina, avaldub nende mõju vaidluse kulgemisele hoopis teistpidi. Näiteks Illinskaya (2016) toob välja, et lepete originaaltekstide sõnastus võimaldab väita,

et Lõuna-Kuriili saared kuuluvad „Kuriili saarte“ hulka, mis on vastupidine Jaapani argumentatsioonile, mida see kasutab tänapäeval oma nõuete õigustamiseks.

2.2.2. Sõjaaegsed lepped ja San-Francisco rahuleping

Vaidlusele kõige suuremat mõju avaldavad dokumendid, lepped ja sündmused pärinevad II maailmasõja ajast ja sellele järgnevast perioodist. Vaatamata nende olulisusele, ei anna ka need suurt selgust Lõuna-Kuriili saarte kuuluvuse osas, vaid soodustavad hoopis õiguslikku ja poliitilise ambivalentsuse jätkamist. Tähtsamate lepete hulka kuuluvad San-Francisco rahuleping ning 1956. aasta Jaapani-NSVL-i ühisdeklaratsioon, millele lisanduvad sõjaaegsed Jalta kokkulepe, Kairo deklaratsioon ja Potsdami deklaratsioon.

San Francisco rahulepingu järgi, loobub Jaapan ühemõtteliselt suveräänsusest Kuriili saarte üle. Rahulepingus ei ole aga „Kuriili saari“ täpselt defineeritud ega täpsustatud ka riik, kelle kasuks need saared loovutatakse. Lisaks sellele ei ole toonane NSVL lepet allkirjastanud, mistõttu ei olnud saarte Nõukogude Liidule kuuluvusel õiguslikku alust. Aleksejev ja Kolomeitseva (2015) aga väidavad, et San Francisco rahulepingut allkirjastades kaotas Jaapan igasuguse õiguse Kuriilide kuuluvust vaidlustada ning osutada seejuures rahu ambivalentsetele löikudele, mis on seotud „Kuriili saarte“ definitsiooniga ning Venemaa anneksiooni õiguspärasusega.

San Francisco rahuleppe mitmeti tõlgendatavust on võimalik teha selgeks, uurides selle ettevalmistamises kasutatud tekste (Quillen 1993, 652). Kairo deklaratsiooni järgi peab Jaapan tagastama territooriumid, mis olid saadud läbi „vägivalla ja ahnuse“. Toetudes ajaloolle ja sõjaeelsetele lepetele on aga ilmne, et Jaapan ei ole Lõuna-Kuriilid saanud agressiooni tagajärjena, millepärast ei tohiks nõuda Jaapanilt nendest loobumist. Jaapani allaandmise aluseks oleva Potsdami deklaratsiooni järgi piirduks sõjajärgse Jaapani suveräänsus Honshū, Kyūshū, Hokkaidō, Shikoku ja teiste väiksemate saartega. Ehk ei välistata deklaratsioonides seda, et Jaapanile võiksid Kuriili saared kuuluda, kuna „teiste väiksemate saarte“ hulka võidi vabalt arvata ka Lõuna-Kuriilid.

Jalta lepet peab Venemaa olulisimaks õigustuseks Kuriili saarte annekteerimisel, kuna selle järgi nõustuvad liitlasväed NSVL-ile Kuriili saared loovutama vastutasuks selle astumisele sõtta Jaapani vastu. See võiks anda vihjamisi teada, kelle kasuks Jaapan San Francisco rahulepingut allkirjastades Kuriili saartest loobus. Samas on Jalta leppe valiidsus vaidlustatav ning lepe on näiteks Price'i (1993, 407-414) poolt peetud õiguslikult täiesti paikapidamatuks. Põhjusteks toob ta välja Jalta leppe vastuolu Kairo ja Potsdami deklaratsioonide mittelaienemispritsiibiga (*non-*

aggrandizement principle), Venemaa pahausksust ning leppe sõlmimise salajast iseloomu. Sellest erinevalt väidab näiteks Illinskaya (2016), et Venemaa nõuded on õigustatud, tuues põhjustena välja hoopis Jaapani-poolset pahausksust, USA survet ning meele muutust Kuriilide kuuluvuse osas (vt nt Elleman et al. 1998) ning Kuriili saarte Jaapani-poolse definitsiooni mitteelujõulisust. Kõigi sõjaaegsete lepete ja San Francisco rahu puhul on läbivalt arusaamatu Kuriili saarte definitsioon ehk millest Jaapan tegelikult loobub.

1956. aasta deklaratsioonis, mis kehtestas diplomaatilised suhted NSVL-i ja Jaapani vahel, nõustuvad pooled, et NSVL *annab üle* kaks Lõuna-Kuriili saart, Šikotani ja Habomai, pärast rahuleppe allkirjastamist. Seega võiks eeldada, et selle lepe allkirjastamisel ja ratifitseerimisel on Jaapan sõjajärgse *status quo*ga leppinud, kuna nõustus just saarte *üleandmise* ja mitte tagastamisega ning loobunud kõikidest nõudmistest NSVL-i suunas (Illinskaya 2016).

2.3. Poolte põhimõttelised positsioonid territoriaalvaidluse küsimuses

Järgmiselt antakse lühiülevaade Venemaa ja Jaapani vastavatest pikaajalistest positsioonidest Kuriili saarte kuuluvuse küsimustes. Ülevaates keskendutakse poolte hetkeseisukohtadele, kuid põgusalt puudutatakse ka nende ajaloolist arengut alates II maailmasõja lõpust. Venemaa puhul antakse ülevaade kirjandusest, mis analüüsib selle positsiooni muutumist käesoleva bakalaureusetöö analüüsiperioodil ehk aastatel 2000-2019.

2.3.1. Jaapani seisukoht

Jaapani põhimõtteline positsioon on, et Kuriili saared on Jaapani lahutamatu osa, mille on Nõukogude Liit Teise maailmasõja järel ebaseaduslikult annekteerinud. Kaks kesket põhimõtet, millele niisuguse väite tegemisel toetatakse, on nende territooriumide põline/lahutamatu iseloom ning nende mittekuulumine „Kuriili“ saarte hulka. Esimene argument põhineb suuresti sellel, et 1855. ja 1875. aasta lepingute kohaselt on Venemaa tunnustanud Lõuna-Kuriili saari Jaapani territooriumitena, lisaks millele ei ole kontroll nende territooriumite üle saavutatud sõjalise agressiooni käigus ning enne Jaapanit ei ole ükski teine riik neli vaidlusalust saart omanud. See võimaldab Jaapanil viidata Kairo ja Potsdami deklaratsioonidele, milles oli konkreetselt öeldud, et Jaapan peaks loobuma ainult nendest oma valdustest, mida on saadud „ahnuse ja vägivalla“ läbi. Teine argument on, et vaidlusalased neli saart ei kuulu „Kuriili“ saarte hulka, millele viidatakse nii San Francisco rahulepingus kui ka Jalta leppes just kui NSVL-ile lubatud saartele, millele Jaapani suveräänsus enam ei laiene.

Saartevaidluse lahenduse osas on Jaapan taganenud 1956. aasta deklaratsioonist ning nõuab ühel või teisel viisil kõigi nelja saare tagastamist (Jung et al. 2016). Tänapäeval on Jaapani Lõuna-Kuriili saarte poliitika aluseks majanduse ja poliitika sidumine oma nõuete tugevuse suurendamise eesmärgil. See avaldub peamiselt majanduslike sammude kasutamises „avansina“ territoriaalprobleemi lahendamiseks ning selliste projektide eelistamises, mis parandaks venemaalaste ettekujutlust Jaapanist ning suhtumist sellesse maasse (Streltsov 2018, 115; Kuzminkov & Yang 2016).

2.3.2. Venemaa seisukoht

Venemaa arusaam saarte kuuluvusest põhineb suuresti Teise maailmasõja aegsetel lepetel, eelkõige Jalta kokkuleppel, samuti Teise maailmasõja võitja staatusel põhineval õigusel tingimusteta alla andnud kaotajaid karistada (Aleksejev & Kolomeitseva 2015). Vene positsioon on suhteliselt paindumatu, kuna on seotud Nõukogude Liidu endise hiilgusega ning uhkusega võidu üle, mis on kaasaegse Venemaa rahvusluse üheks alustalaks (Weitz 2011, 141; Richardson 2015). Jung et al. (2016) väidavad, et Vene positsioon on olnud järjepidev, väljaarvatud 1990ndatel aastatel, ning seisnes valmiduses lahendada vaidlus 1956. aasta deklaratsiooni alusel. Vene eelduseks on, et kui Jaapan soovib kasvõi kahe deklaratsioonis mainitud saare üleandmist, peaks see kirjutama alla rahulepingule, aktsepteerides Teise maailmasõja tulemusi ning tunnustades sellega Vene suveräänsust kogu saarestiku üle.

Vaatama Vene keskvalitsuse positsiooni märkimisväärsele paindumatusele, on see võrreldes kohaliku võimutasandiga palju leebem, kuna ollakse kasvõi retooriliselt valmis näitama, et probleemi tahetakse lahendada. Vastupidiselt sellele, näiteks Sahhalini kuberneride seisukohad on olnud palju jäigemad ja kompromissitumad – mõnikord oldi keskvalitsuse plaanide suhtes vastumeelsed määrani, kus on ähvardatud koguni kodanikuallumatuse aktsioonidega (Jung 2016; Williams 2005, Williams 2006). Põhjus, miks Venemaale on Lõuna-Kuriili saared tähtsad, on strateegilised kaalutlused nagu oluliste väinade olemasolu ning regiooni kasvav geograafiline olulisus (vt nt Kato 2013); ressursid ja majanduslik potentsiaal, mis hõlmavad endas kalandust, metalle ning turismi (Aleksejev & Kolomeitseva 2016; Diesen 2018); samuti Vene rahvustundega tihedalt seotud prestiiž ja kollektiivne mälu (Richardson 2015).

2.3.3. Venemaa positsiooni dünaamika ja retoorika varasemad uuringud

Varasemalt on Venemaa Lõuna-Kuriili territoriaalvaidluse alast positsiooni dünaamikat uurinud näiteks enne mainitud Jung et al. (2016) ning ka Burrett (2014) ja Harjušina (2012). Jung et al.

(2016) uurivad Venemaa üldist positsiooni saartevaidluses läbi selle suhtumist lahendusse 1956. aasta deklaratsiooni alusel. Nad eristavad kolm positsiooni: 1956. aasta mudel, *status quo* ja ajutine lahendus ehk *stopgap*, mis eeldab ebamäärase hoiaku säilitamist ja läbirääkimiste pidamist. Selles uurimuses leitakse, et Venemaa Lõuna-Kuriili saarte vaidluse poliitika on olnud järjepidev ja põhines 1956. aasta lepingu mudelil, kaasaarvatud käesolevas bakalaureusetöös uuritava perioodi jooksul.

Burrett (2014) on teemat uurinud, analüüsid saartevaiduse kajastamist Vene riigimeedias ajavahemikus oktoober 2010 kuni veebruar 2014, eeldades, et meediakajastus peegeldab ka valitsuse ametlikku suhtumist küsimusse. Tema analüüsist ilmneb, et Venemaa positsioon nagu kajastatud riigimeedias on olnud kahetine. Ühelt poolt on alates 2012. aastast suhtumine Jaapanisse ja selle tegevusse, sealhulgas Lõuna-Kuriilide osas, muutunud varasemega võrreldes leebemaks. Teiselt poolt on aga jätkunud vaidluse raamistamine patriootlikus võtmes eesmärgiga apelleerida natsionalistlikult meelestatud massidele, mis teeb küsimuse lahendamise sisepoliitiliselt eriti keeruliseks. Lisaks sellele on Burrett (2014) kajastusest tuvastanud, et nimetatud patriotism oli väljendatud peamiselt läbi julgeoleku- või Teise maailmasõja narratiivi, kusjuures majanduslikud küsimused olid poliitikast väga selgelt eraldatud. Ehk tema uurimus näitab, et kuigi Venemaa positsioon on ilmselt olnud, nagu Jung et al. (2016) väidavad, järjepidev, on see olnud ikkagi märkimisväärselt dünaamiline.

Harjušina (2012) analüüs keskendub Putini teise ametiaja (2004-2008) ning Medvedevi ametiaja (2008-2012) arengutele. Sarnaselt Burrettile (2014), osutatakse ka selles analüüsis kahetisele positsioonile, kus ühelt poolt püütakse rahustada siseriiklikku auditoriumit ning teiselt poolt saadetakse signaalid valmidusest leida territoriaalprobleemile lõplik lahendus. Peale selle toob Harjušina (2012, 28, 31) välja, et üheks Venemaa pidevaks seisukohaks on olnud see, et läbirääkimised rahulepingu ning seega ka Lõuna-Kuriili saarte staatuse üle saavad olla peetud ainult konstruktiivses õhkkonnas, mille saavutamine on võimalik läbi koostöö arendamise kõikides sfäärides – ehk soosib Venemaa CBM-ide ulatuslikku kasutamist. Ka on analüüsis osundatud sellele, et Venemaa Lõuna-Kuriili saarte poliitika oluliseks osaks on reageerimine Jaapani tegevustele ja väljaütlemistele ning otsustamine nende reaktsioonide tooni ja iseloomu üle.

2.4. Kuriili saarte vaidluse pakutud lahendused

2.4.1. 1956. lepingu mudel

Kirjanduses kõige realistlikumaks lahenduseks on peetud vaidluse lahendamist 1956. aasta lepingu alusel. Selle järgi annaks Venemaa pärast formaalse rahulepingu sõlmimist hea tahte žestina Jaapanile üle Šikotani ja Habomai saared. Selle lahenduse kasuks räägib see, et 1956. aasta lepingut on mõlemad pooled ratifitseerinud, millest tulenevalt muutus see õiguslikult kehtivaks rahvusvaheliseks lepinguks. Samuti on märkimisväärne see, et Venemaa on mitmekordselt välja öelnud, et on valmis läbirääkimisi pidama just selle leppe alusel (Jung et al. 2016). Jaapani jaoks on aga selline lähenemine muutunud vastuvõetamatuks, kuna ei hõlma endas kogu vaidlusaluse territooriumi „tagastamist“ ehk nõustudes leppe tingimustega oleks see ära öelnud oma õigusest saartele ning tunnustanud Venemaa suveräänsust nende üle. Kuna selline lahendusviis ei näi mõlema poole jaoks aktsepteeritav, on tõenäolisemad sellel põhinevad, kuid ka teisi sfääre puudutavad lahendused.

2.4.2. 2+2 mudel, etapipõhine ja kombineeritud lähenemine

Teine lahendusviis on oma olemuselt 1956. mudeli laiendus, kus pärast kahe saare üleandmist algavad läbirääkimised kahe ülejäänud saare üle. Selle lahenduse eelduseks on, et kui kaks esimest saart antakse üle hea tahte žestina, siis kaks järgmist saart antakse üle kas pikema ajaperioodi jooksul või *quid pro quo* tehingu stiilis. Näiteks Trenin ja Weber (2012) on pakkunud, et pärast kahe saare üleandmist on Jaapan kohustatud toetama Venemaad majanduslikult, kogu vaidlusalasel territooriumil luuakse demilitariseeritud ühine majandusrežiim ning 50 aastat pärast esimeste saarte üleandmist lähevad ka kaks suuremat saart Jaapanile üle. Sellele sündmusele järgneb veel 50 aastat reguleeritud Jaapani-poolset majanduslikku toetust Venemaale. Majandusliku toetuse olulisusele vaidluse lahendamisel osundatakse suhteliselt palju: majandusalast koostööd peetakse üheks keskmaks territoriaalvaidluse lahendamise eelduseks, seda kas *quid pro quo* (Trenin ja Weber 2012; Lukin ja Šišmakov 2019) või CMB-i näol (Kireeva ja Sushentsov 2017).

2.4.3. Puhtad majanduslikud lahendused ning jagatud suveräänsus

Mitteriiklikud tegutsejad on Lõuna-Kuriili saarte vaidluse puhul pakkunud ka puhtalt majanduslike lahendusi, mis ei eelda saarte üleandmist, vaid tähendaksid pigem jagatud suveräänsust nende territooriumide üle või nende ühist haldamist. Nende ideede hulgas on näiteks saarte liisimine looduskaitse eesmärgil rahupargi loomise näol või ühise vabakaubandus- või erimajanduspiirkonna loomine, täpsustamata kusjuures Lõuna-Kuriilide kuuluvust või lükates

suveräänsusküsimust edasi (Quillen 1996, 657-658). Sellist tüüpi lahendused on suhteliselt ebarealistlikud, kuna arvestades Jaapani jäika positsiooni ning tahet kõik neli saart selle suveräänsuse alla tagasi saada ning puhtalt looduskaitse- ja majandusalaste lähenemiste puhul ei saa see kriitiline küsimus lahendatud. See aga meenutab suuresti Venemaale kasulikku praegust status quo'd, kus vaatamata poolte suhteliselt tihedale majandus- ja kalandusalasele koostööle kaasaarvatud Lõuna-Kuriilidel (vt nt Võgležanin ja Neverova 2016) pole olukord Jaapani jaoks vastuvõetav.

2.4.4. Juriidiline lahendus

Peale 1956. aasta deklaratsioonil põhinevaid lahendusi on võimalik vaidlusele läheneda ka õigusliku protseduuri alusel, püüdes vaidlust lahendada näiteks Rahvusvahelise kohtu vahendusel. Kuid arvestades saarte ebaselge õigusliku staatust, on lahenduseni jõudmine sellisel meetodil ebatõenäoline. Quilleni (1992) arvates oleksid pooled õigusliku ebamäärasuse pärast juriidilise menetluse suhtes vastumeelsed ega nõustuks suure tõenäosusega kohtulahendi tulemustega ning keelduks neid elluviimast.

3. Metoodika

3.1. Analüüsi eesmärk ja taust

Empiirilise osa eesmärk on jälgida Venemaa positsiooni Lõuna-Kuriili saartevaidluse küsimuses ning tuvastada, kas ja kuidas on see muutunud aastatel 2000-2019, pöörates erilist tähelepanu Venemaa suhtumisele teemade sidumisse ning usalduse suurendamise mehhanismidesse, mille kasutamine mõjutab oluliselt läbirääkimiste edukust. Analüüsides Vene välisministri ja presidendi väljaütlemisi vaadeldakse, mis võttes on vaidlus raamistatud, missuguseid lahendamisvõimalusi peetakse aktsepteeritavaks jne. Teemade sidumise puhul vaadeldakse Venemaa kui sihtriigi reaktsiooni võimalikele Jaapani-poolsetele katsetele siduda vaidluse lahendamine teiste küsimustega. Lisaks jälgitakse, kas Venemaast kui sihtriigist tuleb ka teemade sidumise katseid. Usalduse suurendamise mehhanismide puhul vaadeldakse seda, mis viisi koostööd ja usalduse suurendamise viise eelistatakse ning kuidas seostatakse usaldust saartevaidlusega.

Venemaa positsiooni uurimise põhjuseks on Abe Shinzō Jaapani peaministriks saamisega kaasnenud Vene-Jaapani rahulepet puudutavate kõneluste intensiivistumine, mis on olnud eriti nähtav viimaste kolme aasta jooksul. See võiks olla indikaatoriks, et territoriaalvaidluse küsimuse osas võiks toimuda mingit sorti läbimurre, mis kõige tõenäolisemalt tähendaks muuseas ka Venemaa valmidust kompromissiks, miks mitte ka territoriaalsete järeleandmistele näol. Samas ei olevat kirjandusele toetudes Venemaa põhimõttelises positsioonis suures plaanis muutusi toimunud ning kinniste uste taga peetud läbirääkimiste sisu ei ole avalikkusele kättesaadav. Seega on tegelik Lõuna-Kuriilide üle peetavate läbirääkimiste seis suuresti tundmatu suurus. Venemaa kõrgete ametlike esindajate väljaütlemiste jälgimine oleks seega üks viisidest, mis võimaldaks tuvastada Venemaa võimalikku meele muutust Lõuna-Kuriili territoriaalvaidluse osas. Lisaks eelnevale on Venemaa kui sihtriigi positsiooni uurimine tähtis seetõttu, et just selle reaktsioonid ning nende aluseks olevad põhimõtted on väljakutsujariigi vaidlusega seotud tegevuste strateegia aluseks. Venemaa positsiooni uurimine võimaldaks seega aidata kaudsel kaasa ka Jaapani positsiooni ja strateegia mõistmisele.

Selleks, et Vene positsiooni dünaamikat oleks võimalik täheldada ning hiljutise läbirääkimiste intensiivistumise erandlikkusest aru saada, oli uurimisvahemikuks võetud Vladimir Putini võimuloleku periood ehk 2000-2019. Uurimisvahemikku iseloomustab seega mitu kogu perioodi vältel muutumatut tunnust: tugev presidendivõim ning järjepidev Lõuna-Kuriili saartevaidluse poliitika (Jung et al. 2016). Lisaks sellele on olnud presidendi ametivõim ja ka välisministri portfelli enamasti samade inimeste käes. See võimaldab eeldada, et võimalikud muutused retoorikas ei

olnud tingitud ametiisikute vahetamisega, vaid tulenesid pigem poliitika muutmisest (vt nt Gill 2013). Eeldades, et lähitulevikus ei näi võimu- või režiimivahetus toimuvat, võimaldab valitud uurimisvahemiku analüüs teha järeldused, mis aitaksid kaasa Venemaa Jaapani-poliitika paremale mõistmisele ja prognoosimisele.

3.2. Analüüsitavad materjalid

Käesolevas töös on analüüsitud Venemaa kõrgete ametnike sõnavõtte, mis keskenduvad Vene-Jaapani üldistele suhetele ning rahulepe ning kitsamalt ka territoriaalvaidluse problemaatikale. Suurema osa valimist moodustavad Vene välisministri ning presidendi väljaütlemised Vene-Jaapani kõneluste pressikonverentsidel ning stenogrammide puudumisel nende kokkuvõtted. Samuti on analüüsitud välisministri vastused küsimustele rahulepingu või territoriaalvaidluse teemaikal, mis olid esitatud teistel ametlikel ja mitteametlikel üritustel, ning välisministri ja presidendi intervjuud nii Vene kui välismeediale. Kokku on analüüsitud 204 teksti (Lisa 1).

Analüüsimaterjalide valimi tegemisel lähtuti järgmistest põhimõtetest. Selleks, et saada võimalikult täpne arusaam riigi positsioonist ühes kindlas teemas, on mõistlik analüüsida liidrite – antud juhul välisministri ja presidendi – väljaütlemisi, kuna just nendest paistavad kõige eksplitsiitsemalt välja olulised teemad ning nende suhteline tähendusrikkus (Diehl 1992, 340).

Käesolevas analüüsis on eelistatud just välisministri väljaütlemisi kahel peamisel põhjusel. Esiteks on need kõige arvulisemad ja sisukamad, seega võimaldavad jälgida Vene positsiooni dünaamikat ühtlaselt kogu vaatlusperioodi vältel. Teiseks võiks välisministri tasand olla kõige tasakaalustatud, kuna asub kõrgeima presidendi tasandi ja bürokraatliku tasandi vahel. See tähendab, et selle ametiisiku sõnumid on suunatud nii sise- kui ja välisauditooriumile ning arvestavad seega nii sise- kui välis toimijate võimalike reaktsioonidega. Sama kehtib aga ka presidendi suhtes, kuid Venemaa Presidendi suuremat poliitilist tähtsust arvestades võivad selle ametiisiku väljaütlemised olla palju rohkem mõjutatud siseauditooriumi suurema tähelepanu poolt. Sellele vaatamata on uurimuse käigus analüüsitud ka tähtsamad presidendi väljaütlemised ja intervjuud, mis on tehtud olulisemate tippkohtumiste raames. Arvestades, et Venemaa Presidendi volitused ja poliitiline kaal on kõige suuremad, ei oleks tema väljaütlemiste analüüsimata jätmine õigustatud. Presidendi väljaütlemisi ei tohi täielikult ignoreerida nende ülimalt tagajärjerkuse tõttu, kuna kõik olulisemad (kokku)lepped on sõlmitud just sellel tasandil. Sellel põhjusel on töös analüüsitud ka Vene presidendi väljaütlemised, mis olid tehtud Vene-Jaapani tippkohtumistel, ning Jaapani meediaväljaannetele antud intervjuud.

Analüüsitavate materjalide allikateks on Venemaa Välisministeeriumi ja Venemaa Presidendi koduleheküljed. Materjalide tuvastamiseks tehti välisministeeriumi leheküljel sõnaotsingut märksõnadel „Jaapan“, „minister“, „Kuriili saared“ ja nende tuletistel; presidendi leheküljel otsiti materjale geograafilise tähistuse järgi.

3.3. Analüüsimeetodi kirjeldus

Uurimismeetodina kasutatakse analüüsi läbiviimisel kvalitatiivset sisuanalüüsi, mis võimaldab tuvastada teksti vastuvõtu vaatenurgast olulisi tähendusi, sealhulgas ka harvaesinevaid ja implitsiitseid (Kalmus et al. 2015). Täpsemalt on kasutatud juhtumiülest ehk horisontaalset analüüsi, mis tähendab mitme teksti samaaegset vaatlemist ning võrdlemist. Tekstide kodeerimisel lähtuti suuresti induktiivsest põhimõttest, luues uurimisülesandeid silmas pidades suuremad teemad „saartevaidlus“, „koostöö“, „CBM“ ja „teemade sidumine“ ning nendele omased alamkoodid (Lisa 2). Programmi MAXQDA2020 abil kodeeriti tekstides ainult need osad, mis puudutasid Vene-Jaapani suhteid. See tähendab, et Vene-Jaapani ametiisikute kohtumisel tehtud väljaütlemised olid kodeeritud täielikult ning intervjuude ja muude pressikonverentside puhul olid kodeeritud ainult vastused sellistele küsimustele, mis olid seotud Vene-Jaapani suhetega.

4. Tulemused

4.1. Üldine positsioon

Venemaa esindajate väljendatud põhimõtteline positsioon on olnud läbi kogu uurimisperioodi ühtlane ning üldiselt seisnes valmiduses pidada läbirääkimisi territoriaalvaidluse üle 1956. aasta ühisdeklaratsiooni alusel, st anda kaks saart mingil hetkel üle. Samas on selle positsiooni tugevus olnud erinev. Enne Medvedevi Kuriili saarte külastust aastal 2010 oli Venemaa sõnakasutus vähem konfrontatsiooniline, mis võib tähendada suuremat paindlikkust. Eelkõige väljendus positsiooni leebus selles, et nii minister kui ka president ei ole otseselt positsioneerinud saari kui Venemaa lahutamatu osa ning ei ole rõhutanud vajadust neid iseseisvalt ja aktiivselt arendada. Enne 2010. aastat on taolisi väljaütlemisi ikkagi olnud, kuid nende väljendamine oli pigem episoodiline ning suunatud eelkõige Sahhalini regiooni siseauditooriumile, eelduslikult poliitilise toetuse suurendamise eesmärgil (Wiegand 2011, 31-40). Lisaks sellele oli võrdlemisi vähe viiteid Teise maailmasõja tulemustele ning nõudeid neid aktsepteerida, mis tähendaks Jaapani jaoks Vene suveräänsuse kinnitamist ehk täiesti vastuvõetamatut varianti. Enne 2010. aastat oli nõudmine tunnustada teise maailmasõja tulemusi reeglina raamistatud kui rahvusvahelise õiguse normide aktsepteerimine. Ühel korral oli näiteks saarte kuuluvusest räägitud järgmiselt: „tuleb pidada meeles, mis sündmuste ja otsuste tagajärjel on saared Vene jurisdiktsiooni alla sattunud“ (VFVM 2003b). Siit on selgelt näha, et kuigi väljaütlemises on peetud silmas just Teist maailmasõda, ei ole sellele selgesõnaliselt viidatud. Pärast 2010. aastat on aga Teise maailmasõja tulemuste ja Venemaa suveräänsuse mainimine muutunud äärmiselt jõuliseks. Neid asjaolusid on nimetatud „kõigutamatuks“, nende aktsepteerimine peaks olema „tingimusteta“, „väärmatu“ ning „põhimõtteline“, „kohustuslik“ samm rahulepe allkirjastamise ja saarte võimaliku üleandmise jaoks (nt VFVM 2013a; VFVM 2018l; VFVM 2019h).

Venemaa on olnud uurimisperioodi esimeses pooles ka veidi avatum saarte üleandmisele 1956. aasta deklaratsiooni alusel. Kogu uurimisperioodi jooksul kõlas seisukoht, et NSVLi õigusjärgijana ei taganeta deklaratsiooni täitmisest. Siinkohas on aga 2 saare üleandmisest rääkides alati välja toodud, et üleandmise tingimused ja vorm on deklaratsioonis mainimata – ei ole näiteks määratud, kelle suveräänsus hakkab saartele pärast nende potentsiaalset üleandmist laienema. Märkimisväärne on see, et vahemikus 2008-2016 ei ole deklaratsiooni kordagi mainitud ning alates 2016. aastast on muutunud sagedasemaks mõtteviis, et saared antakse „võibolla“ üle, kuna deklaratsiooni allkirjastamise ajal eksisteerinud tingimused on radikaalselt muutunud (VFVM 2016b; VFP 2016a; VFVM 2019b). Nende muutuste all peetakse tavaliselt silmas Jaapani-USA liidu tekkimist ning Jaapani taganemist deklaratsioonis kinnitatud seisukohast, mille

järgi loobutakse kõikidest nõudmistest, sh territoriaalsetest. Lisaks sellele on alates 2016. aastast iga deklaratsiooni mainimise juures öeldud, et saarte võimalik üleandmine võib toimuda ainult pärast rahulepe sõlmimist – enne seda on see asjaolu mainitud vaid mõnedes väljaütlemites.

Selline järjekorra seadmine, kus saarte üleandmine oleks võimalik alles pärast rahulepe sõlmimist, on ülioluline. Enne 2004. aastat olid rahuleping ja saartevaidlus ilmselt ühe läbirääkimispaketi osa, kuna väljaütlemites anti teada, et läbirääkimised rahulepe ning territoriaalprobleemi üle toimuvad üheaegselt. Nii on kinnitatud, et nn „territoriaalne piiritlemine“ „kahtlemata on“ või „peab olema“ rahulepingu osa (VFVM 2000a; VFVM 2004g). Mõistagi võib territoriaalne piiritlemine tähendada ka seda, Jaapan peaks loobuma oma nõuetest Venemaa territooriumile, kuid taolisi väiteid ei ole toona tehtud. Alatest 2005. aastast ei ole seda paketti mainitud ning alates aastast 2012 on kaks küsimust selgelt eraldatud ning järjestatud: enne peab toimuma rahu ja suveräänsuse tunnustamine ning alles pärast seda toimub ebamäärane deklaratsiooni sätete rakendamine.

Lahendustest rääkides on tulnud ette ka seda, et peale ühisdeklaratsioonil põhinevaid lahendusi on Vene esindajad maininud ka teistel põhimõtetel põhinevaid lähenemisi. 2009. aastal väljendasid need otseselt, et läbirääkimiste käigus on kaalutud ka „ebastandartseid“ lähenemisi (VFVM 2009e). 2016. aastal oli Putini poolt võimalikult samuti viidatud taolisele lahendusviisile, kuigi juba kaude – nii väljendati mõtteid, et Lõuna Kuriilid võiksid saada miskiks, mis „ühendaks nii Jaapanit kui ka Venemaad“ (VFP 2016a).

Huvitav asjaolu, mis võib viidata Kuriili saarte väärtuse iseloomu muutmisele, on sõnakasutuse muutus, mis on seotud nii rahulepingu sõlmimise kui ka territoriaalvaidluse lahendamise peamiste tingimustega. Need tingimuste järgi peaks lahendus olema „vastastikku rahuldav“ ning mõlema riigi elanikkonna poolt aktsepteeritud. Enne 2012. aastat on sõnastuses domineerinud „avalikkuse“, „avaliku arvamuse“, „kodanike“ heakskiit (nt VFVM 2005e; VFVM 2012g), samas kui pärast on kasutatud pea eksklusiivselt sõna „rahvas“ (nt VFVM 2013a; VFP 2018b). Selline areng viitab sellele, et saared on omandanud sümbolse, rahvuslusega seotud väärtuse, mis reeglina muudab lahenduseni jõudmise raskemaks (Smith 1999).

Veel üheks märgiks, mis viitab Venemaa vastumeelsuse kasvule kompromisside tegemises on julgeolekumurede intensiivistumine ning kahtlemine Jaapani võimekuses tegutseda iseseisvalt maailmaareenil. Eriti tugevalt on see nähtav pärast 2014. aasta Ukraina sündmusi, mis tõid esile vastasseisu suurenemist Venemaa ning USA ja kollektiivse Lääne vahel. Venemaa on alustanud

ilmselt USA-le viidates toonitama, et kolmanda osapoole sekkumine Vene-Jaapani suhetesse ning territoriaalvaidluste rahvusvahelikustamine on lubamatu (VFVM 2014a). Ka on avaldatud muret USA baaside ja raketitõrje pärast, mis asuvad hetkeseisuga ka otseselt Jaapani territooriumil, ning rahulolematust Jaapani toetusega USA projektidele ja strateegiatele Aasia-Vaikse ookeani regioonis (nt VFVM 2017g; VFVM 2019q). Rahulolematust USA mõjuga on avaldatud ka otseselt seoses Lõuna-Kuriili saarte vaidlusega, eelkõige seoses potentsiaalse olukorraga, kus pärast saarte üleandmist võitakse nendele tekitada USA sõjaväebaasid (nt VFVM 2018b; VFVM 2019c).

„Iseseisvalt tegutseva Jaapani“ teema käsitlemine on oluline instants, kus on toimunud suhtumise tuntavad muutused. Algusaastatel oli rõhutatud, et Jaapani iseseisev tegutsemine on soovitatav ja väärtuslik, aitab luua mitmepolaarset maailmakorraldust – Jaapanit nimetati üheks kaalukas toimijaks, mille vaated on Venemaale sarnased (VFVM 2000h; VFVM 2007c; VFVM 2013e). Näiteks on 2000. aastal väljendatud, et „Jaapani globaalse majandusliku ja poliitilise mõjuvõimu laienemine aitaks kaasa stabiilsuse suurendamisele maailmas ning paljude probleemide lahendamisele, sealhulgas olukorra stabiliseerimisele Aasia-Vaikse ookeani regioonis“ (VFVM. 2000e). Pärast 2014. aastat, nagu juba eelnevalt mainitud, hakati Jaapanit kujutama kui sõltuvat riiki, mis võib olla võimetu USA liitlase olemasolu pärast tulevases rahulepingus võetud lubadusi täitma, mille tagajärjel muutub rahulepingu sõlmimine ja potentsiaalne saarte üleandmine üsna keeruliseks (VFP 2016c; VFVM 2019b).

Veel üheks märgiks, et Venemaa kahtleb aina rohkem Jaapani võimes iseseisvalt tegutseda, on Vene suhtumine Jaapanisse kui väarikasse ÜRO Julgeolekunõukogu alalise liikme kandidaadisse. Kui uurimisperioodi alguses on Vene esindajad ühesõnaliselt toetanud Jaapani kandidatuuri alalise liikme kohale (nt VFVM 2001g), siis perioodi lõpuaastatel on suurenenud vastasseis sellele põhjusel, et alalise liikmena ei oleks Jaapanil erilist väärtust, kuna ilmselt oleks Jaapan väljendanud USA-ga identseid seisukohti (VFVM 2016b).

Nendest arengutest ilmneb, et Vene-Jaapani suhted üldiselt ning seega ka Lõuna-Kuriili saartevaidlus on mõnes mõttes julgeolekustunud. Rääkides vaidlusest ning Jaapanist kui sellisest on Vene esindajate poolt aina rohkem rõhutatud julgeoleku aspekt, peamiselt seoses Jaapani-USA liiduga ning sellest tuleneva Jaapani sõltuvusega. See tähendab, et läbi oma tiheda seotuse USA-ga kui ühe peamise Vene vastasega on Jaapan kaudselt muutunud mingil määral julgeolekuohuks. See aga tähendab, et territoriaalvaidluse puhul on Venemaa hoiak muutunud kompromissutumaks, mis muudab omakorda saarte üleandmist vähetoenäolisemaks.

4.2. Usalduse suurendamise mehhanismid

Analüüsist ilmnes, et usalduse suurendamise mehhanismide kasutamine Lõuna-Kuriili saarte territoriaalvaidluses on Venemaa jaoks olnud ülimalt oluline. Kogu uurimisperioodi jooksul on välja öeldud, et kõige keerulisemate probleemide (vaidlus ja rahulepe puudumine) lahendamisele aitaks oluliselt kaasa tihe Vene-Jaapani koostöö. Loogika on, et väiksemaid küsimusi lahendades tekib lõppkokkuvõttes usaldus ning head kontaktid, mis võimaldaksid omakorda lahendada lõplikult ka territoriaalprobleemi. Selle tõestuseks on näiteks CBM-ide kasutamise tähtsust otseselt rõhutatud teiste Aasia territoriaalvaidluste puhul (VFVM 2008k). Pidevalt on väljaütlemistes koostöö edendamisele viidates kasutatud sõna „kõikehõlmav“ variatsioonid, mis rõhutab üldise suhete taseme parandamise vajadust ja olulisust.

Samas on läbi aastate olnud muutuses koostööalade eraldi mainimise puhul nende intensiivsus ja nendele omistatav olulisus. Üheks selliseks näiteks on julgeolekualase koostöö järkjärguline intensiivistumine. Kui uurimisperioodi esimeses pooles rõhutati pigem pinnapealset koostööd suurtes mitmepoolsetes formaatides ning välisteemade arutamist ja arvamuste vahetamist madalamal tasemel (nt VFVM 2011c), siis lõpupoole on see ülekandunud kahepoolseteks regulaarseteks kontaktideks kõrgemal tasemel, muuhulgas Venemaa ja Jaapani julgeolekunõukogude tasemel ning 2+2 formaadis², ning sooviks aktiivsemaks koostööks välispoliitilise koordineerimise näol (VFVM 2018b, VFP 2019d). Selle arenguga on huvitaval kombel kaasnenud Venemaa nägemuse muutus Vene-Jaapani positsioonide sarnasuses erinevatel julgeolekuga seotud teemadel. Kui algusaastatel tõsteti esile Vene ja Jaapani positsioonide sarnasusi, siis aja möödudes on selliseid viiteid esinenud aina vähem ning sellele vastupidiselt on hakatud rõhutama positsioonide põhimõttelist erinevust. Viimase osas on nii öeldud, et „Jaapan ei hääleta USA-st erineval üheski tähtsas küsimuses, kus Vene ja Lääne positsioonid lahknevad“ (VFVM 2019j). Need vastandlikud arengud võivad tähendada, et erinevatest positsioonidest tulenevaid pingeid püütakse leevendada tihedama koostöö abil, suurendamaks usaldust ja arusaamist.

Humanitaarne ja kultuurialane koostöö on CBM-ina olnud kogu perioodi vältel pigem tagaplaanil, samas ühe vaieldamatult olulise usalduse suurendamise meetodina pidevalt mainitud. Märkimisväärne muutus toimus 2004. aastal, kui ilmselt loobuti ülalt-alla lähenemisest ehk

² Kahepoolsed läbirääkimised, millel samaaegselt osalevad poolte välis- ja kaitseministrid

riigipoolset vajadusest aktiivselt seletada avalikkusele Vene-Jaapani suhete olulisust, sh rahulepe osas (nt VFVM 2000c). Selline lähenemine oli asendatud mõneti liberaalsema või passiivsema hoiakuga, kus inimkontaktide lihtsustamine viiks loomulikult viisil usalduse ja arusaamise suurendamiseni.

Veel üks nähtav humanitaarlane trend on otseselt seotud Lõuna-Kuriili saartega. Alates 2012. aastast on Vene esindajad nimetanud humanitaarset ning ühist majanduslikku tegevust saartel üheks olulisimaks CBM-iks. Eelkõige on rõhutatud Venemaa otsust lihtsustada inimeste liikumist Kuriili saarte ja Jaapani vahel – seda on positioneeritud kui vastutulelikkust Jaapanile, mis on olnud mures endiste saarte elanike pärast (VFP. 2018b). See areng järgnes üllatuslikult Medvedevi külästusele ehk just siis, kui Venemaa positsioon hakkas reaktsioonina Jaapani protestidele märkimisväärselt karmistuma. Seega võib jällegi näha, kuidas võetakse kasutusele Jaapani jaoks kindlasti ihaldatavad hea tahte žestid, mis saavad ilmselt pingeid vähendada ning kaotatud usaldust taastoota.

Kõige olulisemaks CBM-ide liigiks on Venemaa jaoks olnud aga majanduslik koostöö, mis on olnud väljaütlemistes pidevalt kesksel kohal. Parimaks selle tõestuskeks on ehk see, et tippkohtumiste läbiviimise eelduseks ning edukuse mõõdikuks on olnud nende „sisukus“, mille indikaatoriks on eelkõige majanduslike kokkulepete rohkus ja väärtus (VFVM 2004g; VFVM 2016j). Lisaks sellele, kirjeldades Vene-Jaapani suhteid ja nende arenguid on kogu uurimisperioodi vältel keskendunud reeglina kõige rohkem just majanduslikele suhetele, tuues välja edukamad ühised projektid, kaubandusmahu arengut jms. Ehk peamiseks komponendiks, mis moodustab vaidluse lahendamiseks vajalikku „suhete uuele tasemele jõudmist“, on näivalt majandus. Majanduslik koostöö on peetud ka oluliseks laiema avalikkuse usalduse suurendamise viisiks, mis võib väidetavalt vähendada vaidluse ja rahulepe olematuse kriitilist tajumist (VFVM 2011e; VFVM 2017h).

Majandusliku koostöö keskust rõhutab ka asjaolu, et teiste koostööaladega võrreldes on selle puhul regulaarselt ja jõuliselt väljendatud seda, et majandusküsimustes võiks koostöö olla palju intensiivsem. See tähendab, et tihedam majanduslik koostöö on hinnatud suhteliselt rohkem – eelkõige selle areng aitaks kaasa üldise suhete taseme kõrgendamisele.

Tüüpilised majandussektorid, millest on väljaütlemistes räägitud, on energeetika ning katusemõistena kasutatav „kõrgtehnoloogia“. Arvestades Venemaa majanduse spetsialiseeritust just energeetikale, on sellealane koostöö ja sellega seonduvate projektide rohkus

iseenesestmõistetav. Fookust energeetikale võib seletada ka Jaapani sooviga oma energiaimporti mitmekesistada, kuna üle 80% naftast tuleb Jaapanisse Lähis-Idast (METI 2017). Kõrgtehnoloogia puhul on aga märgata trendi selle sfääri olulisemaks muutumisel kahe eraldiseisva lainena. Eelkõige alates aastast 2008, kui oli käivitatud moderniseerimisprogramm, ning siis alates umbes aastast 2016. Kui esimese laine puhul võib täheldada kooskõla Venemaa tollaegsete poliitiliste prioriteetidega, siis 2016. aastast pärinev kõrgtehnoloogilise koostöö suurendamise soov ning selle CBM-ise olemuse rõhutamine on ilmselt seotud Lääne sanktsioonidega (Kolomychenko 2018). Ühes intervjuus öeldi nii otsesõnu välja, et ollakse väga huvitatud Jaapani tehnoloogiate kaasamisest (VFP 2016c).

Kitsemast majanduskoostöö fookusest rääkides on samuti märgata, et alates 2012. aastast on väga olulisel kohal Kaug-Ida ja Ida-Siberi prioriteetne areng. See on aga üldiselt arusaadav, arvestades trendi Aasia prioriseerimisele Venemaa välis- ja majanduspoliitikas, mis tuleneb nii Kaug-Ida suhtelisest alaarengust kui ka Ukraina kriisi järgsest koostöö nurjumisest lääneriikidega (Mankoff 2015).

Analüüsides Vene suhtumist CBM-idesse üldisemal tasemel ilmneb, et Venemaa eelistab eelkõige positiivsete, aktiivsete CBM-ide kasutamist. Majandusliku koostöö valitsustepoolne edendamine, julgeolekuasutuste infovahetused, aktiivne välispoliitiline koordineerimine ning inimeste liikumist ja suhtlemist soodustavad poliitikad on selle lähenemise selged märgid. See kehtib ka eraldi territoriaalvaidluse puhul, kuna Jaapani jaoks olulised ja seega usalduse suurendamisele kaasa aitavad saarte ühise arendamise ning liikumis- ning äriregulatsioonide lõdvendamise ettepanekud tulevad sealhulgas Venemaa poolt (VFVM 2001f; VFVM 2011a). Mõnedeks näideteks võib siinkohas tuua aastatel 2011-2012 aktiivselt välja pakutud ühise ajaloolaste töörühma käivitamist, mis oleks pidanud Kuriili saarte olukorda objektiivselt ajaloolisest perspektiivist uurima, või Venemaa korduvaid üleskutseid saari ühiselt arendada (nt VFVM 2012e). Pakkumiste ajastus on jällegi niisugune, et ettepanekuid aktiivsema koostöö käivitamiseks on tihti tehtud pärast suhete märkimisväärset halvenemist.

Veel üks CMB-idega seotud areng, mis on tavaliselt järgnenud tõsisemale suhete halvenemisele, näiteks pärast aastaid 2010 ja 2014, on Venemaa-poolsed üleskutsed kasutada negatiivseid ehk tegevusetust eeldavaid CBM-e, mis antud juhul tähendavad enamasti Jaapani-poolset hoidumist Venemaa jaoks vastuvõetamatute väljaütlemiste tegemisest (nt VFVM 2013c). On pööratud tähelepanu, et provokatiivsed tegevused ning püüded apelleerida valijate rahvuslikele tunnetele ei loo usalduslikku õhkkonda ning ega soodusta dialoogi edenemist. Negatiivsete CBMide

kasutamine Vene esindajate poolt on nähtav aga nendes esindajate väljaütlemistes, mis on tehtud enne erilisel rahulepingule ja territoriaalküsimusele pühendatud küsimustes. Vene pool on reeglina hoidunud Jaapani jaoks eriti vastuvõtmatute seisukohtade väljendamisest – see kehtib näiteks 2003, 2005, 2019 aastate kohta, mil on toimunud peamised Vene-Jaapani tippkohtumised.

4.3. Teemade sidumine

Üheks uurimisülesandeks oli analüüsida Venemaa suhtumist teemade sidumisse. Avalikult ei ole Venemaa kogu uurimisperioodi jooksul otseselt nõustunud siduma Kuriili saartevaidluse lahendamist mõne teise teemaga. Nii on silmapaistavalt välja öeldud, et majandusliku abi või märkimisväärselt suuremate investeringumahtude lubamine vastutasuks Kuriilide üleandmisele ei ole aktsepteeritav ega võimalik. Jaapan ei saa anda käskke äridele, kellega ja kuidas kaubelda vms – sellised regulatsioonid ei tööta ja Jaapani äri juba tegutseb Venemaal (VFVM 2005f; VFVM 2019i). Sellega seoses on alates 2011. aastast Vene esindajate „sõnavarasse“ äkiliselt lisandunud fraas „ilma ühepoolsete tingimusteta ja ajaloolistele tõlgendusteta“, mis viitab enamasti Jaapani vastumeelsuse nõustuda Teise maailmasõja tulemustega ja Vene suveräänsusega saarte üle (VFVM 2011c). Samas on sõnastus piisavalt lai, et tähendada Venemaa üldist negatiivset hoiakut vaidluse sidumise suhtes, kuna näiteks 2015. aastal öeldi otse välja, et Jaapan seob tingimused kohtumiste korraldamiseks (VFVM 2011e). Lisaks on tulnud Vene esindajate väljaütlemistes ette fraas „kunstlikud takistused“, mida Jaapan eeldatavasti tekitab äridele, mis soovivad Venemaal tegutseda (VFVM 2011e; VFVM 2015b).

Ka on kinnitatud, et Vene suveräänsusest ei loobuta isegi mitte osaliselt ka juhtudel, kui sellised sammud tähendaksid suuremahuliste ning väärtuslike projektide realiseerimist, eelkõige Lõuna-Kuriili saartel. On konkreetselt rõhutatud, et Jaapani õiguslikku positsiooni edendavate ühiste või riigiüleste struktuuride ja kordade loomine on välistatud ning kõik ettevõtmised peavad toimuma Venemaa seaduste järgi (VFVM 2012h; VFVM 2017h; VFVM 2018e). Seejuures on aga lisatud, et märkimisväärselt tähtsate projektide puhul ollakse valmis kirjutama alla erilistele valitsustevahelistele lepetele, mille tulemusena võiksid olla muuhulgas loodud ka mingit sorti „lisarežiim“ või vabakaubanduspiirkond (VFVM 2018b; VFVM 2019r).

Kõige olulisem instants, kus Venemaa ei nõustu Jaapani sidumisega, on aga juba varem mainitud rahu sõlmimise ja saarte üleandmise järjekord. Alates umbes 2012. aastast ei ole Venemaa vaatenurgast rahu sõlmimine ja vaidluse lahendamine samaaegselt läbiräägitavad teemad, ning läbirääkimised saarte üleandmise üle saavad olla alustatud üksnes pärast rahu sõlmimist (nt VFVM

2012m; VFVM 2016c; VFVM 2019e). Selline seisukoht on võetud eelkõige sellepärast, et vaidlust ei peaks Venemaa vaatenurgast põhimõtteliselt üldse eksisteerima, kuna saared on sattunud Venemaa omandisse ÜRO põhikirjas kinnitatud ja seega rahvusvaheliselt tunnustatud teise maailmasõja tulemuste alusel. Jaapan aga seob rahu sõlmimist ja saarte üleandmist ehk on Jaapani jaoks vaidlus üks teemadest, millega peaks arvestama rahulepingu üle läbirääkimisel. Sellise sidumise tagasilükkamine on kaudselt veel üks tõend, et territoriaalvaidluse ja majanduse sidumine on Venemaa jaoks vastuvõetamatu. Põhjuseks on see, et eraldi rahu sõlmimine isegi ilma territoriaalküsimuse lahendamiseta võiks Venemaa hinnangul majandussuhteid elavdada (VFP 2016c). Venemaa hinnangul peaks rahulepe olema kõikehõlmav dokument, mis reguleerib Vene-Jaapani suhete uut (strateegilist) vormi (VFVM 2019j; VFVM 2019q). Ehk tähendaks rahulepe tegelikult ka majandusliku koostöö intensiivistumist, ning keeldudes selle sidumisest territoriaalvaidlusega keeldutakse sidumast vaidlust ja majandust.

Samas võib täheldada ka momente, kus Jaapani sidumisega on mõõdukalt kaasa mindud, või vähemalt sellist võimalust väljendatud. Kõigepealt on see silmanähtav enne 2011. aastat, kui vaidluse lahendamine oli peetud üheks küsimuseks, mis oli üheks osaks läbirääkimistest rahulepingu üle. Teisalt, aeg-ajalt on väljendatud valmidust luua Kuriili saartel erilised tingimused ja režiimid, mis avaks suuremad võimalused Jaapani äride tegutsemisele saartel ning ei kahjustaks seejuures Jaapani juriidilist positsiooni (VFVM. 2011e; VFVM. 2012g). Selliste väljaütlemistega aga kaasnevad alati eelnevalt mainitud fraasid, mis rõhutavad vajadust töötada Venemaa seaduste järgi, kuigi märkimisväärselt jääb ebaselgeks võimalike uute režiimide sisu, mis avab võimalused suuremate järeleandmistega tegemisele.

Huvitaval kombel annab Venemaa pidevalt teada, et ei seo see sihtriigina vaidlusega mingisuguseid teemasid. Kõige jõulisemalt näiteks rõhutatakse, et Teise maailmasõja tulemuste tunnistamine ei ole mingi eeltingimus, vaid reaalsuse aktsepteerimine ning seega enesestmõistetav (nt VFVM 2012c; VFP 2019b). Samuti on pärast 2014. aastat on tulnud esile kinnitus, et Vene-Jaapani suhted ei sõltu välistest teguritest, nt rahvusvahelisest hetkesituatsioonist või Jaapani suhetest teiste riikidega (nt VFVM. 2016c). Märkimisväärsel kombel on president ühel korral rõhutanud seda, et majandussuhete areng, erisuguste suuremate projektide elluviimine või „ühine“ välispoliitiline tegevus ei ole tingimus rahulepe sõlmimiseks, vaid üksnes seda soodustav CBM (VFP. 2016c).

5. Arutelu

Tulemuste peatükis välja toodud tähelepanekute põhjal võib väita, et Venemaa positsioon Lõuna-Kuriili saarte territoriaalvaidluse küsimuses on muutunud kompromissitumaks ja mõneti ebamäärasemaks. Vaidlus Kuriilide kuuluvuse üle on Venemaal riiklikul tasandil tähtsamaks muutunud, politiseerunud ja julgeolekustatud.

Esiteks on muutunud palju jõulisemaks nõue aktsepteerida Teise maailmasõja tulemusi ja ühes sellega ka Venemaa suveräänsust, enne kui kaks saart saavad üle antud. Toonitatakse, et Jaapan on hälvik, mis ei tunnusta kogu rahvusvahelise kogukonna poolt tunnustatud ÜRO põhikirja. Hiljutised arengud näitavad, et trend Kuriilide sümboolse väärtuse kasvule ilmselt jätkub, pidades näiteks silmas Venemaa põhiseaduse uut projekti, mis keelustab katsed ja üleskutsed rikkuda Vene territoriaalset terviklukkust ning kinnistab Teise maailmasõja ka (Vedomosti 2020: §67 lõige 2 punkt 1; §67.1 lõige 3). See on kooskõlas Venemaa sise- kui välispoliitilise arenguga, mille järgi rõhutatakse Teise maailmasõja tähtsust Venemaa ajaloos, kus võit on muudetud oluliseks rahvuslikuks narratiiviks (vt nt Wood 2011). Kuriilid, kui Teise maailmasõja tulemusena saadud territooriumid on seega selle narratiivi loomulik osa.

Saarte ja vaidluse kui sellise trend julgeolekustamisele on nähtav asjaolust, et aina suuremat tähelepanu pööratakse Jaapani liidule USA-ga. Saarte käsitlemisel väljendatakse muret, et selle liidu olemasolu ohustab ühel või teisel määral Venemaa julgeolekut. See mure on põhjendatud peamiselt sellega, et saarte üleandmise korral võidakse saari kasutada sõjalistel eesmärkidel läbi sõjaväebaaside loomise või Venemaa vastu suunatud raketitõrjesüsteemide paigaldamise.

Teisalt on näha, et lõplikult saarte üleandmise võimalusest ära ei öelda. Toonitades 1956. aasta ühisdeklaratsiooni kehtivust ning viidates ebastandardsete lahendusviiside vastuvõetavusele antakse lootust, et Jaapan võib mõnel viisil saared tagasi saada. Tegelikult esitatakse aga Jaapanile vastuvõtmata tingimusi nagu Venemaa suveräänsuse täielik tunnistamine ning nõuetest loobumine, ning võimaldatakse status quo-l kesta veel küllalt pika aega. Rahulepe puudumine, Jaapani soov selleni jõuda ning saared tagasi saada võimaldavad Venemaal nõuda Jaapanilt intensiivsemat koostööd majanduses ja välispoliitikas ning koordineerimist nendes küsimustes, sidumata neid sealjuures otseselt vaidlusküsimusega. Nõudeid/ettepanekuid koostööd edendada esitatakse CBMidena ning strateegiliste liitlassuhete loomise võimalusena. Väidetakse, et sel viisil võidakse saavutada selline suhete tase, mis võimaldaks rahulepe sõlmida ning 1956. aasta deklaratsiooni kehtivust arvestades ka saared potentsiaalselt tagastada – vt Guo (2011) välja

toodud külmutamise strateegiat. Samaaegset reageeritakse Jaapani protestidele või Venemaa vaatenurgast provokatiivsetele tegevustele reeglina rängalt (nt sõjaväebaaside moderniseerimise või deklaratsiooni tingimuste küsimuse alla seadmise näol), rõhudes niiviisi nende ebaproduktiivsusele ning ergutades Jaapanit hoiduma eskaleerumisel põhinevate strateegiatega kasutamisest. Selle asemel soovitakse, et Jaapan keskenduks läbirääkimistel vaidlusega seotud tehnilistele ja protseduurilistele küsimustele ning üldise usalduse loomisele (Wiegand 2011, 78).

Otseselt erinevate teemade sidumisega seotud andmete analüüsimisel aga ilmnes, et Jaapani-poolsesse teemade sidumisse suhtutakse äärmiselt negatiivselt, eriti pärast 2010. aastat. Väljaütlemistest ilmneb, et Jaapani poolelt tuleb tõepoolest katseid siduda saartevaidluse teemat kas majanduse või teiste teemadega nagu tippkohtumiste korraldamine vms. Samas ei ole Jaapani-poolsete sidumiste olemasolu silmatorkav, Venemaa reaktsioonid on harvad ning on seotud eelkõige selliste teemade sidumistega, mis on seotud rahu ja territoriaalvaidluse üle samaaegse läbirääkimisega. Ehk otsesõnu Jaapani teemade sidumisega kaasa ei minda. Samas kui Jaapani poolelt on tulnud ettepanekuid tihendada teatud laadi koostööd, millel puudub saartevaidlusega ilme ja otsene side, on sellistesse pakkumistesse suhtunud vägagi positiivselt.

Ülalkirjeldatud tähelepanekud osutuvad sellele, et Venemaa ise kasutab aktiivselt vaidlust selleks, et veenda Jaapanit tegutsema Vene huvides. Kuigi loomulikult reageerib Venemaa ennekõike Jaapani tegevustele, võib täheldada ka Venemaa kui sihtriigi aktiivset tegutsemist ning vaidluse kasutamist oma huvide edendamiseks. Näiteks võib CBMide puhul täheldada teemade sidumise äärel olevat retoorikat stiilis „saagem strateegilisteks partneriteks, suurendame majanduslikku koostööd ja siis teeme võibolla järeleandmisi ning vaidlus saab lahendatud“. Selline strateegiline partnerlus eeldaks aga seda, et Jaapani majanduslik tegevus Venemaal oleks märkimisväärselt suurenenud ning selle sõltuvus USAst arvestatavalt vähenenud – kaks arengut, mis oleksid Venemaa jaoks kindlasti ihaldusväärsed. Lisaks sellele on näha selliseid hoiakuid, mille järgi peaks enne territoriaalprobleemi jõudmist olema lahendatud teised probleemid – käitumine, mida Wiegand (2011) on täheldanud eelkõige väljakutsujariikide lähenemistes. Väljaütlemistest on võimalik välja lugeda, et piitsa ja prääniku kasutamine – ehk tugevad negatiivsed reaktsioonid Jaapani provokatsioonidele ning osutamine saarte üleandmise võimalikkusele – võimaldab Venemaal sundida Jaapanit tegema järeleandmisi majanduses või välispoliitikas, raamistades neid kui rahulepe sõlmimiseks ning territoriaalvaidluse lahendamiseks vajalikke CBM-iseid. See tähelepanek osutab sellele, et territoriaalvaidluste puhul võivad ka sihtriigid kasutada territoriaalvaidluste kontekstis aktiivset teemade sidumist ning pikendades sidumisest saadava

kasu suurendamise eesmärgil vaidluse kestvust. Selle järeltuleb aga pidada meeles, et selline võimalus võib olla unikaalne Vene-Jaapani vaidluse jaoks, kuna Jaapan kui väljakutsujariik ei ole oma põhiseaduse pärast võimeline kasutama aktiivselt sõjajõudu ning ei kujunda seega otsest sõjalist ohtu Venemaale ning ei saa teemade sidumiseks sõjalisi stiimuleid kasutada. Sellele vaatamata osutab analüüs, et sihtriikide poolne teemade sidumine vajab edaspidist lähemat uurimist

Kokkuvõte

Käesolev töö keskendus Venemaa positsiooni uurimisele Lõuna-Kuriili saarte territoriaalvaidluses aastatel 2000-2019. Uurimuse eesmärgiks oli jälgida selle positsiooni muutumist, keskendudes sealjuures Vene suhtumisele teemade sidumisse ja usalduse suurendamise mehhanismidesse. Eesmärgi täitmiseks läbi viidud Vene kõrgete ametlike esindajate avalike väljaütlemiste kvalitatiivne sisuanalüüs näitas, et Venemaa positsioon on olnud analüüsiperioodil üpris ühtlane. Venemaa on pidevalt väljendanud seisukohta, et vaidlus saab olla lahendatud 1956. aasta Vene-Jaapani ühisdeklaratsiooni alusel, mille järgi oleksid Jaapanile üle antud kaks saart neljast pärast ametliku rahulepe sõlmimist. Siinkohas on välja öeldud, et selle stsenaariumi täitmiseks on vajalik jõuda uuele suhete ja usalduse tasemele, mis võib olla saavutatud läbi tiheda, eelkõige majandusliku koostöö tegemise.

Vaatamata sellele, et üldisem positsioon on olnud aastate jooksul muutmatu, on siiski toimunud mitu märkimisväärset nihet. Nii on oluliselt tugevamaks muutunud Vene nõuded tunnustada ühemõtteliselt Teise maailmasõja tulemusi, mis tähendab Jaapani jaoks Vene suveräänsuse tunnustamist ning rahulepe ning territoriaalvaidluse üle peetavate läbirääkimiste eraldamist. Lisaks sellele on saartevaidluse puhul muutunud tähtsamaks võimaliku üleandmise julgeolekuaspekt. Nii on rõhutatud Jaapani sõltuvust Ameerika Ühendriikidest, mis muudab Vene-USA pingeliste suhete tõttu vaidluse kompromisslahendust julgeolekut ohustavaks faktoriks. Need ja teised muutused, mis viitavad Venemaa-poolse kompromissituma hoiaku võtmisele, on toimunud kõige nähtavamalt pärast president Medvedevi Kuriili saarte külastust 2011. aastal ning 2014. aasta Ukraina kriisi, mis on tunduvalt halvendanud Vene-Lääne suhteid.

Tähelepanuväärselt on Venemaa pärast taolist Vene-Jaapani suhete olulist halvenemist pidevalt kasutanud CBM-e, eelistades niiviisi pikaajalise eskaleerimise strateegiale usalduse kiiret taastamist. Usalduse taseme suurendamist, mis avalduks peamiselt majandusliku koostöö laiendamise näol, on peetud ülioluliseks sammuks rahuleppe sõlmimise ja vaidluse lahendamise jaoks. Suuremad muutused, mis on CBM-ide puhul toimunud, on julgeolekualase koostöö intensiivistumine ning majandusliku koostöö puhul fookuse nihutamine Ida-Siberi ja Vene Kaug-Ida, sh Kuriili saarte arendamisele.

Analüüsides Venemaa suhtumist Jaapani-poolsesse teemade sidumisse ilmnes, et Venemaa on pidanud täiesti lubamatuks territoriaalvaidluse sidumist teiste küsimustega nagu majandus või

tippkohtumiste korraldamine. Märkimisväärselt on muutunud rängamaks Vene hoiak rahulepe ja territoriaalvaidluse seose osas: üheaegne läbirääkimine rahu ja territoriaalküsimuse üle, mis on Jaapani poliitika nurgakiviks ning Venemaa jaoks mõneti aktsepteeritav, on aastate jooksul muutunud täiesti vastuvõetamatuks.

Laiemalt vaadates on võimalik töös saadud tulemuste põhjal väita, et Venemaa kasutab territoriaalvaidlust oma huvide edendamiseks aktiivselt ära. Osutades 1956. aasta deklaratsiooni kehtivusele ning sellest tulenevale võimalusele saared üle anda, kutsutakse üles suurendama usaldust läbi majandusliku või välispoliitilise koostöö tegemist. Samas arvestades Kuriili saarte tähtsust Vene rahvuslikus narratiivis näib vähetõenäoline, et saared antakse vähemalt lähitulevikus üle. See tähendab, et saartevaidlus jääb ilmselt kestma ning Venemaal tekib võimalus saada Jaapanilt teatud järeleandmisi majanduses või välispoliitikas, mis on esitatud CBM-idega.

Analüüsi tulemusi võib kasutada Venemaa käitumise prognoosimiseks nii Lõuna-Kuriili saartevaidluse kui ka üldiste Vene-Jaapani suhete kontekstis. Samas arvestades, et töö peaesmärk oli tuvastada peamised arengud, mis on viimase kahekümne aastal Vene saartevaidluse poliitikas toimunud, on mõistlik nende põhjal viia lisaks läbi põhjalikumad tüüpi uurimisi. Tervikpildi saamise jaoks oleks vaja uurida Jaapani reaktsioone ja strateegiaid Kuriili saarte territoriaalvaidluse osas – eelkõige Jaapani suhtumist Venemaa ilmsete sidumistesse ning Jaapani-poolseid initsiatiive, mis on seotud teemade sidumise ja CBM-idega. Mõlema vaidluse osalise hoiakute analüüs võimaldaks käesoleva töö tulemuste paikapidavust kontrollida ning saartevaidluse ümber toimuvat veelgi paremini mõista. Kuna töö tulemused osutavad sellele, et Lõuna-Kuriili vaidluse puhul kasutatakse üsna rohkelt teemade sidumist ja CMB-e, oleks loogiline edasi uurida seda, kui tõhusad on need strateegiad olnud.

Töö tulemused näitavad ka seda, et territoriaalvaidluste sihtriigid võivad samuti aktiivselt kasutada teemade sidumise strateegiaid, kasutamaks vaidlust ära oma kitsamate huvide edendamiseks. Seega, arvestades Lõuna-Kuriili territoriaalvaidluse mõnetist erandlikkust ning territoriaalvaidluste sihtriikide käitumise suhteliselt vähest uuritavust, oleks selgete tulemuste saamiseks vajalik uurida ka teiste territoriaalvaidluste sihtriikide teemade sidumise strateegiate kasutamist.

RUSSIA'S POSITION ON THE SOUTHERN KURIL ISLANDS TERRITORIAL DISPUTE, 2000-2019

Ilja Assafatov

Summary

Territorial dispute over four islands of Southern Kuril island group has defined Russo-Japanese relations since the end of World War II. The dispute that has endured for over eighty years has not yet been resolved and continues to be one of the main problems that prevents the two countries from signing a formal peace treaty. The absence thereof along with continued existence of the territorial dispute have negatively affected relations between Russia and Japan. Since territorial disputes are considered to be one of the main causes of serious conflicts, a potential escalation of Russo-Japanese relations over the dispute could pose a grave danger to stability of Asia-Pacific region as well as the world at large. Researching the Southern Kuril Islands dispute is thus crucial to understanding the dynamics of Russo-Japanese relations and, by extension, the situation in Asia-Pacific.

In addition to that, the topic of Russo-Japanese relations has become especially relevant due to increasing rapprochement of the two countries during recent years. The media and Japanese officials have expressed confident opinions that the dispute could be close to resolution. In this kind of situation, it is extremely important to understand Russia's actual, objective position on the issue. As a target state of a territorial dispute, Russia's stance and conduct shape dispute's progress and by extension the bilateral relations between Japan and Russia.

The goal of this thesis is to analyse Russian position on Southern Kuril Islands dispute as well as its dynamics within an observation period of 2000-2019 with special attention to the aspects of issue linkage and confidence-building measures (CBMs). In order to achieve this goal, a qualitative content analysis of official statements by Russian high representatives, i.e. the President and the Minister of Foreign Affairs, was conducted.

Content analysis of official statements is one of the few ways to determine Russia's objective stance, since the contents of actual negotiations are almost never made public. Official statements

in the form of interviews and press conference sessions are the most numerous and substantial set of materials that reflects the state of negotiations. Although this reflection does not necessarily indicate the position in its fullness, it could still give a fairly good overview of Russia's position on the territorial issue.

The results of the analysis show that Russia's general position on the territorial issue has changed only to a minor extent. The defining feature of the positions is reliance on the Joint Declaration of 1956, which stipulates that two minor islands will be transferred to Japan after a peace treaty is signed. However, some significant changes in framing of the dispute and the nature of CBMs can be observed. First of all, the demand to recognise the results of WWII has been becoming increasingly forceful. It can be seen from explicit demands to recognise Russian sovereignty over the islands and emphasis on Japan's reluctance to operate on the basis of international law. More importantly, in the latter half of observation period it is evident that Russia has begun to doubt if any transfer of islands is at all possible. Some references to radically changed circumstances that were not present at the time of ratification of the declaration such as Japan-US military alliance have begun to appear in the speeches. Also, the dispute has been moderately securitised in recent years since more emphasis has been put on implications of US overseas bases and missile defence systems in Asia.

Concerning CBMs it is evident that Russia regards them a crucial element of its approach to the bilateral relations. Not only has Russia continuously emphasised the importance of CBMs, especially proactive ones, in building the right atmosphere for resolution of most important issues, i.e. peace treaty and the dispute, but also has been utterly positive in using them in order to regain trust after periods of significant escalation. Russia has regarded economic cooperation the main type of CBM throughout the observation period, emphasising its positive effects on both official and people-to-people relations. The most significant change, however, is connected to use of security and foreign policy related CBM, which have continuously gained in their relative weight – one more evidence of securitisation of the dispute.

Russia's view of Japanese issue linkage has been negative throughout the observation period: possible linkage of resolution of the dispute and Japan's more active economic activity in Russia was forcefully rejected. Most visible proof of increasingly negative attitude towards issue linkage can be seen from change in Russia's attitude towards simultaneous negotiation over the peace treaty and the Southern Kuril dispute. If in the early years those issues were seen as part of one

negotiation package, the issues were gradually separated into two distinct and unlinkable topics. The logic goes that before the issue of territory could be discussed the treaty should be signed, what presupposed that Japan would drop all territorial claims – only this way could there be a possibility of island transfer.

The results have shown not only that Russia's stance on resolving the dispute by island transfer has become increasingly uncompromising, but also that Russia is proactively using the dispute in order to press economic and security concessions from Japan. By expressing the possibility of solution that would contain some transfer of disputed territory in case of favourable conditions that could be attained by using CBMs and simultaneously taking a rather harsh position on those conditions, Russia is able to use Japanese desire for return of the islands in order to advance its own interests. It indicates that target states could also be using the strategy of prolonging territorial disputes and, as in Russian case, indirectly linking it with other non-related issues – a course of action that has been a common strategy of challenger states such as Japan.

Kasutatud kirjandus

1. **Asada**, Masahiko. 1988. "Confidence-building measures in East Asia: A Japanese perspective". *Asian Survey* 28(5): 489-508.
2. **Burrett**, Tina. 2014. REAFFIRMING RUSSIA'S REMOTE CONTROL: EXPLORING KREMLIN INFLUENCE ON TELEVISION COVERAGE OF RUSSIAN-JAPANESE RELATIONS AND THE SOUTHERN KURIL ISLANDS TERRITORIAL DISPUTE. *Demokratizatsiya*, 22(3).
3. **Bzostek**, Rachel & **Rogers**, Allison. 2014. "Oslo+ 20: Reassessing the role of confidence building measures". *The Social Science Journal* 51(2): 250-259.
4. **Cossa**, Ralph A. 2008. "Taiwan Strait Crisis Management: The Role of Confidence-Building Measures". *American Foreign Policy Interests* 30(6): 392-398.
5. **Diehl**, Paul F. 1992. "What are they fighting for? The importance of issues in international conflict research". *Journal of Peace Research* 29(3): 333-344.
6. **Diesen**, Glenn. 2018. "The Geoeconomics of the Russian–Japanese Territorial Dispute". *Asian Survey* 58(3): 582-605.
7. **Elleman**, Bruce A., Michael R. **Nichols**, & Matthew J. **Ouimet**. 1998. "A historical reevaluation of America's role in the Kuril Islands dispute". *Pacific Affairs* 71(4): 489-504.
8. **Fawn**, Rick & **Lutterjohann**, Nina. 2019. "Confidence-Building Measures in Eurasian Conflicts: New Roles for the OSCE's Economic and Environmental Dimension in Easing East-West Tensions". *Global Society* 33(2): 262-284.
9. **Forsberg**, Tuomas. 1996. "Explaining territorial disputes: from power politics to normative reasons". *Journal of Peace Research* 33(4): 433-449.
10. **French**, Ryan W. 2019. "Constructing Cooperation: A New Approach to Confidence Building between India and Pakistan". *The Round Table* 108(2): 121-144.
11. **Gill**, Graeme. 2013. "The Medvedev presidency". In *Routledge Handbook of Russian Politics and Society*, eds. Gill, G. & Young, J. London & New York: Routledge, 38-43
12. **Guo**, Rongxing. 2012. *Territorial Disputes and Conflict Management: The art of avoiding war*. London & New York: Routledge.
13. **Haas**, Ernst B. 1980. "Why collaborate? Issue-linkage and international regimes". *World politics* 32(3): 357-405.
14. **Huth**, Paul K. 2009. *Standing your ground: Territorial disputes and international conflict*. University of Michigan Press.

15. **Jung**, Giwoon, **Yoon**, Seok Sang, & **Jeh**, Sung Hoon. 2016. "Why Japan and Russia have failed to solve the territorial dispute: the 1956 Joint Declaration and the mechanism of political coherence". *Asia Europe Journal* 14(3): 261-278.
16. **Kalmus**, Veronika, Anu **Masso** & Merle **Linno**. 2015. „Kvalitatiivne sisuanalüüs.“ <http://samm.ut.ee/kvalitatiivne-sisuanalyys> (külastatud 08.04.2020).
17. Kato, Mihoko. 2013. "JAPAN AND RUSSIA AT THE BEGINNING OF THE TWENTY-FIRST CENTURY: NEW DIMENSION TO MARITIME SECURITY SURROUNDING THE" KURIL ISLANDS"". *Revista UNISCI* (32): 205-213.
18. **Kolomychenko**, Maria. 2018. "Exclusive: Russian high tech project flounders after U.S. sanctions". *Reuters*, 17. oktoober. <https://www.reuters.com/article/us-russia-usa-sanctions-technology-exclu/exclusive-russian-high-tech-project-flounders-after-u-s-sanctions-idUSKCN1MR1LF> külastatud (5.5.2020)
19. **Landau**, Daryl & **Landau**, Sy. 1997. "Confidence-building measures in mediation". *Mediation Quarterly* 15(2): 97-103.
20. **Lin**, Cheng-yi. 2001. "Confidence-Building Measures in the Taiwan Strait". *American Foreign Policy Interests* 23(2): 87-98.
21. **Lohmann**, Susanne. 1997. "Linkage politics". *Journal of Conflict Resolution* 41(1): 38-67.
22. **Mankoff**, Jeffrey. 2015. "Russia's Asia Pivot: Confrontation or Cooperation?". *Asia Policy* (19): 65-88.
23. **Mason**, Simon J. A. and Matthias **Siegfried**. 2013. "Confidence Building Measures (CBMs) in Peace Processes". *Managing Peace Processes: Process related questions. A handbook for AU practitioners* (1): 57-77.
24. **McGinnis**, Michael. D. 1986. "Issue linkage and the evolution of international cooperation". *Journal of Conflict Resolution* 30(1): 141-170.
25. **Ministry of Economy, Trade and Industry**. Agency for Natural Resources and Energy. (METI) 2017. "JAPAN'S ENERGY: 20 Questions to understand the current energy situation". https://www.enecho.meti.go.jp/en/category/brochures/pdf/japan_energy_2017.pdf külastatud (5.5.2020)
26. **Morgan**, T. Clifton. 1990. "Issue linkages in international crisis bargaining". *American Journal of Political Science* 34(2): 311-333.
27. **Price**, Glen W. 1993. "Legal analysis of the Kurile island dispute". *Temple International and Comparative Law Journal* 7(2): 395-422.

28. **Quillen**, Amy. B. (1993). „The Kuril Islands or the Northern Territories: Who Owns Them – Island Territorial Dispute Continues to Hinder Relations Between Russia and Japan“. *North Carolina Journal of International Law and Commercial Regulation* 18(3): 633-662.
29. **Rasler**, Karen A., & **Thompson**, William R. 2006. “Contested territory, strategic rivalries, and conflict escalation”. *International Studies Quarterly* 50(1): 145-167.
30. **Richardson**, Paul. 2015. “Russia’s ‘last barren islands’: the southern Kurils and the territorialization of regional memory”. In *Voices from the Shifting Russo-Japanese Border*, Paichadze, Svetlana. & Seaton, Philip A. London & New York: Routledge. (pp. 180-196).
31. **Sebenius**, James K. 1983. “Negotiation arithmetic: adding and subtracting issues and parties”. *International Organization* 37(2): 281-316.
32. **Smith**, Anthony D. 1999. “Sacred territories and national conflict”. *Israel Affairs* 5(4): 13-31.
33. **Streltsov**, Dmitry V. 2018. “Russian-Japanese relations: Systemic crisis or new opportunities?”. *Russian Japanology Review* (1): 110-119.
34. **Tollison**, Robert D., & Willett, Thomas D. 1979. “An economic theory of mutually advantageous issue linkages in international negotiations”. *International Organization* 33(4): 425-449.
35. **Weitz**, Richard 2011. “Why Moscow has escalated its territorial dispute with Tokyo”. *Pacific Focus* 26(2): 137-164.
36. **Wiegand**, Krista E. 2011. *Enduring territorial disputes: strategies of bargaining, coercive diplomacy, and settlement*. University of Georgia Press.
37. **Wiegand**, Krista E., & **Powell**, Emilia Justynia 2011. “Unexpected companions: bilateral cooperation between states involved in territorial disputes”. *Conflict Management and Peace Science* 28(3): 209-229.
38. **Williams**, Brad. 2005. “Sakhalin's Governors and the South Kuril Islands: Motivating Factors Behind Involvement in the Russo-Japanese Dispute”. *Acta Slavica Iaponica* (22): 299-310.
39. **Williams**, Brad. 2006. “Federal–regional relations in Russia and the Northern Territories dispute: the rise and demise of the ‘Sakhalin factor’”. *The Pacific Review* 19(3): 263-285.
40. **Wood**, Elizabeth A. 2011. “Performing memory: Vladimir Putin and the celebration of World War II in Russia”. *The Soviet and Post-Soviet Review* 38(2): 172-200.
41. **Алексеев**, Даниил Ю., & **Коломейцева**, Наталья А. 2015. „«Курильский вопрос»: политологический анализ“ [Aleksejev, Daniil JU., & Kolomeitseva, Natalja A. „Kuriili kūsimum“: politoloogiline analüüs“]. *Вестник Башкирского университета*, 20(2): 661-666.

42. *Ведомости*. 2020. „Конституция Российской Федерации. Полный текст со всеми поправками“ [*Vedomosti*. „Vene Föderatsiooni Põhiseadus. Täisteks kõikide parandustega“]. 10. märts. <https://www.vedomosti.ru/society/articles/2020/03/10/824662-konstitutsiya-polnii-tekst-popravkami> (külastatud 7.5.2020)
43. **Винникова**, Рушания В. 2016. "Территориальный спор между Россией и Японией: история вопроса и международно-правовые формы урегулирования" [**Vinnikova**, Rušanija V. „Territoriaaivaidlus Venemaa ja Jaapani vahel: küsimuse ajalugu ja rahvusvahelis-õiguslikud reguleerimise vormid“]. *Правопорядок: история, теория, практика* 4(11): 40-45
44. **Вылегжанин**, Александр Н., & **Неверова**, Евгения В. 2016. „Российско-японские договоренности о морских районах, примыкающих к оспариваемым Японией Южно-Курильским островам“ [**Võgležanin**, Aleksandr N. & **Neverova**, Evgenija V. „Venemaa-Jaapani lepingud Jaapani poolt vaidustatud Lõuna-Kuriili saartega külgnevate merepiirkondade kohta“]. *Московский журнал международного права* (2): 35-62.
45. **Кузьминков**, Виктор В., & **Ян**, Цзюньдун. 2018. „Российский вектор внешней политики кабинета С. Абэ (2013—2017 гг.)“ [**Kuz'minkov**, Viktor V., & **Yang**, Jundong. „S. Abe kabineti välispoliitika Venemaa vektor (2013–2017)“]. *Россия и АТР* 1(99): 148-160
46. **Лукин**, Артём Л., & **Шишмаков**, Сергей О. 2019. „Контурсы российско-японской территориальной сделки: Шикотан и Хабомаи в обмен на инвестиции в Дальний Восток?“ [**Lukin** Artjom L., **Šišmakov** Sergei O. “Vene-Jaapani territoriaalse kokkuleppe kontuurid: Šikotan ja Nabomaid Kaug-ida investeringute vastu?”]. *Ойкумена. Регионоведческие исследования* 1(48): 159–160
47. **Тренин**, Дмитрий, & **Вебер**, Ювал. 2013. „Тихоокеанское будущее России: урегулирование спора вокруг Южных Курил“ [**Trenin**, Dmitri & **Weber**, Yuval. „Venemaa Vaikse ookeani tulevik: Lõuna-Kuriili vaidluse lahendamine“]. *Московский Центр Карнеги*. https://carnegieendowment.org/files/WP_VeberTrenin_web_RUS.pdf (külastatud 16.05.2020)
48. **Харюшина**, Наталья А. 2012. „Российско-японская территориальная проблема в президентство В.В. Путина (2004-2008) и Д.А. Медведева (2008-2012)“ [**Harjušina**, Natalja A. „Vene-Jaapani territoriaalprobleem V.V. Putini (2004-2005) ja D. A. Medvedevi presidendiks olemise ajal“]. *Территория новых возможностей. Вестник Владивостокского государственного университета экономики и сервиса* (4): 25-34

Lisa 1. Analüüsitud väljaütlemised

2000. aasta

1. Министерство иностранных дел Российской Федерации (VFVM). 2000a. „О встрече министра иностранных дел России И.С.Иванова с министром иностранных дел Японии Ё.Коно“. 13. juuli. https://www.mid.ru/web/guest/maps/jp/-/asset_publisher/zMUsqsVU9NDU/content/id/601632 (külastatud 10.05.2020)
2. VFVM. 2000b. „О встрече Министра иностранных дел России И.С.Иванова с Министром иностранных дел Японии Ё.Коно“. 16. september. https://www.mid.ru/web/guest/maps/jp/-/asset_publisher/zMUsqsVU9NDU/content/id/599864 (külastatud 10.05.2020)
3. VFVM. 2000c. „О переговорах Министра иностранных дел России И.С.Иванова с Министром иностранных дел Японии Ё.Коно“. 8. november. https://www.mid.ru/web/guest/maps/jp/-/asset_publisher/zMUsqsVU9NDU/content/id/596376 (külastatud 10.05.2020)
4. VFVM. 2000d. „Стенограмма выступления Министра иностранных дел России И.С.Иванова на пресс-конференции по итогам переговоров с Министром иностранных дел Японии Ё.Коно, 3 ноября 2000 года“. 4. november https://www.mid.ru/web/guest/maps/jp/-/asset_publisher/zMUsqsVU9NDU/content/id/596472 (külastatud 10.05.2020)
5. VFVM. 2000e. „ПИСЬМЕННОЕ ИНТЕРВЬЮ ПРЕЗИДЕНТА РОССИЙСКОЙ ФЕДЕРАЦИИ В.В.ПУТИНА ЯПОНСКИМ ГАЗЕТЕ "ИОМИУРИ" И ИНФОРМАЦИОННОМУ АГЕНТСТВУ "КИОДО ЦУСИН"“. 19. juuli. https://www.mid.ru/web/guest/maps/jp/-/asset_publisher/zMUsqsVU9NDU/content/id/601432 (külastatud 10.05.2020)
6. VFVM. 2000f. „Текст интервью Президента Российской Федерации В.В.Путина корреспондентам ОРТ, японской телекомпании "Эн-Эйч-Кей" и информационного агентства "Рейтер", 11 июля 2000 года, г.Москва“. 14. juuli. https://www.mid.ru/web/guest/mezhdunarodnye-ekonomiceskie-forumy/-/asset_publisher/MgP0QsN4ZAF2/content/id/601592 (külastatud 10.05.2020)
7. VFVM. 2000g. „Интервью Президента России В.В.Путина японской газете "Асахи", 1 сентября 2000 года“. 2. september. https://www.mid.ru/web/guest/maps/jp/-/asset_publisher/zMUsqsVU9NDU/content/id/600352 (külastatud 10.05.2020)
8. VFVM. 2000h. „Интервью Президента Российской Федерации В.В.Путина французской газете "Фигаро"“. 28. oktoober https://www.mid.ru/web/guest/foreign_policy/international_safety/conflicts/-/asset_publisher/xIEMTQ3OvzcA/content/id/597000 (külastatud 10.05.2020)

2001. aasta

1. VFVM. 2001a. „Выступление Президента России В.В.Путина и ответы на вопросы на совместной пресс-конференции по итогам встречи с Премьер-министром Японии

- Ё.Мори“. 29.märts. https://www.mid.ru/web/guest/maps/jp/-/asset_publisher/zMUsqsVU9NDU/content/id/586992 (külastatud 10.05.2020)
2. VFVM. 2001b. „СТЕНОГРАММА ВЫСТУПЛЕНИЯ МИНИСТРА ИНОСТРАННЫХ ДЕЛ РОССИЙСКОЙ ФЕДЕРАЦИИ И.С.ИВАНОВА НА ВСТРЕЧЕ С ПРЕДСЕДАТЕЛЕМ АССОЦИАЦИИ ДЕПУТАТОВ ПАРЛАМЕНТА ЯПОНИИ ЗА ДРУЖБУ С РОССИЕЙ Х.МИЦУДЗУКОЙ В МОСКВЕ 15 МАЯ 2001 ГОДА“. 16. mai. https://www.mid.ru/web/guest/maps/jp/-/asset_publisher/zMUsqsVU9NDU/content/id/583038 (külastatud 10.05.2020)
 3. VFVM. 2001c. „О ВСТРЕЧЕ МИНИСТРА ИНОСТРАННЫХ ДЕЛ РОССИИ И.С.ИВАНОВА С ДЕЛЕГАЦИЕЙ АССОЦИАЦИИ ДЕПУТАТОВ ПАРЛАМЕНТА ЯПОНИИ ЗА ДРУЖБУ С РОССИЕЙ ВО ГЛАВЕ С ХИРОСИ МИЦУДЗУКОЙ“. 16. mai. https://www.mid.ru/web/guest/maps/jp/-/asset_publisher/zMUsqsVU9NDU/content/id/583030 (külastatud 10.05.2020)
 4. VFVM. 2001d. „СТЕНОГРАММА ВЫСТУПЛЕНИЯ МИНИСТРА ИНОСТРАННЫХ ДЕЛ РОССИИ И.С.ИВАНОВА ПО ИТОГАМ ПЕРЕГОВОРОВ В МОСКВЕ С МИНИСТРОМ ИНОСТРАННЫХ ДЕЛ ЯПОНИИ Ё.КОНО“. 17. jaanuar. https://www.mid.ru/web/guest/maps/jp/-/asset_publisher/zMUsqsVU9NDU/content/id/592192 (külastatud 10.05.2020)
 5. VFVM. 2001e. „О ПЕРЕГОВОРАХ МИНИСТРА ИНОСТРАННЫХ ДЕЛ РОССИИ И.С.ИВАНОВА С МИНИСТРОМ ИНОСТРАННЫХ ДЕЛ ЯПОНИИ Ё.КОНО“. 17. jaanuar. https://www.mid.ru/web/guest/maps/jp/-/asset_publisher/zMUsqsVU9NDU/content/id/592184 (külastatud 10.05.2020)
 6. VFVM. 2001f. „ИНТЕРВЬЮ ПРЕЗИДЕНТА РОССИЙСКОЙ ФЕДЕРАЦИИ В.В.ПУТИНА ЯПОНСКОЙ ТЕЛЕКОМПАНИИ "ЭН-ЭЙЧ-КЕЙ"“. 28. märts. https://www.mid.ru/web/guest/maps/jp/-/asset_publisher/zMUsqsVU9NDU/content/id/587112 (külastatud 10.05.2020)
 7. VFVM. 2001g. „ИНТЕРВЬЮ МИНИСТРА ИНОСТРАННЫХ ДЕЛ И.С.ИВАНОВА ЯПОНСКОЙ ГАЗЕТЕ "ИОМИУРИ" (30 ЯНВАРЯ 2001 ГОДА)“. 1. veebruar. https://www.mid.ru/web/guest/maps/jp/-/asset_publisher/zMUsqsVU9NDU/content/id/591080 (külastatud 10.05.2020)
 8. VFVM. 2001h. „ОТВЕТЫ МИНИСТРА ИНОСТРАННЫХ ДЕЛ РОССИЙСКОЙ ФЕДЕРАЦИИ И.С.ИВАНОВА НА ВОПРОСЫ ЮГОСЛАВСКОЙ ГАЗЕТЫ "ПОЛИТИКА"“. 19. märts. https://www.mid.ru/web/guest/foreign_policy/international_safety/conflicts/-/asset_publisher/xIEMTQ3OvzcA/content/id/587936 (külastatud 10.05.2020)
 9. VFVM. 2001i. „СТЕНОГРАММА ВЫСТУПЛЕНИЯ МИНИСТРА ИНОСТРАННЫХ ДЕЛ РОССИИ И.С.ИВАНОВА В ПРОГРАММЕ «ЗДЕСЬ И СЕЙЧАС» ОРТ 26 МАРТА 2001 ГОДА“. 28. märts. https://www.mid.ru/web/guest/foreign_policy/international_safety/conflicts/-/asset_publisher/xIEMTQ3OvzcA/content/id/587080 (külastatud 10.05.2020)
 10. VFVM. 2001j. „ПРИВЕТСТВИЕ МИНИСТРА ИНОСТРАННЫХ ДЕЛ РОССИИ И.С.ИВАНОВА УЧАСТНИКАМ РОССИЙСКО-ЯПОНСКОГО ФОРУМА

«РОССИЙСКО-ЯПОНСКИЕ ОТНОШЕНИЯ В АЗИАТСКО-ТИХООКЕАНСКОМ РЕГИОНЕ В УСЛОВИЯХ ГЛОБАЛИЗАЦИИ»». 30. mai.
https://www.mid.ru/web/guest/maps/jp/-/asset_publisher/zMUsqsVU9NDU/content/id/581398 (külastatud 10.05.2020)

2002. aasta

1. VFVM. 2002a. „ЗАЯВЛЕНИЕ МИНИСТРА ИНОСТРАННЫХ ДЕЛ РОССИИ И.С.ИВАНОВА ПО ПРИБЫТИИ В ТОКИО 1 ФЕВРАЛЯ 2002 ГОДА“. 4. veebruar.
https://www.mid.ru/web/guest/maps/jp/-/asset_publisher/zMUsqsVU9NDU/content/id/567536 (külastatud 10.05.2020)
2. VFVM. 2002b. „ОБ ИТОГАХ ОФИЦИАЛЬНОГО ВИЗИТА МИНИСТРА ИНОСТРАННЫХ ДЕЛ РОССИИ И.С.ИВАНОВА В ЯПОНИЮ“. 4. veebruar.
https://www.mid.ru/web/guest/maps/jp/-/asset_publisher/zMUsqsVU9NDU/content/id/567552 (külastatud 10.05.2020)
3. VFVM. 2002c. „ВСТУПИТЕЛЬНОЕ СЛОВО МИНИСТРА ИНОСТРАННЫХ ДЕЛ РОССИИ И.С.ИВАНОВА НА ПРЕСС-КОНФЕРЕНЦИИ ПО ИТОГАМ ПЕРЕГОВОРОВ С МИНИСТРОМ ИНОСТРАННЫХ ДЕЛ ЯПОНИИ Ё.КАВАГУТИ (ТОКИО, 2 ФЕВРАЛЯ 2002 ГОДА)“. 4. veebruar
https://www.mid.ru/web/guest/maps/jp/-/asset_publisher/zMUsqsVU9NDU/content/id/567576 (külastatud 10.05.2020)
4. VFVM. 2002d. „О ВСТРЕЧЕ МИНИСТРА ИНОСТРАННЫХ ДЕЛ РОССИИ И.С.ИВАНОВА С ПРЕМЬЕР-МИНИСТРОМ ЯПОНИИ ДЗ.КОИДЗУМИ“. 4. veebruar.
https://www.mid.ru/web/guest/maps/jp/-/asset_publisher/zMUsqsVU9NDU/content/id/567496 (külastatud 10.05.2020)
5. VFVM. 2002e. „О ВСТРЕЧЕ МИНИСТРА ИНОСТРАННЫХ ДЕЛ РОССИИ И.С.ИВАНОВА С МИНИСТРОМ ИНОСТРАННЫХ ДЕЛ ЯПОНИИ Ё.КАВАГУТИ“. 15. oktoober.
https://www.mid.ru/web/guest/maps/jp/-/asset_publisher/zMUsqsVU9NDU/content/id/543712 (külastatud 10.05.2020)
6. VFVM. 2002f. „СТЕНОГРАММА ВЫСТУПЛЕНИЯ МИНИСТРА ИНОСТРАННЫХ ДЕЛ РОССИИ И.С.ИВАНОВА НА ПРЕСС-КОНФЕРЕНЦИИ ПО ИТОГАМ ПЕРЕГОВОРОВ С МИНИСТРОМ ИНОСТРАННЫХ ДЕЛ ЯПОНИИ Ё.КАВАГУТИ (МОСКВА, 12 ОКТЯБРЯ 2002 ГОДА)“. 15. veebruar.
https://www.mid.ru/web/guest/maps/jp/-/asset_publisher/zMUsqsVU9NDU/content/id/543728 (külastatud 10.05.2020)
7. VFVM. 2002g. „ВСТУПИТЕЛЬНОЕ СЛОВО ПРЕЗИДЕНТА РОССИИ В.В.ПУТИНА НА ВСТРЕЧЕ С МИНИСТРОМ ИНОСТРАННЫХ ДЕЛ ЯПОНИИ И.КАВАГУТИ 14 ОКТЯБРЯ 2002 ГОДА, МОСКВА, КРЕМЛЬ“. 16. oktoober.
https://www.mid.ru/web/guest/maps/jp/-/asset_publisher/zMUsqsVU9NDU/content/id/543520 (külastatud 10.05.2020)
8. VFVM. 2002h. „О ВСТРЕЧЕ МИНИСТРА ИНОСТРАННЫХ ДЕЛ РОССИИ И.С.ИВАНОВА С ГРУППОЙ ЯПОНСКИХ ПАРЛАМЕНТАРИЕВ ВО ГЛАВЕ С ЕЁ ПРЕДСЕДАТЕЛЕМ ХИРОСИ МИЦУДЗУКОЙ“. 4. veebruar.

https://www.mid.ru/web/guest/maps/jp/-/asset_publisher/zMUsqsVU9NDU/content/id/567504 (külastatud 10.05.2020)

9. VFVM. 2002i. „О ВСТРЕЧЕ МИНИСТРА ИНОСТРАННЫХ ДЕЛ РОССИИ И.С.ИВАНОВА С ДЕЛЕГАЦИЕЙ АССОЦИАЦИИ ДЕПУТАТОВ ПАРЛАМЕНТА ЯПОНИИ ЗА ДРУЖБУ С РОССИЕЙ“. 26. juuni. https://www.mid.ru/web/guest/maps/jp/-/asset_publisher/zMUsqsVU9NDU/content/id/552612 (külastatud 10.05.2020)
10. VFVM. 2002j. „ОТВЕТЫ МИНИСТРА ИНОСТРАННЫХ ДЕЛ РОССИИ И.С.ИВАНОВА НА ВОПРОСЫ СМИ (ГАЗЕТЫ «АСАХИ», «ХОККАЙДО СИМБУН», АГЕНТСТВО «КИОДО ЦУСИН») 1 ФЕВРАЛЯ 2002 ГОДА“. 4. veebruar. https://www.mid.ru/web/guest/maps/jp/-/asset_publisher/zMUsqsVU9NDU/content/id/567512 (külastatud 10.05.2020)
11. VFVM. 2002k. „ОТВЕТЫ МИНИСТРА ИНОСТРАННЫХ ДЕЛ РОССИИ И.С.ИВАНОВА НА ВОПРОСЫ РОССИЙСКИХ ЖУРНАЛИСТОВ В ТОКИО 1 ФЕВРАЛЯ 2002 ГОДА“. 4. veebruar. https://www.mid.ru/web/guest/maps/jp/-/asset_publisher/zMUsqsVU9NDU/content/id/567600 (külastatud 10.05.2020)

2003. aasta

1. VFVM. 2003a. „СОВМЕСТНОЕ ЗАЯВЛЕНИЕ ПРЕЗИДЕНТА РОССИЙСКОЙ ФЕДЕРАЦИИ И ПРЕМЬЕР-МИНИСТРА ЯПОНИИ О ПРИНЯТИИ РОССИЙСКО-ЯПОНСКОГО ПЛАНА ДЕЙСТВИЙ (МОСКВА, 10 ЯНВАРЯ 2003 ГОДА)“. 11. jaanuar. https://www.mid.ru/web/guest/foreign_policy/news/-/asset_publisher/cKNonkJE02Bw/content/id/536642 (külastatud 10.05.2020)
2. VFVM. 2003b. „ВЫСТУПЛЕНИЕ И ОТВЕТЫ НА ВОПРОСЫ НА СОВМЕСТНОЙ ПРЕСС-КОНФЕРЕНЦИИ ПРЕЗИДЕНТА РОССИЙСКОЙ ФЕДЕРАЦИИ В.В. ПУТИНА И ПРЕМЬЕР-МИНИСТРА ЯПОНИИ ДЗ.КОИДЗУМИ ПО ИТОГАМ РОССИЙСКО-ЯПОНСКИХ ПЕРГОВОРОВ, МОСКВА, 10 ЯНВАРЯ 2003 ГОДА“. 11. jaanuar. https://www.mid.ru/web/guest/foreign_policy/news/-/asset_publisher/cKNonkJE02Bw/content/id/536602 (külastatud 10.05.2020)
3. VFVM. 2003c. „ОБ ИТОГАХ ПЕРЕГОВОРОВ ПРЕДСЕДАТЕЛЯ ПРАВИТЕЛЬСТВА РОССИИ М.М.КАСЬЯНОВА В РАМКАХ ОФИЦИАЛЬНОГО ВИЗИТА В ЯПОНИЮ“. 17. detsember https://www.mid.ru/web/guest/maps/jp/-/asset_publisher/zMUsqsVU9NDU/content/id/492954 (külastatud 10.05.2020)
4. VFVM. 2003d. „2СТЕНОГРАММА ВЫСТУПЛЕНИЯ МИНИСТРА ИНОСТРАННЫХ ДЕЛ РОССИИ И.С.ИВАНОВА НА ПРЕСС-КОНФЕРЕНЦИИ ДЛЯ РОССИЙСКИХ И ИНОСТРАННЫХ СМИ ПО ИТОГАМ МЕЖДУНАРОДНЫХ МЕРОПРИЯТИЙ, ПОСВЯЩЕННЫХ 300-ЛЕТИЮ САНКТ-ПЕТЕРБУРГА САНКТ-ПЕТЕРБУРГ, 1 ИЮНЯ 2003 ГОДА“. 2. juuni. https://www.mid.ru/web/guest/maps/jp/-/asset_publisher/zMUsqsVU9NDU/content/id/518706 (külastatud 10.05.2020)
5. VFVM. 2003e. „ПРИВЕТСТВИЕ МИНИСТРА ИНОСТРАННЫХ ДЕЛ РОССИИ И.С.ИВАНОВА УЧАСТНИКАМ ТРЕТЬЕГО РОССИЙСКО-ЯПОНСКОГО ФОРУМА (ИРКУТСК, 12-13 СЕНТЯБРЯ 2003 ГОДА)“. 17. september.

https://www.mid.ru/web/guest/maps/jp/-/asset_publisher/zMUsqsVU9NDU/content/id/506538 (külastatud 10.05.2020)

2004. aasta

1. VFVM. 2004a. „Стенограмма выступления и ответов на вопросы Российских и зарубежных СМИ Министра Иностранных дел России С.В.Лаврова на пресс-конференции в пресс-центре МИД России Москва, 17 марта 2004 года“. 18. märts. https://www.mid.ru/press_service/minister_speeches/-/asset_publisher/7OvQR5KJWVmR/content/id/481020 (külastatud 10.05.2020)
2. VFVM. 2004b. „О ВСТРЕЧЕ ПРЕЗИДЕНТА РОССИИ В.В.ПУТИНА С ПРЕМЬЕР-МИНИСТРОМ ЯПОНИИ Д.КОИДЗУМИ“. 12. juuni. https://www.mid.ru/web/guest/maps/jp/-/asset_publisher/zMUsqsVU9NDU/content/id/468786 (külastatud 10.05.2020)
3. VFVM. 2004c. „О ПЕРЕГОВОРАХ МИНИСТРА ИНОСТРАННЫХ ДЕЛ РОССИЙСКОЙ ФЕДЕРАЦИИ С.В.ЛАВРОВА С МИНИСТРОМ ИНОСТРАННЫХ ДЕЛ ЯПОНИИ ГОСПОЖОЙ Ё.КАВАГУТИ“. 24. juuni. https://www.mid.ru/web/guest/maps/jp/-/asset_publisher/zMUsqsVU9NDU/content/id/466594 (külastatud 10.05.2020)
4. VFVM. 2004d. „СТЕНОГРАММА ВЫСТУПЛЕНИЯ МИНИСТРА ИНОСТРАННЫХ ДЕЛ РОССИЙСКОЙ ФЕДЕРАЦИИ С.В.ЛАВРОВА НА ПРЕСС-КОНФЕРЕНЦИИ ПО ИТОГАМ ПЕРЕГОВОРОВ С МИНИСТРОМ ИНОСТРАННЫХ ДЕЛ ЯПОНИИ Ё.КАВАГУТИ В МОСКВЕ 24 ИЮНЯ 2004 ГОДА“. 24. juuni https://www.mid.ru/web/guest/maps/jp/-/asset_publisher/zMUsqsVU9NDU/content/id/466578 (külastatud 10.05.2020)
5. VFVM. 2004e. „О ВСТРЕЧЕ МИНИСТРА ИНОСТРАННЫХ ДЕЛ РОССИИ С.В.ЛАВРОВА С МИНИСТРОМ ИНОСТРАННЫХ ДЕЛ ЯПОНИИ Ё.КАВАГУТИ“. 21. september. https://www.mid.ru/web/guest/maps/jp/-/asset_publisher/zMUsqsVU9NDU/content/id/459898 (külastatud 10.05.2020)
6. VFVM. 2004f. „ОТВЕТ МИНИСТРА ИНОСТРАННЫХ ДЕЛ РОССИИ С.В.ЛАВРОВА НА ВОПРОС РОССИЙСКИХ СМИ ПОСЛЕ ПРАВИТЕЛЬСТВЕННОГО ЧАСА В ГОСУДАРСТВЕННОЙ ДУМЕ, МОСКВА, 27 ОКТЯБРЯ 2004 ГОДА“. 27. oktoober. https://www.mid.ru/web/guest/maps/jp/-/asset_publisher/zMUsqsVU9NDU/content/id/456874 (külastatud 10.05.2020)
7. VFVM. 2004g. „СТЕНОГРАММА ВЫСТУПЛЕНИЯ И ОТВЕТОВ НА ВОПРОСЫ МИНИСТРА ИНОСТРАННЫХ ДЕЛ РОССИИ С.В.ЛАВРОВА НА ПРЕСС-КОНФЕРЕНЦИИ ДЛЯ РОССИЙСКИХ СМИ ПО ИТОГАМ САММИТА АТЭС, ЧИЛИ, САНТЬЯГО, 21 НОЯБРЯ 2004 ГОДА“. 22. november. https://www.mid.ru/web/guest/forum-aziatsko-tihookeanskoe-ekonomiceskoe-sotrudnicestvo-ates-/-/asset_publisher/0vP3hQoCPRg5/content/id/455174 (külastatud 10.05.2020)
8. VFVM. 2004h. „Пресс-конференция Президента Российской Федерации В.В.Путина, Москва, Кремль, 23 декабря 2004 года“. 23. detsember.

https://www.mid.ru/web/guest/foreign_policy/news/-/asset_publisher/cKNonkJE02Bw/content/id/452678 (külastatud 10.05.2020)

9. VFVM. 2004i. „ТЕКСТ ПРИВЕТСТВЕННОГО ПОСЛАНИЯ МИНИСТРА ИНОСТРАННЫХ ДЕЛ РОССИИ С.В.ЛАВРОВА УЧАСТНИКАМ И ГОСТЯМ III СЪЕЗДА ОБЩЕСТВА “РОССИЯ-ЯПОНИЯ”“. 6. detsember. https://www.mid.ru/web/guest/maps/jp/-/asset_publisher/zMUsqsVU9NDU/content/id/453774 (külastatud 10.05.2020)

2005. aasta

1. Президент России (VFP). 2005a. „Заявления для прессы и ответы на вопросы по окончании российско-японских переговоров на высшем уровне“. 21. november. <http://kremlin.ru/events/president/transcripts/23290> (külastatud 10.05.2020)
2. VFVM. 2005a. „Стенограмма выступления и ответов на вопросы СМИ Министра иностранных дел России С.В. Лаврова на пресс-конференции по итогам переговоров с Министром иностранных дел Японии Н.Матимурой (Москва, 14 января 2005 года)“. 14. jaanuar. https://www.mid.ru/ru/press_service/minister_speeches/-/asset_publisher/7OvQR5KJWVmR/content/id/451380 (külastatud 10.05.2020)
3. VFVM. 2005b. „Заявление Министра иностранных дел Российской Федерации С.В.Лаврова по прибытии в аэропорт Ханэда Токио, 31 мая 2005 года“. 31. mai. https://www.mid.ru/ru/press_service/minister_speeches/-/asset_publisher/7OvQR5KJWVmR/content/id/437050 (külastatud 10.05.2020)
4. VFVM. 2005c. „Стенограмма выступления и ответов на вопросы СМИ Министра иностранных дел России С.В.Лаврова по итогам переговоров с Министром иностранных дел Японии Н.Матимурой, Токио, 31 мая 2005 года“. 31. mai. https://www.mid.ru/ru/press_service/minister_speeches/-/asset_publisher/7OvQR5KJWVmR/content/id/437082 (külastatud 10.05.2020)
5. VFVM. 2005d. „Стенограмма пресс-конференции Министра иностранных дел России С.В.Лаврова после заседания Государственной Думы, Москва, 20 мая 2005 года“. 20. mai. https://www.mid.ru/ru/press_service/minister_speeches/-/asset_publisher/7OvQR5KJWVmR/content/id/438236 (külastatud 10.05.2020)
6. VFVM. 2005e. „Интервью Министра иностранных дел России С.В.Лаврова японскому агентству "Киодо цусин”“. 23. mai. https://www.mid.ru/ru/press_service/minister_speeches/-/asset_publisher/7OvQR5KJWVmR/content/id/438084 (külastatud 10.05.2020)
7. VFVM. 2005f. „СТЕНОГРАММА БЕСЕДЫ МИНИСТРА ИНОСТРАННЫХ ДЕЛ РОССИИ С.В.ЛАВРОВА С ЧИТАТЕЛЯМИ "РОССИЙСКОЙ ГАЗЕТЫ", ПОСЕТИВШИМИ МИД РОССИИ В РАМКАХ "ДНЯ ОТКРЫТЫХ ДВЕРЕЙ" ("РОССИЙСКАЯ ГАЗЕТА", 18 ИЮЛЯ 2005 ГОДА)“. 18. juuli. https://www.mid.ru/web/guest/foreign_policy/international_safety/conflicts/-/asset_publisher/xIEMTQ3OvzcA/content/id/432156 (külastatud 10.05.2020)

8. VFVM. 2005g. „Стенограмма пресс-конференции Министра иностранных дел Российской Федерации С.В.Лаврова по внешнеполитическим итогам 2004 года в Пресс-центре МИД России, Москва, 19 января 2005 года“. 19. jaanuar. https://www.mid.ru/web/guest/foreign_policy/news/-/asset_publisher/cKNonkJE02Bw/content/id/451196 (külastatud 10.05.2020)
9. VFVM. 2005h. „Стенограмма выступления и ответы на вопросы СМИ Министра иностранных дел России С.В. Лаврова на пресс-конференции по итогам переговоров с заместителем Председателя Совета министров, Министром иностранных дел Итальянской Республики Дж.Фини, Москва, 7 февраля 2005 года“. 8.veebbruar. https://www.mid.ru/web/guest/maps/it/-/asset_publisher/y8qQ47DsHOYD/content/id/449602 (külastatud 10.05.2020)
10. VFVM. 2005i. „Стенограмма пресс-конференции Министра иностранных дел России С.В.Лаврова после заседания Государственной Думы, Москва, 20 мая 2005 года“. 20. mai. https://www.mid.ru/web/guest/maps/jp/-/asset_publisher/zMUsqsVU9NDU/content/id/438236 (külastatud 10.05.2020)
11. VFVM. 2005j. „О встрече Президента России В.В.Путина с бывшим премьер-министром Японии Ёсиро Мори, Санкт-Петербург, 14 июня 2005 года“. 16. juuni. https://www.mid.ru/web/guest/maps/jp/-/asset_publisher/zMUsqsVU9NDU/content/id/435738 (külastatud 10.05.2020)

2006. aasta

1. VFVM. 2006a. „Стенограмма выступления Президента России В.В.Путина и ответов на вопросы российских и иностранных журналистов по международной проблематике в ходе пресс-конференции, Москва, Кремль, 31 января 2006 года“. 1. veebruar. https://www.mid.ru/web/guest/foreign_policy/news/-/asset_publisher/cKNonkJE02Bw/content/id/414634 (külastatud 10.05.2020)
2. VFVM. 2006b. „О встрече Президента России В.В.Путина с Премьер-министром Японии Дзюньитиро Коидзуми, Санкт-Петербург, Стрельна, 15 июля 2006 года“. 17. juuli. https://www.mid.ru/web/guest/maps/jp/-/asset_publisher/zMUsqsVU9NDU/content/id/397262 (külastatud 10.05.2020)
3. VFVM. 2006c. „О телефонном разговоре Министра иностранных дел России С.В.Лаврова с Министром иностранных дел Японии Т.Асо“. 28. august. https://www.mid.ru/web/guest/telefonnye-razgovory-ministra/-/asset_publisher/KLX3tiYzsCLY/content/id/394626 (külastatud 10.05.2020)
4. VFVM. 2006d. „Выступление Министра иностранных дел России С.В.Лаврова на совместной пресс-конференции с губернатором Сахалинской области И.П.Малаховым, г.Южно-Сахалинск, 28 сентября 2006 года“. 28. september. https://www.mid.ru/web/guest/foreign_policy/news/-/asset_publisher/cKNonkJE02Bw/content/id/391750 (külastatud 10.05.2020)
5. VFVM. 2006e. „Выступление Министра иностранных дел России С.В.Лаврова, РИА “Новости”, 3 октября 2006 года“. 3. oktoober. https://www.mid.ru/web/guest/vistupleniya_ministra/-/asset_publisher/MCZ7HQuMdqBY/content/id/391532 (külastatud 10.05.2020)

6. VFVM. 2006f. „Об обмене посланиями между министрами иностранных дел Российской Федерации и Японии по случаю 50-летия восстановления дипломатических отношений“. 19. oktoober. https://www.mid.ru/web/guest/foreign_policy/news/-/asset_publisher/cKNonkJE02Bw/content/id/390108 (külastatud 10.05.2020)
7. VFVM. 2006g. „Стенограмма выступления Министра иностранных дел России С.В.Лаврова перед СМИ по итогам встречи с Министром иностранных дел Японии Т.Асо, Ханой, 18 ноября 2006 года“. 18. november. https://www.mid.ru/web/guest/foreign_policy/news/-/asset_publisher/cKNonkJE02Bw/content/id/387440 (külastatud 10.05.2020)
8. VFVM. 2006h. „Об участии Президента России В.В.Путина в заседании российско-японского Совета мудрецов, Подмоскowie, Барвиха, 27 марта 2006 года“. 28. märts. https://www.mid.ru/web/guest/maps/jp/-/asset_publisher/zMUsqsVU9NDU/content/id/408678 (külastatud 10.05.2020)

2007. aasta

1. VFVM. 2007a. „Стенограмма выступления и ответов Министра иностранных дел России С.В.Лаврова на вопросы СМИ на пресс-конференции по итогам посещения Курильских островов, Южно-Сахалинск, 3 июня 2007 года“. 3 juuni. https://www.mid.ru/web/guest/foreign_policy/news/-/asset_publisher/cKNonkJE02Bw/content/id/371952 (külastatud 10.05.2020)
2. VFVM. 2007b. „Ответы Министра иностранных дел России С.В.Лаврова на вопросы японского агентства «Киодо Цусин»“. 17. oktoober. https://www.mid.ru/web/guest/foreign_policy/news/-/asset_publisher/cKNonkJE02Bw/content/id/360392 (külastatud 10.05.2020)
3. VFVM. 2007c. „Ответы Министра иностранных дел России С.В.Лаврова на вопросы информационного японского агентства «Дзи-Дзи Пресс»“. 17. oktoober. https://www.mid.ru/web/guest/foreign_policy/news/-/asset_publisher/cKNonkJE02Bw/content/id/360440 (külastatud 10.05.2020)
4. VFVM. 2007d. „Стенограмма выступления и ответа на вопрос СМИ Министра иностранных дел России С.В.Лаврова на совместной пресс-конференции по итогам переговоров с Министром иностранных дел Японии М.Комурой, Токио, 23 октября 2007 года“. 23. oktoober. https://www.mid.ru/web/guest/maps/jp/-/asset_publisher/zMUsqsVU9NDU/content/id/359758 (külastatud 10.05.2020)
5. VFVM. 2007e. „О рабочем визите Министра иностранных дел России С.В.Лаврова в Японию“. 23. oktoober. https://www.mid.ru/ru/press_service/minister_speeches/-/asset_publisher/7OvQR5KJWVmR/content/id/359766 (külastatud 10.05.2020)
6. VFVM. 2007f. „Стенограмма ответов Министра иностранных дел России С.В.Лаврова на вопросы в ходе «правительственного часа» в Государственной Думе Российской Федерации, Москва, 21 марта 2007 года“. 22. märts. https://www.mid.ru/web/guest/foreign_policy/news/-/asset_publisher/cKNonkJE02Bw/content/id/378764 (külastatud 10.05.2020)

2008. aasta

1. VFVM. 2008.a „Стенограмма выступления и ответов на вопросы Министра иностранных дел России С.В.Лаврова на пресс-конференции, посвященной внешнеполитическим итогам 2007 года, Пресс-центр МИД России, 23 января 2008 года“. 23. jaanuar. https://www.mid.ru/web/guest/foreign_policy/news/-/asset_publisher/cKNonkJE02Bw/content/id/351662 (külastatud 10.05.2020)
2. VFVM. 2008b. „Полный текст интервью Министра иностранных дел России С.В.Лаврова, опубликованного в газете «Никкей» (Япония) 12 апреля 2008 года“. 15. aprill. https://www.mid.ru/ru/press_service/minister_speeches/-/asset_publisher/7OvQR5KJWVmR/content/id/342329 (külastatud 10.05.2020)
3. VFVM. 2008c. „О встрече Министра иностранных дел России С.В.Лаврова с Министром иностранных дел Японии М.Комурой“. 14. aprill. https://www.mid.ru/web/guest/maps/jp/-/asset_publisher/zMUsqsVU9NDU/content/id/342441 (külastatud 10.05.2020)
4. VFVM. 2008d. „Стенограмма выступления и ответов на вопросы СМИ Министра иностранных дел России С.В.Лаврова на совместной пресс-конференции с Министром иностранных дел Японии М.Комурой, Москва, 14 апреля 2008 года“. 14. aprill. https://www.mid.ru/ru/press_service/minister_speeches/-/asset_publisher/7OvQR5KJWVmR/content/id/342433 (külastatud 10.05.2020)
5. VFP. 2008. „Интервью представителям средств массовой информации Японии“. 3. juuli. <http://kremlin.ru/catalog/countries/JP/events/657> (külastatud 10.05.2020)
6. VFVM. 2008e. „Интервью Президента России Д.А.Медведева представителям средств массовой информации стран «Группы восьми»“. 3. juuli. https://www.mid.ru/web/guest/mezduнародnye-ekonomiceskie-forumy/-/asset_publisher/MgP0QsN4ZAF2/content/id/331700 (külastatud 10.05.2020)
7. VFVM. 2008f. „Стенограмма выступления Министра иностранных дел России С.В.Лаврова на церемонии открытия «Русского центра» фонда «Русский мир», Хакодатэ, 4 ноября 2008 года“. 5. november. https://www.mid.ru/web/guest/foreign_policy/news/-/asset_publisher/cKNonkJE02Bw/content/id/318226 (külastatud 10.05.2020)
8. VFVM. 2008g. „Стенограмма выступления и ответа на вопрос Министра иностранных дел России С.В.Лаврова на встрече с представителями общественности г.Хакодатэ, Япония, 4 ноября 2008 года“. 5. november. https://www.mid.ru/web/guest/foreign_policy/news/-/asset_publisher/cKNonkJE02Bw/content/id/318170 (külastatud 10.05.2020)
9. VFVM. 2008h. „Послание Министра иностранных дел России С.В.Лаврова Министру иностранных дел Японии Хирофуми Накасонэ по случаю 150-летия открытия в Японии первого российского консульства“. 4. november. https://www.mid.ru/ru/press_service/minister_speeches/-/asset_publisher/7OvQR5KJWVmR/content/id/318354 (külastatud 10.05.2020)

10. VFVM. 2008i. „Стенограмма выступления Министра иностранных дел России С.В.Лаврова на совместной пресс-конференции по итогам встречи с Министром иностранных дел Японии Х.Накасонэ, Токио, 5 ноября 2008 года“. 6. november. https://www.mid.ru/ru/press_service/minister_speeches/-/asset_publisher/7OvQR5KJWVmR/content/id/318010 (külastatud 10.05.2020)
11. VFVM. 2008j. „Интервью Министра иностранных дел России С.В.Лаврова, опубликованное в газете «Хоккайдо симбун» 5 ноября 2008 года“. 6. november. https://www.mid.ru/ru/press_service/minister_speeches/-/asset_publisher/7OvQR5KJWVmR/content/id/318146 (külastatud 10.05.2020)
12. VFVM. 2008k. „Стенограмма выступления и ответов на вопросы Министра иностранных дел России С.В.Лаврова на встрече с представителями политических, научных и общественных кругов Японии на тему «Политика России в Азиатско-Тихоокеанском регионе (АТР) и российско-японские отношения», Токио, 5 ноября 2008 года“. 6 november. https://www.mid.ru/ru/press_service/minister_speeches/-/asset_publisher/7OvQR5KJWVmR/content/id/317978 (külastatud 10.05.2020)
13. VFVM. 2008l. „О рабочем визите Министра иностранных дел России С.В.Лаврова в Японию“. 6 november https://www.mid.ru/web/guest/maps/jp/-/asset_publisher/zMUsqsVU9NDU/content/id/318018 (külastatud 10.05.2020)

2009. aasta

1. VFVM. 2009a. „Начало российско-японских переговоров“. 21. veebruar. https://www.mid.ru/web/guest/kommentarii_predstavitelya/-/asset_publisher/MCZ7HQuMdqBY/content/id/305018 (külastatud 10.05.2020)
2. VFVM. 2009b. „Комментарий Департамента информации и печати МИД России в связи с вопросами СМИ об итогах российско-японской встречи на высшем уровне в Южно-Сахалинске“. 21. veebruar. https://www.mid.ru/web/guest/kommentarii_predstavitelya/-/asset_publisher/MCZ7HQuMdqBY/content/id/305018 (külastatud 10.05.2020)
3. Правительство Российской Федерации (VFV). 2009. „Интервью Председателя Правительства Российской Федерации В.В. Путина японскому информационному агентству «Киодо Цусин», телерадиокорпорации «Эн-Эйч-Кей» и газете «Нихон кэйдзай» («Никкэй»)“. 10. mai <http://archive.government.ru/docs/4094/> (külastatud 10.05.2020)
4. VFVM. 2009c. „Комментарий официального представителя МИД России А.А.Нестеренко в связи с вопросами СМИ об итогах визита Председателя Правительства России В.В.Путина в Японию“. 14. mai. https://www.mid.ru/web/guest/kommentarii_predstavitelya/-/asset_publisher/MCZ7HQuMdqBY/content/id/293990 (külastatud 10.05.2020)
5. VFVM. 2009d. „Приветствие Министра иностранных дел России С.В.Лаврова участникам Шестого Российско-Японского форума «Перспективы российско-японского сотрудничества в Азиатско-Тихоокеанском регионе в условиях глобализации»“. 3. oktoober. https://www.mid.ru/web/guest/maps/jp/-/asset_publisher/zMUsqsVU9NDU/content/id/279034 (külastatud 10.05.2020)

6. VFVM. 2009e. „Стенограмма выступления и ответов Министра иностранных дел России С.В.Лаврова на вопросы СМИ в ходе совместной пресс-конференции по итогам переговоров с Министром иностранных дел Японии К.Окадой, Москва, 28 декабря 2009 года“. 28. detsember https://www.mid.ru/web/guest/maps/jp/-/asset_publisher/zMUsqsVU9NDU/content/id/267722 (külastatud 10.05.2020)
7. VFVM. 2009f. „О переговорах Министра иностранных дел России С.В.Лаврова с Министром иностранных дел Японии К.Окадой“. 28. detsember. https://www.mid.ru/web/guest/maps/jp/-/asset_publisher/zMUsqsVU9NDU/content/id/267678 (külastatud 10.05.2020)

2010. aasta

1. VFVM. 2010a. „Стенограмма выступления и ответов Министра иностранных дел России С.В.Лаврова на вопросы СМИ в ходе совместной пресс-конференции по итогам переговоров с Вице-канцлером, Министром иностранных дел ФРГ Г.Вестервелле, Москва, 1 ноября 2010 года“. 1. november. https://www.mid.ru/web/guest/maps/de/-/asset_publisher/Ho2VLi5PHLYX/content/id/230602 (külastatud 10.05.2020)
2. VFVM. 2010b. „Стенограмма выступления и ответов Министра иностранных дел России С.В.Лаврова на вопросы СМИ на пресс-конференции по итогам второй министерской встречи «Северного измерения» в Осло, 2 ноября 2010 г.“. 3. november. https://www.mid.ru/web/guest/severnoe-izmerenie/-/asset_publisher/0vP3hOoCPRg5/content/id/230466 (külastatud 10.05.2020)
3. VFVM. 2010c. „Стенограмма выступления и ответов Министра иностранных дел России С.В.Лаврова на вопросы СМИ в ходе совместной пресс-конференции по итогам переговоров с Генеральным секретарем НАТО А.Фогом Расмуссеном, Москва, 3 ноября 2010 года“. 3. november. https://www.mid.ru/web/guest/foreign_policy/news/-/asset_publisher/cKNonkJE02Bw/content/id/230482 (külastatud 10.05.2020)
4. VFVM. 2010d. „О встрече Министра иностранных дел России С.В.Лаврова с Министром иностранных дел Японии С.Маэхарой“. 13. november. https://www.mid.ru/web/guest/maps/jp/-/asset_publisher/zMUsqsVU9NDU/content/id/229370 (külastatud 10.05.2020)

2011. aasta

1. VFVM. 2011a. „Выступление и ответ Министра иностранных дел России С.В.Лаврова на вопрос СМИ в ходе совместной пресс-конференции по итогам переговоров с Министром иностранных дел Венгрии Я.Мартони, Москва, 7 февраля 2011 года“. https://www.mid.ru/web/guest/maps/hu/-/asset_publisher/VeB0YYuUfSvX/content/id/219874 (külastatud 10.05.2020)
2. VFVM. 2011b. „Стенограмма выступления и ответов Министра иностранных дел России С.В.Лаврова на вопросы СМИ в ходе совместной пресс-конференции по итогам переговоров с Министром иностранных дел Японии С.Маэхарой, Москва, 11 февраля 2011 года“. 11. veebruar.

https://www.mid.ru/ru/press_service/minister_speeches/-/asset_publisher/7OvQR5KJWVmR/content/id/219074 (külastatud 10.05.2020)

3. VFVM. 2011c. „О переговорах министров иностранных дел России и Японии“. 11. veebruar https://www.mid.ru/web/guest/maps/jp/-/asset_publisher/zMUsqsVU9NDU/content/id/219050 (külastatud 10.05.2020)
4. VFVM. 2011d. „Ответы Министра иностранных дел России С.В.Лаврова на вопросы радиослушателей в эфире радиостанций «Голос России», «Радио России» и «Эхо Москвы», 21 октября 2011 года“. 22. oktoober. https://www.mid.ru/web/guest/foreign_policy/news/-/asset_publisher/cKNonkJE02Bw/content/id/188938 (külastatud 10.05.2020)
5. VFVM. 2011e. „Интервью Министра иностранных дел России С.В.Лаврова японской телерадиокорпорации «Эн-Эйч-Кей», Москва, 11 марта 2011 года“. 15. märts. https://www.mid.ru/ru/press_service/minister_speeches/-/asset_publisher/7OvQR5KJWVmR/content/id/215358 (külastatud 10.05.2020)
6. VFVM. 2011f. „О встрече Министра иностранных дел России С.В.Лаврова с Министром иностранных дел Японии Т.Мацумото“. 15. märts. https://www.mid.ru/web/guest/maps/jp/-/asset_publisher/zMUsqsVU9NDU/content/id/215174 (külastatud 10.05.2020)
7. VFVM. 2011g. „О телефонном разговоре Министра иностранных дел России С.В.Лаврова с Министром иностранных дел Японии К.Гэмбой“. 9. september. https://www.mid.ru/web/guest/telefonnye-razgovory-ministra/-/asset_publisher/KLX3tiYzsCLY/content/id/195926 (külastatud 10.05.2020)

2012. aasta

1. VFVM. 2012a. „Ответы Министра иностранных дел России С.В.Лаврова на вопросы СМИ в ходе пресс-конференции по итогам деятельности российской дипломатии в 2011 году Москва, 18 января 2012 года“. 18. jaanuar. https://www.mid.ru/web/guest/foreign_policy/news/-/asset_publisher/cKNonkJE02Bw/content/id/174490 (külastatud 10.05.2020)
2. VFVM. 2012b. „Интервью Министра иностранных дел России С.В.Лаврова японскому информационному агентству «Киодо Цусин», 26 января 2012 года“. 16. jaanuar. https://www.mid.ru/web/guest/maps/jp/-/asset_publisher/zMUsqsVU9NDU/content/id/173330 (külastatud 10.05.2020)
3. VFVM. 2012c. „Полная версия интервью Министра иностранных дел России С.В.Лаврова «Россия будет стабилизирующим фактором в АТР», опубликованного в газете «Известия» 27 января 2012 года“. 27. jaanuar. https://www.mid.ru/web/guest/atr/-/asset_publisher/0vP3hQoCPRg5/content/id/173298 (külastatud 10.05.2020)
4. VFVM. 2012d. „Интервью Министра иностранных дел России С.В. Лаврова японской газете «Никкей», 27 января 2012 года“. 27. jaanuar.

- https://www.mid.ru/web/guest/maps/jp/-/asset_publisher/zMUsqsVU9NDU/content/id/172954 (külastatud 10.05.2020)
5. VFVM. 2012e. „О переговорах Министра иностранных дел Российской Федерации С.В.Лаврова с Министром иностранных дел Японии К.Гэмбой“. 28. jaanuar. https://www.mid.ru/web/guest/maps/jp/-/asset_publisher/zMUsqsVU9NDU/content/id/172882 (külastatud 10.05.2020)
 6. VFVM. 2012f. „Стенограмма выступления и ответов Министра иностранных дел России С.В.Лаврова на вопросы СМИ в ходе пресс-конференции по итогам переговоров с Министром иностранных дел Японии К.Гэмбой, Токио, 28 января 2012 года“. 28. jaanuar. https://www.mid.ru/web/guest/maps/jp/-/asset_publisher/zMUsqsVU9NDU/content/id/172890 (külastatud 10.05.2020)
 7. VFVM. 2012g. „Интервью Министра иностранных дел России С.В.Лаврова японской телерадиовещательной корпорации «Эн-Эйч-Кэй», Токио, 28 января 2012 года“. 29. jaanuar. https://www.mid.ru/web/guest/maps/jp/-/asset_publisher/zMUsqsVU9NDU/content/id/172826 (külastatud 10.05.2020)
 8. VFVM. 2012h. „Ответы Министра иностранных дел России С.В.Лаврова на вопросы депутатов в ходе выступления в Государственной Думе в рамках «Правительственного часа», Москва, 14 марта 2012 года“. 14. märts. https://www.mid.ru/web/guest/foreign_policy/news/-/asset_publisher/cKNonkJE02Bw/content/id/165002 (külastatud 10.05.2020)
 9. VFVM. 2012i. „Выступление и ответы Министра иностранных дел России С.В.Лаврова на вопросы СМИ в ходе совместной пресс-конференции по итогам переговоров с Министром иностранных дел Социалистической Республики Вьетнам Фам Бинь Минем, Москва, 3 июля 2012 года“. 3. juuli. https://www.mid.ru/web/guest/maps/vn/-/asset_publisher/a6q3L9Hzzxu2/content/id/150506 (külastatud 10.05.2020)
 10. VFVM. 2012j. „Выступление и ответы Министра иностранных дел России С.В.Лаврова на вопросы СМИ в ходе совместной пресс-конференции по итогам переговоров с Министром иностранных дел Японии К.Гэмбой, Сочи, 28 июля 2012 года“. 28. juuli. https://www.mid.ru/web/guest/maps/jp/-/asset_publisher/zMUsqsVU9NDU/content/id/148170 (külastatud 10.05.2020)
 11. VFVM. 2012к. „О визите Министра иностранных дел Японии К.Гэмбы в Российскую Федерацию“. 29. juuli. https://www.mid.ru/web/guest/maps/jp/-/asset_publisher/zMUsqsVU9NDU/content/id/148128 (külastatud 10.05.2020)
 12. VFVM. 2012l. „Выступление Министра иностранных дел России С.В.Лаврова в МГИМО (У) МИД и ответы на вопросы студентов, Москва, 1 сентября 2012 года“. 1. september. https://www.mid.ru/web/guest/foreign_policy/news/-/asset_publisher/cKNonkJE02Bw/content/id/145330 (külastatud 10.05.2020)
 13. VFVM. 2012m. „Выступление и ответы Министра иностранных дел России С.В.Лаврова на вопросы СМИ в ходе брифинга «на полях» заседания министров иностранных дел и министров торговли экономик-участниц АТЭС, Владивосток, 5 сентября 2012 года“. 5. september. <https://www.mid.ru/web/guest/forum-aziatsko->

[tihookeanskoe-ekonomiceskoe-sotrudnicestvo-ates/-/asset_publisher/0vP3hQoCPRg5/content/id/144746](https://www.mid.ru/web/guest/general_assembly/-/asset_publisher/0vP3hQoCPRg5/content/id/144746) (külastatud 10.05.2020)

14. VFVM. 2012n. „О встрече Министра иностранных дел России С.В.Лаврова с Министром иностранных дел Японии К.Гэмбой“. 25. september. https://www.mid.ru/web/guest/general_assembly/-/asset_publisher/lrzZMhfoyrUj/content/id/142314 (külastatud 10.05.2020)

2013. aasta

1. VFVM. 2013a. „Вступительное слово и ответы на вопросы СМИ Министра иностранных дел России С.В.Лаврова в ходе пресс-конференции по итогам деятельности российской дипломатии в 2012 году, Москва, 23 января 2013 года“. 23. jaanuar. https://www.mid.ru/web/guest/foreign_policy/news/-/asset_publisher/cKNonkJE02Bw/content/id/125958 (külastatud 10.05.2020)
2. VFVM. 2013b. „Ответы Министра иностранных дел России С.В.Лаврова на вопросы российских СМИ по итогам двусторонних переговоров «на полях» министерской встречи «Группы восьми», Лондон, 10 апреля 2013 года“. 10. aprill. https://www.mid.ru/web/guest/mezhdunarodnye-ekonomiceskie-forumy/-/asset_publisher/MgP0QsN4ZAF2/content/id/115082 (külastatud 10.05.2020)
3. VFP. 2013a. „Заявления для прессы и ответы на вопросы журналистов по итогам российско-японских переговоров“. 29. aprill. <http://kremlin.ru/catalog/countries/JP/events/18000>
4. VFP. 2013b. „Совместное заявление Президента Российской Федерации и Премьер-министра Японии о развитии российско-японского партнерства“. 29. aprill. <http://kremlin.ru/supplement/1446> (külastatud 10.05.2020)
5. VFVM. 2013c. „Выступление и ответы на вопросы СМИ Министра иностранных дел России С.В.Лаврова в ходе совместной пресс-конференции по итогам переговоров с Министром иностранных дел Японии Ф.Кисидой, Токио, 1 ноября 2013 года“. 1. november. https://www.mid.ru/ru/press_service/minister_speeches/-/asset_publisher/7OvQR5KJWVmR/content/id/89678 (külastatud 10.05.2020)
6. VFVM. 2013d. „Вступительное слово Министра иностранных дел России С.В.Лаврова на встрече с Премьер-министром Японии С.Абэ, Токио, 2 ноября 2013 года“. 2. november. https://www.mid.ru/ru/press_service/minister_speeches/-/asset_publisher/7OvQR5KJWVmR/content/id/89622 (külastatud 10.05.2020)
7. VFVM. 2013e. „Выступление и ответы на вопросы СМИ Министра иностранных дел России С.В.Лаврова в ходе совместной пресс-конференции по итогам переговоров министров иностранных дел и обороны в формате «два плюс два», Токио, 2 ноября 2013 года“. 2. november. https://www.mid.ru/ru/press_service/minister_speeches/-/asset_publisher/7OvQR5KJWVmR/content/id/89590 (külastatud 10.05.2020)
8. VFVM. 2013f. „Об итогах визита Министра иностранных дел России С.В.Лаврова в Японию“. 3. november. https://www.mid.ru/web/guest/maps/jp/-/asset_publisher/zMUsqsVU9NDU/content/id/89534 (külastatud 10.05.2020)

2014. aasta

1. VFVM. 2014a. „Выступление и ответы на вопросы СМИ Министра иностранных дел России С.В.Лаврова на пресс-конференции по итогам деятельности российской дипломатии в 2013 году, Москва, 21 января 2014 года“. 21. november. https://www.mid.ru/web/guest/foreign_policy/news/-/asset_publisher/cKNonkJE02Bw/content/id/79890 (külastatud 10.05.2020)
2. VFVM. 2014b. „Выступление и ответы на вопросы СМИ Министра иностранных дел России С.В.Лаврова в ходе совместной пресс-конференции по итогам переговоров с Министром иностранных дел Эстонии У.Паэтом, Москва, 18 февраля 2014 года“. 18. veebruar. https://www.mid.ru/web/guest/maps/ee/-/asset_publisher/mo1LgblkJbRf/content/id/76062 (külastatud 10.05.2020)
3. VFVM. 2014c. „Брифинг Министра иностранных дел России С.В.Лаврова для представителей иностранных и российских СМИ, Москва, 28 июля 2014 года“. 28. juuli. https://www.mid.ru/web/guest/maps/ua/-/asset_publisher/ktn0ZLTvbbS3/content/id/676597 (külastatud 10.05.2020)
4. VFVM. 2014d. „Выступление и ответы на вопросы СМИ Министра иностранных дел России С.В.Лаврова в ходе брифинга по тематике гуманитарного кризиса на Украине, Москва, 25 августа 2014 года“. 25. august. https://www.mid.ru/web/guest/maps/ua/-/asset_publisher/ktn0ZLTvbbS3/content/id/673266 (külastatud 10.05.2020)
5. VFVM. 2014e. „Приветствие Министра иностранных дел России С.В.Лаврова участникам Второго Российско-Японского форума «Точки соприкосновения: Бизнес. Инвестиции. Культура»“. 10.september. https://www.mid.ru/web/guest/maps/jp/-/asset_publisher/zMUsqsVU9NDU/content/id/671291 (külastatud 10.05.2020)

2015. aasta

1. VFVM. 2015a. „Выступление и ответы на вопросы СМИ Министра иностранных дел России С.В.Лаврова в ходе ежегодной пресс-конференции по итогам деятельности российской дипломатии в 2014 году, Москва, 21 января 2015 года“. 21. jaanuar. https://www.mid.ru/web/guest/foreign_policy/news/-/asset_publisher/cKNonkJE02Bw/content/id/905272 (külastatud 10.05.2020)
2. VFVM. 2015b. „Вступительное слово Министра иностранных дел России С.В.Лаврова в ходе переговоров с Министром иностранных дел Японии Ф.Кисидой, Москва, 21 сентября 2015 года“. 21. september. https://www.mid.ru/ru/press_service/minister_speeches/-/asset_publisher/7OvQR5KJWVmR/content/id/1760292 (külastatud 10.05.2020)
3. VFVM. 2015c. „Выступление и ответы на вопросы СМИ Министра иностранных дел России С.В.Лаврова в ходе совместной пресс-конференции по итогам переговоров с Министром иностранных дел Японии Ф.Кисидой, Москва, 21 сентября 2015 года“. 21. september. https://www.mid.ru/ru/press_service/minister_speeches/-/asset_publisher/7OvQR5KJWVmR/content/id/1760488 (külastatud 10.05.2020)
4. VFVM. 2015d. „О переговорах Министра иностранных дел России С.В.Лаврова с Министром иностранных дел Японии Ф.Кисидой“. 22. september.

https://www.mid.ru/web/guest/foreign_policy/news/-/asset_publisher/cKNonkJE02Bw/content/id/1761832 (külastatud 10.05.2020)

2016. aasta

1. VFVM. 2016a. „Вступительное слово Министра иностранных дел России С.В.Лаврова в ходе переговоров с заместителем председателя Либерально-демократической партии Японии М.Комурой, Москва, 12 января 2016 года“. 12. jaanuar. https://www.mid.ru/web/guest/meropriyatiya_s_uchastiem_ministra/-/asset_publisher/xK1BhB2bUjd3/content/id/2010321 (külastatud 10.05.2020)
2. VFVM. 2016b. „Выступление и ответы на вопросы СМИ Министра иностранных дел России С.В.Лаврова в ходе пресс-конференции по итогам деятельности российской дипломатии в 2015 году, Москва, 26 января 2016 года“. 26. jaanuar. https://www.mid.ru/web/guest/meropriyatiya_s_uchastiem_ministra/-/asset_publisher/xK1BhB2bUjd3/content/id/2032328 (külastatud 10.05.2020)
3. VFVM. 2016c. „Интервью Министра иностранных дел России С.В.Лаврова СМИ Монголии, Японии и КНР в преддверии визитов в эти страны, Москва, 12 апреля 2016 года“. 12. aprill. https://www.mid.ru/web/guest/maps/jp/-/asset_publisher/zMUqsVU9NDU/content/id/2227965 (külastatud 10.05.2020)
4. VFVM. 2016d. „Вступительное слово Министра иностранных дел России С.В.Лаврова в ходе переговоров с Министром иностранных дел Японии Ф.Кисидой, Токио, 15 апреля 2016 года“. 15. aprill. https://www.mid.ru/web/guest/meropriyatiya_s_uchastiem_ministra/-/asset_publisher/xK1BhB2bUjd3/content/id/2236936 (külastatud 10.05.2020)
5. VFVM. 2016e. „Выступление и ответы на вопросы СМИ Министра иностранных дел России С.В.Лаврова на совместной пресс-конференции с Министром иностранных дел Японии Ф.Кисидой по итогам переговоров, Токио, 15 апреля 2016 года“. 15. aprill. https://www.mid.ru/web/guest/meropriyatiya_s_uchastiem_ministra/-/asset_publisher/xK1BhB2bUjd3/content/id/2237670 (külastatud 10.05.2020)
6. VFVM. 2016f. „Выступление и ответы на вопросы СМИ Министра иностранных дел России С.В.Лаврова по итогам переговоров Президента России В.В.Путина с Премьер-министром Японии С.Абэ, Сочи, 6 мая 2016 года“. 6. mai. https://www.mid.ru/web/guest/meropriyatiya_s_uchastiem_ministra/-/asset_publisher/xK1BhB2bUjd3/content/id/2269213 (külastatud 10.05.2020)
7. VFVM. 2016g. „Интервью Министра иностранных дел России С.В.Лаврова газете и радиостанции «Комсомольская правда», Москва, 31 мая 2016 года“. 31. mai. https://www.mid.ru/web/guest/meropriyatiya_s_uchastiem_ministra/-/asset_publisher/xK1BhB2bUjd3/content/id/2298019 (külastatud 10.05.2020)
8. VFVM. 2016h. „Выступление и ответы на вопросы СМИ Министра иностранных дел России С.В.Лаврова «на полях» Восточного экономического форума, Владивосток, 2 сентября 2016 года“. 2. september. https://www.mid.ru/web/guest/foreign_policy/news/-/asset_publisher/cKNonkJE02Bw/content/id/2419860 (külastatud 10.05.2020)

9. VFVM. 2016i. „Вступительное слово Министра иностранных дел России С.В.Лаврова в ходе переговоров с Министром иностранных дел Японии Ф.Кисидой, Москва, 3 декабря 2016 года“. 3. detsember. https://www.mid.ru/web/guest/meropriyatiya_s_uchastiem_ministra/-/asset_publisher/xK1BhB2bUjd3/content/id/2544360 (külastatud 10.05.2020)
10. VFVM. 2016j. „Выступление и ответы на вопросы СМИ Министра иностранных дел России С.В.Лаврова в ходе совместной пресс-конференции по итогам переговоров с Министром иностранных дел Японии Ф.Кисидой, Москва, 3 декабря 2016 года“. 3. detsember. https://www.mid.ru/web/guest/meropriyatiya_s_uchastiem_ministra/-/asset_publisher/xK1BhB2bUjd3/content/id/2544447 (külastatud 10.05.2020)
11. VFVM. 2016k. „Комментарий для СМИ Министра иностранных дел России С.В.Лаврова, Ямагути, 15 декабря 2016 года“. 15. detsember. https://www.mid.ru/web/guest/maps/jp/-/asset_publisher/zMUsqsVU9NDU/content/id/2563470 (külastatud 10.05.2020)
12. VFP. 2016a. „Заявления для прессы и ответы на вопросы журналистов по итогам российско-японских переговоров“. 16. detsember. <http://kremlin.ru/events/president/transcripts/53474> (külastatud 10.05.2020)
13. VFP. 2016b. „Заявление для прессы по итогам российско-японских переговоров (по вопросам совместной хозяйственной деятельности на южных Курильских островах)“. 16. detsember. <http://kremlin.ru/supplement/5151> (külastatud 10.05.2020)
14. VFP. 2016c. „Интервью Владимира Путина телекомпании «Ниппон» и газете «Иомиури»“. 13. detsember. <http://kremlin.ru/events/president/news/53455> (külastatud 10.05.2020)

2017. aasta

1. VFVM. 2017a. „Выступление и ответы на вопросы СМИ Министра иностранных дел России С.В.Лаврова в ходе пресс-конференции по итогам деятельности российской дипломатии в 2016 году, Москва, 17 января 2017 года“. 17. jaanuar. https://www.mid.ru/web/guest/meropriyatiya_s_uchastiem_ministra/-/asset_publisher/xK1BhB2bUjd3/content/id/2599609 (külastatud 10.05.2020)
2. VFVM. 2017b. „Вступительное слово Министра иностранных дел России С.В.Лаврова в ходе встречи с Министром иностранных дел Японии Ф.Кисидой, Бонн, 17 февраля 2017 года“. 17. veebruar. https://www.mid.ru/web/guest/meropriyatiya_s_uchastiem_ministra/-/asset_publisher/xK1BhB2bUjd3/content/id/2647367 (külastatud 10.05.2020)
3. VFVM. 2017c. „О встрече Министра иностранных дел России С.В.Лаврова с Министром иностранных дел Японии Ф.Кисидой“. 17. veebruar. https://www.mid.ru/web/guest/maps/jp/-/asset_publisher/zMUsqsVU9NDU/content/id/2647499 (külastatud 10.05.2020)
4. VFVM. 2017d. „Вступительное слово Министра иностранных дел России С.В.Лаврова в ходе переговоров с Министром иностранных дел Японии Ф.Кисидой, Токио, 20 марта 2017 года“. 20. märts.

- https://www.mid.ru/web/guest/meropriyatiya_s_uchastiem_ministra/-/asset_publisher/xK1BhB2bUjd3/content/id/2697492 (külastatud 10.05.2020)
5. VFVM. 2017e. „Вступительное слово Министра иностранных дел России С.В.Лаврова в ходе российско-японских консультаций в формате «два плюс два» с участием министров иностранных дел и обороны, Токио, 20 марта 2017 года“. 20. märts. https://www.mid.ru/web/guest/meropriyatiya_s_uchastiem_ministra/-/asset_publisher/xK1BhB2bUjd3/content/id/2697506 (külastatud 10.05.2020)
 6. VFVM. 2017f. „Выступление и ответы на вопросы СМИ Министра иностранных дел России С.В.Лаврова в ходе пресс-конференции по итогам российско-японских консультаций в формате «два плюс два», Токио, 20 марта 2017 года“. 20. märts https://www.mid.ru/web/guest/meropriyatiya_s_uchastiem_ministra/-/asset_publisher/xK1BhB2bUjd3/content/id/2697887 (külastatud 10.05.2020)
 7. VFVM. 2017g. „Об итогах второго раунда российско-японских консультаций в формате «два плюс два»“. 20. märts. https://www.mid.ru/web/guest/maps/jp/-/asset_publisher/zMUsqsVU9NDU/content/id/2698201 (külastatud 10.05.2020)
 8. VFVM. 2017h. „Ответы Министра иностранных дел России С.В.Лаврова на вопросы читателей газеты «Аргументы и факты»“. 29. märts. https://www.mid.ru/web/guest/foreign_policy/news/-/asset_publisher/cKNonkJE02Bw/content/id/2709721 (külastatud 10.05.2020)
 9. VFVM. 2017i. „Вступительное слово Министра иностранных дел России С.В.Лаврова в ходе переговоров с Министром иностранных дел Японии Таро Коно, Манила, 7 августа 2017 года“. 7. august. https://www.mid.ru/web/guest/meropriyatiya_s_uchastiem_ministra/-/asset_publisher/xK1BhB2bUjd3/content/id/2833317 (külastatud 10.05.2020)
 10. VFVM. 2017j. „О встрече Министра иностранных дел России С.В.Лаврова с Министром иностранных дел Японии Т.Коно““. 7. august. https://www.mid.ru/web/guest/maps/jp/-/asset_publisher/zMUsqsVU9NDU/content/id/2833351 (külastatud 10.05.2020)
 11. VFP. 2017a. „Заявления для прессы по итогам российско-японских переговоров““. 27. aprill. <http://kremlin.ru/catalog/countries/JP/events/54391> (külastatud 10.05.2020)
 12. VFP. 2017b. „Заявления для прессы по итогам переговоров с Премьер-министром Японии Синдзо Абэ““. 7. september. <http://kremlin.ru/events/president/news/55555> (külastatud 10.05.2020)
 13. VFVM. 2017k. „Вступительное слово Министра иностранных дел России С.В.Лаврова в ходе переговоров с Министром иностранных дел Японии Т.Коно, Нью-Йорк, 18 сентября 2017 года““. 19. september. https://www.mid.ru/web/guest/general_assembly/-/asset_publisher/lrzZMhfoYUj/content/id/2866133 (külastatud 10.05.2020)
 14. VFVM. 2017l. „Вступительное слово Министра иностранных дел России С.В.Лаврова в ходе переговоров с Министром иностранных дел Японии Т.Коно, Москва, 24 ноября 2017 года““. 24. november.

https://www.mid.ru/web/guest/meropriyatiya_s_uchastiem_ministra/-/asset_publisher/xK1BhB2bUjd3/content/id/2964846 (külastatud 10.05.2020)

15. VFVM. 2017m. „Выступление и ответ на вопрос СМИ Министра иностранных дел России С.В.Лаврова в ходе совместной пресс-конференции по итогам переговоров с Министром иностранных дел Японии Т.Коно, Москва, 24 ноября 2017 года“. 24. november. https://www.mid.ru/web/guest/meropriyatiya_s_uchastiem_ministra/-/asset_publisher/xK1BhB2bUjd3/content/id/2964975 (külastatud 10.05.2020)
16. VFVM. 2017n. „О переговорах Министра иностранных дел России С.В.Лаврова с Министром иностранных дел Японии Т.Коно“. 24. november. https://www.mid.ru/web/guest/maps/jp/-/asset_publisher/zMUsqsVU9NDU/content/id/2965451 (külastatud 10.05.2020)

2018. aasta

1. VFVM. 2018a. „Выступление и ответы на вопросы СМИ Министра иностранных дел России С.В.Лаврова в ходе пресс-конференции по итогам деятельности российской дипломатии в 2017 году, Москва, 15 января 2018 года“. 15. jaanuar. https://www.mid.ru/web/guest/meropriyatiya_s_uchastiem_ministra/-/asset_publisher/xK1BhB2bUjd3/content/id/3018203 (külastatud 10.05.2020)
2. VFVM. 2018b. „Интервью Министра иностранных дел России С.В.Лаврова для программы «Действующие лица с Наилей Аскер-заде» на телеканале «Россия 1», Москва, 11 февраля 2018 года“. 11. jaanuar. https://www.mid.ru/web/guest/meropriyatiya_s_uchastiem_ministra/-/asset_publisher/xK1BhB2bUjd3/content/id/3070334 (külastatud 10.05.2020)
3. VFVM. 2018c. „Вступительное слово Министра иностранных дел России С.В.Лаврова в ходе переговоров с Министром иностранных дел Японии Т.Коно «на полях» Мюнхенской конференции по вопросам политики безопасности, Мюнхен, 16 февраля 2018 года“. 16. veebruar. https://www.mid.ru/web/guest/meropriyatiya_s_uchastiem_ministra/-/asset_publisher/xK1BhB2bUjd3/content/id/3078169 (külastatud 10.05.2020)
4. VFVM. 2018d. „О беседе Министра иностранных дел Российской Федерации С.В.Лаврова с Министром иностранных дел Японии Т.Коно“. 16. veebruar. https://www.mid.ru/web/guest/foreign_policy/news/-/asset_publisher/cKNonkJE02Bw/content/id/3078307 (külastatud 10.05.2020)
5. VFVM. 2018e. „Интервью Министра иностранных дел России С.В.Лаврова вьетнамским и японским СМИ, Москва, 16 марта 2018 года“. 16. märts. https://www.mid.ru/web/guest/o-situacii-vokrug-otravlenia-s.skripala-i-ego-doceri-v-velikobritanii/-/asset_publisher/miIpunj3Ij96/content/id/3126672 (külastatud 10.05.2020)
6. VFVM. 2018f. „Вступительное слово Министра иностранных дел России С.В.Лаврова в ходе переговоров с Министром иностранных дел Японии Т.Коно, Токио, 21 марта 2018 года“. 21. märts. https://www.mid.ru/web/guest/meropriyatiya_s_uchastiem_ministra/-/asset_publisher/xK1BhB2bUjd3/content/id/3132417 (külastatud 10.05.2020)

7. VFVM. 2018g. „Выступление и ответы на вопросы СМИ Министра иностранных дел России С.В.Лаврова в ходе совместной пресс-конференции по итогам переговоров с Министром иностранных дел Японии Т.Коно, Токио, 21 марта 2018 года“. 21. märts. https://www.mid.ru/web/guest/o-situacii-vokrug-otravlenia-s.scripala-i-ego-doceri-v-velikobritanii/-/asset_publisher/miIpunj3lj96/content/id/3134000 (külastatud 10.05.2020)
8. VFVM. 2018h. „О переговорах Министра иностранных дел России С.В.Лаврова с Министром иностранных дел Японии Т.Коно“. 22. märts. https://www.mid.ru/web/guest/maps/jp/-/asset_publisher/zMUsqsVU9NDU/content/id/3136531 (külastatud 10.05.2020)
9. VFP. 2018a. „Заявления для прессы по итогам российско-японских переговоров“. 26. mai. <http://kremlin.ru/catalog/countries/JP/events/57566> (külastatud 10.05.2020)
10. VFP. 2018b. „Российско-японские переговоры“. 26. mai. <http://kremlin.ru/catalog/countries/JP/events/57564> (külastatud 10.05.2020)
11. VFVM. 2018i. „Вступительное слово Министра иностранных дел России С.В.Лаврова в ходе переговоров с Министром иностранных дел Японии Т.Коно, Москва, 31 июля 2018 года“. 31. juuli. https://www.mid.ru/web/guest/meropriyatiya_s_uchastiem_ministra/-/asset_publisher/xK1BhB2bUjd3/content/id/3310323 (külastatud 10.05.2020)
12. VFVM. 2018j. „Вступительное слово Министра иностранных дел России С.В.Лаврова в ходе российско-японских консультаций в формате «два плюс два», Москва, 31 июля 2018 года“. 31. juuli. https://www.mid.ru/web/guest/meropriyatiya_s_uchastiem_ministra/-/asset_publisher/xK1BhB2bUjd3/content/id/3310444 (külastatud 10.05.2020)
13. VFVM. 2018k. „Выступление Министра иностранных дел России С.В.Лаврова в ходе совместной пресс-конференции по итогам российско-японских консультаций глав внешнеполитических и оборонных ведомств в формате «два плюс два», Москва, 31 июля 2018 года“. 31. juuli. https://www.mid.ru/web/guest/meropriyatiya_s_uchastiem_ministra/-/asset_publisher/xK1BhB2bUjd3/content/id/3310522 (külastatud 10.05.2020)
14. VFP. 2018b. „Заявления для прессы по итогам российско-японских переговоров“. 10. september. <http://kremlin.ru/catalog/countries/JP/events/58511> (külastatud 10.05.2020)
15. VFVM. 2018l. „Выступление и ответы на вопросы СМИ Министра иностранных дел России С.В.Лаврова на пресс-конференции по итогам 25-го заседания СМВД ОБСЕ, Милан, 7 декабря 2018 года“. 7. detsember. https://www.mid.ru/web/guest/meropriyatiya_s_uchastiem_ministra/-/asset_publisher/xK1BhB2bUjd3/content/id/3437709 (külastatud 10.05.2020)

2019. aasta

1. VFVM. 2019a. „Вступительное слово Министра иностранных дел России С.В.Лаврова в ходе переговоров с Министром иностранных дел Японии Т.Коно, Москва, 14 января 2019 года“. 14. jaanuar.

- https://www.mid.ru/web/guest/meropriyatiya_s_uchastiem_ministra/-/asset_publisher/xK1BhB2bUjd3/content/id/3471623 (külastatud 10.05.2020)
2. VFVM. 2019b. „Выступление и ответы на вопросы СМИ Министра иностранных дел России С.В.Лаврова в ходе пресс-конференции по итогам переговоров с Министром иностранных дел Японии Т.Коно, Москва, 14 января 2019 года“. 14. jaanuar. https://www.mid.ru/web/guest/meropriyatiya_s_uchastiem_ministra/-/asset_publisher/xK1BhB2bUjd3/content/id/3472147 (külastatud 10.05.2020)
 3. VFVM. 2019c. „Выступление и ответы на вопросы СМИ Министра иностранных дел России С.В.Лаврова в ходе пресс-конференции по итогам деятельности российской дипломатии в 2018 году, Москва, 16 января 2019 года“. 16. jaanuar. https://www.mid.ru/web/guest/meropriyatiya_s_uchastiem_ministra/-/asset_publisher/xK1BhB2bUjd3/content/id/3476729 (külastatud 10.05.2020)
 4. VFP. 2019a. „Переговоры с Премьер-министром Японии Синдзо Абэ“. 22. jaanuar. <http://kremlin.ru/catalog/countries/JP/events/59713> (külastatud 10.05.2020)
 5. VFP. 2019b. „Заявления для прессы по итогам переговоров с Премьер-министром Японии Синдзо Абэ“. 22. jaanuar. <http://kremlin.ru/catalog/countries/JP/events/59714> (külastatud 10.05.2020)
 6. VFVM. 2019d. „Выступление и ответы на вопросы Министра иностранных дел России С.В.Лаврова в Киргизско-Российском Славянском университете, Бишкек, 4 февраля 2019 года“. 4. veebruar. https://www.mid.ru/web/guest/meropriyatiya_s_uchastiem_ministra/-/asset_publisher/xK1BhB2bUjd3/content/id/3499736 (külastatud 10.05.2020)
 7. VFVM. 2019e. „Вступительное слово Министра иностранных дел России С.В.Лаврова в ходе встречи с Министром иностранных дел Японии Т.Коно «на полях» Мюнхенской конференции по вопросам политики безопасности, Мюнхен, 16 февраля 2019 года“. 16. veebruar. https://www.mid.ru/web/guest/meropriyatiya_s_uchastiem_ministra/-/asset_publisher/xK1BhB2bUjd3/content/id/3520341 (külastatud 10.05.2020)
 8. VFVM. 2019f. „О встрече Министра иностранных дел Российской Федерации С.В.Лаврова с Министром иностранных дел Японии Т.Коно“. 16. veebruar. https://www.mid.ru/web/guest/foreign_policy/news/-/asset_publisher/cKNonkJE02Bw/content/id/3520490 (külastatud 10.05.2020)
 9. VFVM. 2019g. „Ответы на вопросы СМИ Министра иностранных дел России С.В.Лаврова «на полях» Мюнхенской конференции по вопросам политики безопасности, Мюнхен, 16 февраля 2019 года“. 16. veebruar. https://www.mid.ru/web/guest/meropriyatiya_s_uchastiem_ministra/-/asset_publisher/xK1BhB2bUjd3/content/id/3520504 (külastatud 10.05.2020)
 10. VFVM. 2019h. „Выступление и ответы на вопросы Министра иностранных дел России С.В.Лаврова в ходе встречи с Ассоциацией европейского бизнеса в Российской Федерации, Москва, 21 февраля 2019 года“. 21. veebruar. https://www.mid.ru/web/guest/meropriyatiya_s_uchastiem_ministra/-/asset_publisher/xK1BhB2bUjd3/content/id/3536538 (külastatud 10.05.2020)

11. VFVM. 2019i. „Интервью Министра иностранных дел России С.В.Лаврова «Вьетнамскому телевидению» и китайским телеканалам «ЦТВ» и «Феникс», Москва, 24 февраля 2019 года“ https://www.mid.ru/web/guest/meropriyatiya_s_uchastiem_ministra/-/asset_publisher/xK1BhB2bUjd3/content/id/3540803 (külastatud 10.05.2020)
12. VFVM. 2019j. „Интервью Министра иностранных дел России С.В.Лаврова газете «Московский комсомолец», Москва, 3 апреля 2019 года“. 24. veebruar. https://www.mid.ru/web/guest/foreign_policy/news/-/asset_publisher/cKNonkJE02Bw/content/id/3599717 (külastatud 10.05.2020)
13. VFVM. 2019k. „Вступительное слово Министра иностранных дел России С.В.Лаврова в ходе переговоров с Министром иностранных дел Японии Т.Коно, Москва, 10 мая 2019 года“. 10. mai. https://www.mid.ru/web/guest/foreign_policy/news/-/asset_publisher/cKNonkJE02Bw/content/id/3639916 (külastatud 10.05.2020)
14. VFVM. 2019l. „Заявление Министра иностранных дел России С.В.Лаврова на совместной пресс-конференции по итогам переговоров с Министром иностранных дел Японии Т.Коно, Москва, 10 мая 2019 года“. 10. mai. https://www.mid.ru/web/guest/foreign_policy/news/-/asset_publisher/cKNonkJE02Bw/content/id/3639995 (külastatud 10.05.2020)
15. VFVM. 2019m. „Вступительное слово Министра иностранных дел России С.В.Лаврова в ходе переговоров министров иностранных дел и министров обороны России и Японии в формате «два плюс два», Токио, 30 мая 2019 года“. 30.mai. https://www.mid.ru/web/guest/meropriyatiya_s_uchastiem_ministra/-/asset_publisher/xK1BhB2bUjd3/content/id/3663645 (külastatud 10.05.2020)
16. VFVM. 2019n. „Заявление Министра иностранных дел России С.В.Лаврова в ходе совместной пресс-конференции по итогам российско-японских консультаций глав внешнеполитических и оборонных ведомств в формате «два плюс два», Токио, 30 мая 2019 года“. 30. mai. https://www.mid.ru/web/guest/meropriyatiya_s_uchastiem_ministra/-/asset_publisher/xK1BhB2bUjd3/content/id/3663773 (külastatud 10.05.2020)
17. VFVM. 2019o. „Вступительное слово Министра иностранных дел России С.В.Лаврова в ходе переговоров с Министром иностранных дел Японии Т.Коно, Токио, 31 мая 2019 года“. 31. mai. https://www.mid.ru/web/guest/meropriyatiya_s_uchastiem_ministra/-/asset_publisher/xK1BhB2bUjd3/content/id/3664247 (külastatud 10.05.2020)
18. VFVM. 2019p. „Заявление Министра иностранных дел России С.В.Лаврова в ходе совместной пресс-конференции по итогам переговоров с Министром иностранных дел Японии Т.Коно, Токио, 31 мая 2019 года“. 31. mai. https://www.mid.ru/web/guest/meropriyatiya_s_uchastiem_ministra/-/asset_publisher/xK1BhB2bUjd3/content/id/3664553 (külastatud 10.05.2020)
19. VFVM. 2019q. „Выход к прессе Министра иностранных дел России С.В.Лаврова по итогам переговоров с Министром иностранных дел Японии Т.Коно, Токио, 31 мая

- 2019 года. 31. mai. https://www.mid.ru/web/guest/meropriyatiya_s_uchastiem_ministra/-/asset_publisher/xK1BhB2bUjd3/content/id/3664577 (külastatud 10.05.2020)
20. VFP. 2019с. „Встреча с Премьер-министром Японии Синдзо Абэ“. 29. juuni. <http://kremlin.ru/catalog/countries/JP/events/60859> (külastatud 10.05.2020)
21. VFP. 2019d. „Заявления для прессы по итогам российско-японских переговоров“. 29. juuni. <http://kremlin.ru/catalog/countries/JP/events/60860> (külastatud 10.05.2020)
22. VFVM. 2019г. „Выступление Министра иностранных дел России С.В.Лаврова на Всероссийском молодежном образовательном форуме «Территория смыслов», Солнечногорск, 15 августа 2019 года“. 15. august. https://www.mid.ru/web/guest/meropriyatiya_s_uchastiem_ministra/-/asset_publisher/xK1BhB2bUjd3/content/id/3756067 (külastatud 10.05.2020)
23. VFP. 2019е. „Встреча с Премьер-министром Японии Синдзо Абэ“. 5. september. <http://kremlin.ru/catalog/countries/JP/events/61449> (külastatud 10.05.2020)
24. VFVM. 2019s. „Вступительное слово Министра иностранных дел России С.В.Лаврова в ходе встречи с Министром иностранных дел Японии Т.Мотэги «на полях» 74-й сессии Генеральной Ассамблеи ООН, Нью-Йорк, 25 сентября 2019 года“. 25. september. https://www.mid.ru/web/guest/general_assembly/-/asset_publisher/lrzZMhfoyrUj/content/id/3807589 (külastatud 10.05.2020)
25. VFVM. 2019t. „Вступительное слово Министра иностранных дел Российской Федерации С.В.Лаврова в ходе переговоров с Министром иностранных дел Японии Т.Мотэги, Нагоя, 22 ноября 2019 года“. 22. november. https://www.mid.ru/web/guest/meropriyatiya_s_uchastiem_ministra/-/asset_publisher/xK1BhB2bUjd3/content/id/3909601 (külastatud 10.05.2020)
26. VFVM. 2019и. „Выступление и ответы на вопросы СМИ Министра иностранных дел Российской Федерации С.В.Лаврова по итогам встречи глав внешнеполитических ведомств стран «Группы двадцати», Нагоя, 23 ноября 2019 года“. 23. november. https://www.mid.ru/web/guest/meropriyatiya_s_uchastiem_ministra/-/asset_publisher/xK1BhB2bUjd3/content/id/3911585 (külastatud 10.05.2020)
27. VFVM. 2019v. „Вступительное слово Министра иностранных дел Российской Федерации С.В.Лаврова в ходе переговоров с Министром иностранных дел Японии Т.Мотэги, Москва, 19 декабря 2019 года“. 19. detsember. https://www.mid.ru/web/guest/meropriyatiya_s_uchastiem_ministra/-/asset_publisher/xK1BhB2bUjd3/content/id/3961919 (külastatud 10.05.2020)
28. VFVM. 2019z. „Заявление для СМИ Министра иностранных дел Российской Федерации С.В.Лаврова по итогам переговоров с Министром иностранных дел Японии Т.Мотэги, Москва, 19 декабря 2019 года“. 19. detsember. https://www.mid.ru/web/guest/meropriyatiya_s_uchastiem_ministra/-/asset_publisher/xK1BhB2bUjd3/content/id/3963979 (külastatud 10.05.2020)
- 29.

Lisa 2. Kodeerimistabel

Iseseisvalt tegutsev Jaapan				
Saartevaidlus	Vaidluse teisejärgulisus			
	Kuriilid kui Venemaa osa	Aktiivsem iseseisev arendamine		
	Positsioonide vastandlikkus			
	Koostöö/Ühistegevused	Ajaloolaste töörühm vms		
		Inimeste liikumine		
	Lahendused	Kolmanda osapoole osalus – EI		
		Ebastandartne lähenemine		
		Rahva nõusolek		
		IIMS tulemused		
		Vastastikku rahuldav		
	Varasemad kokkulepped	1956. aasta deklaratsioon	Saarte üleandmine – JAH	
			Saarte üleandmine – EI	
	Koostöö	Loomulik		
Kõikehõlmav/laialdane				
Strateegiline				
Praktiline				
Humanitaarne/kultuurialane		Loodusõnnetused		
Välispoliitika		Julgeolek		
		Rahvusvahelised organisatsioonid		

		Aasia-Vaikse ookeani regioon	
	Majandus	Vene Kaug-Ida	
		Kõrgtehnoloogia	
		Ootustele mittevastav tase	
		Suuremahulised projektid	Energeetika
Teemade sidumine	JAH Jaapani sidumisele		
	EI Jaapani sidumisele	Kuriilid majanduse vastu – EI	Jaapani suutmatus siduda
	Venemaa poolne sidumine – EI		
CBM	Tihedad ametivahelised suhted		
	Negatiivsed CBMid		
	Jaapani-poolne abi		
	ÜRO Julgeolekunõukogu		
	Vaadete sarnasus		
	Mittepoliitilised kontaktid		
	Tippkohtumised		
	Rahva usaldus		
Vastastikkus			

Mina, Ilja Assafatov (ik: 39809203713), annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) enda loodud teose

VENEMAA LÕUNA-KURIILI SAARTE TERRITORIAALVAIDLUSE POSITSIOON, 2000-2019,

mille juhendaja on Eiki Berg,

1. reprodutseerimiseks säilitamise ja üldsusele kättesaadavaks tegemise eesmärgil, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace'is lisamise eesmärgil kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni;
2. üldsusele kättesaadavaks tegemiseks ülikooli veebikeskkonna kaudu, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace'i kaudu kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni;
3. olen teadlik, et punktis 1 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile;
4. kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei rikuta teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse seadusest tulenevaid õigusi.

Tartus, 18.05.2020

Ilja Assafatov